

TÜRKMENISTANYŇ BILIM MINISTRRLIGI
MAGTYMGULY ADYNDAKY TURKMEN DÖWLET
UNIWERSITETI

S.Annayewa, O.Saryýew

TÜRK DILI

Daşary ýurt edebiýatynyň taryhy

**(Daşary ýurt dilleri we edebiýaty fakulteti
üçin synag okuw kitaby)**

**Türkmenistanyň Bilim Ministrligi tarapyndan
hódürlenildi.**

Aşgabat - 2010

Sözbaşy.

Şu okuw kitaby türk dilini hünär hökmünde öwrenýän I ýyl talypalary üçin niýetlenendir. Okuw kitaby Magtymguly adyndaky Türkmen döwlet uniwersitetiniň gündogar dilleri kafedrasynda türk dilini hünär hökmünde okadylmakda gazanylan baý tejribäniň netijesidir.

Bu okuw kitaby daşary ýurt dillerini owretmek boýunça dünýä derejesinde ulanylýan häzirkі zaman okuw kitapларыnyň derejesinde taýýarlandy. Kitap taýýarlananda temalaryň döwrebaplygyna we ähmiýetine üns berildi. Ýagny adamzadyň günlük durmuşynda işjeň ulanylýan sözler aýry aýry temalara bölünip ders hökmünde hödürlendi.

Okuw kitabyň her dersinde belli bir tema degişli sözler, gepleşik, tekstler, gönükmeler, sözlük we test soraglary berildi. Şeýle hem her dersde türk diliniň fonetika we grammatika yzygiderlilikde türkmen dilinde düşündirildi.

Kitapdaky gepleşikler esasan talypalarymyzyň gündelik durmuşyndan alyndy. Belli bir ders boýunça niýetlenen gönükmeler we tekstler, şol ders boýunça geçilen sözlere we grammatika temalara degişlilikde utgaşdyrylyp taýýarlandy.

Dersler taýýarlanylanda olaryň talypda diňe bir türk dili boýunça sowatlylygyny artdyrmak däl-de olaryň dünýägaraýşyny giňeltmek hem göz önünde tutuldy. Bu okuw kitabyň doly özleşdiren talyp türk dilinde doly diýen ýaly düşüňmegi başarmaly.

I DERS

Türk elipbiýi

№	Türkçe	Türkmençe	Mysallar
1	A a	A a	Anne, araba, ağaç, arkadaş, armut, ada, at
2	B b	B b	Baba, bardak, bıçak, bilgisayar, bornoz
3	C c	J j	Cam, cıvcıv, cetvel, ceket, cihaz, cilt, cüzdan
4	Ç ç	Ç ç	Çiçek, çanta, çatal, cam, çilek, çocuk, çubuk
5	D d	D d	Dede, dağ, dondurma, daire, dal, dalga, dolap
6	E e	E e	Ekmek, elbise, elma, ehliyet, elmas, eşofman
7	F f	F f	Fırça, fincan, fil, fare, fabrika, fuar, fındık
8	G g	G g	Gemi, gül, garson, gümüş, geyik, göl,
9	Ğ ğ	ýumşak G	İğne, öğretmen, öğrenci, boğsa, doğsa
10	H h	H h	Hala, hamsi, hediye, hafta, havuç, hilâl
11	I ı	Y y	Irmak, ıslak, ıslık, ısı, ışın, ıstakoz, ıspanak
12	İ i	I i	İnsan, inek, ipek, ilaç, incir, imza, inci,
13	J j	Ž ž	Jakuzi, jandarma, jaluzi, jet, jöle, jüri
14	K k	K k	Kalem, kule, kağıt, kulak, kaş, kas
15	L l	L l	Limon, levha, lahana, lisan, lokma

16	M m	M m	Makas, mendil, masa, masal, mandalina
17	N n	N n	Nane, nehir, nine, nilüfer, nişasta, nar
18	O o	O o	Ocak, oda, okul, okyanus, otel, omuz, orman
19	Ö ö	Ö ö	Öredek, örtü, ödül, ödev, örümcek, önder
20	P p	P p	Portakal, pamuk, pide, para, peçete, pire
21	R r	R r	Rakam, resim, reçel, randevu, ruh, ruya
22	S s	S s	Saat, sabun, silgi, sakız, sürahi, simit, süt
23	Ş ş	Ş ş	Şiir, şapka, şeker, şehir, şemsiye, şimşek
24	T t	T t	Tabak, tencere, takvim, tebeşir, tavuk, timsah
25	U u	U u	Uçak, un, uzay, uçurtma, ufuk, uydu, uzman
26	Ü ü	Ü ü	Ütü, üniversite, üzüm, ülke, ürün, üye, ümit
27	V v	W w	Vazo, vanilya, vecize, vergi, vişne, vücut
28	Y y	Ý ý	Yağmur, yaprak, yatak, yoğurt, yolcu, yumurta
29	Z z	Z z	Zaman, zarf, zeytin, zimba, zil, zümrüt

Bellik: Türk dilindeki yumşak «g» (ğ) sesi sözün başynda ulanylmaýar.

Edebi türk dilinde «ñ» sesi ýokdur, emma şiwelerde gabat gelyär.

Türk dilinde «ä» sesi ýokdur. Türkmen dilindeki «ä» sesi türk diline «e» görnüşinde terjime edilýär.

GEPLEŞİK / DİYALOG

TANIŞMA

- Merhaba!
- Merhaba!
- Benim adım Hülya, senin adın ne?
- Benim adım Dövlet.
- Nerelisin?
- Aşkabatlıyım. Ya sen?
- Ben İstanbulluyum. Kaç yaşındasın?
- Yirmi bir yaşındayım. Ya sen?
- Ben on sekiz yaşındayım. Ne iş yapıyorsun?
- Öğrenciyim, Mahtumkulu Devlet Üniversitesinde okuyorum.
- Hangi bölümünde okuyorsun?
- Türkçe bölümünde. Peki sen ne iş yapıyorsun?
- Ben de aynı bölümde okuyorum. Üniversiteyi yeni kazandım.Sen kaçınıcı sınıftasın?
- Üçüncü sınıf tayım.
- Demek ki, Türkçe konusunda sizden yardım alabilirim .
- Hay hay, her zaman tabi ki.
- Zil çaldı, haydi sınıflarımıza gidelim .
- Seninle tanıştığıma memnun oldum.
- Ben de memnun oldum.
- İyi dersler!
- Sana da iyi dersler, görüşmek üzere
- Güle güle

Gelin tanış olalım
İşi kolay kılalım
Sevelim sevilelim
Dünya kimseye kalmaz
Yunus EMRE

SALAMLAŞMAK/ SELAMLAŞMA

✓ Selâmünaleyküm	Ve aleykümselâm
✓ Selâm	Selâm
✓ Merhaba	Merhaba
✓ Günaydın	Günaydın
✓ İyi günler	İyi günler
✓ İyi akşamlar	İyi akşamlar
✓ İyi geceler	İyi geceler

HOŞLAŞMAK / VEDALAŞMA

- ✓ Hoşça kalın güle güle
- ✓ Görüşmek üzere güle güle
- ✓ Görüşürüz güle güle
- ✓ Allaha ısmarladık güle güle
- ✓ İyi günler İyi günler
- ✓ İyi akşamlar İyi akşamlar
- ✓ İyi geceler İyi geceler

TÜRK DİLİNDƏKİ SESLER (Türkçedeki Sesler)

Həzırkı zaman türk elıpbıyı 29 harpdan ybaratdyr. Jemi seslerıń sany bolsa 36-a barabardyr. 29 harpyń 8-i çekimli, 21-i bolsa çekimsizdir.

Çekimli seslerıń toparlara bölünışı (Ünlüler Sınıflandırılması)

Türk dilinde 8 sany çekimli ses bardyr: **a, e, ı, i, o, ö, u, ü**. Türk diliniń grammatiki görkezijilerini dogry ulanyp bilmegiń hötdesinden gelmek üçin çekimli seslerıń topara bölünışlerini özleşdirmek hökmandyr. Türk dilindäki çekimli sesler 3 uly topara bölünýärler.

1. Ýogyn we inçe çekimliler. Ýogyn çekimliler: **a, ı, o, u**. Inçe çekimliler: **e, i, ö, ü**.

2. Giń we dar çekimliler. Giń çekimliler: **a, e, o, u**. Dar çekimliler: **ı, i, u, ü**.

3. Dodaklanýan we dodaklanmaýan çekimliler. Dodaklanýan çekimliler: **o, ö, u, ü**. Dodaklanmaýan çekimliler: **e, i, ö, ü**.

Çekli seslerıń toparlara bölünış ulgamyna has düşnükli bolar ýaly aşakda iki sany tablisa görkezilendir:

a	ýogyn, giń, dodaklanmaýan
e	inçe, giń, dodaklanmaýan
i	inçe, dar, dodaklanmaýan
ı	ýogyn, dar, dodaklanmaýan
o	ýogyn, giń, dodaklanýan
ö	inçe, dar, dodaklanýan
u	ýogyn, dar, dodaklanýan
ü	inçe, dar, dodaklanýan

	Dodaklanýan		Dodaklanmaýan	
	Giň	Dar	Giň	Dar
Ýogyn	a	ı	o	u
İnçe	e	i	ö	ü

Çekimsiz sesleriň topara bölünişi (Ünsüzlerin Sınıflandırılması)

Häzirkı zaman türk diliniň 36 sesinden 26 sesi, elipbiýindäki 29 harpdan bolsa 21 harpy çekimsizdir.

Çekimsiz harplar: **b, c, ç, d, f, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z**. Türk dilindäki çekimsizler hem öz aralarynda açyk çekimsizlere we dymyk çekimsizlere bölünýärler.

Açyk çekimsizler (Yumuşak Ünsüzler): **b, c, d, g, ğ, j, l, m, n, r, v, y, z**.

Dymyk çekimsizler (Sert Ünsüzler): **ç, f, h, k, p, s, ş, t**.

SESLERİŇ SAZLAŞYGY (SES UYUMLARI)

Türk dilinde sesleriň sazlaşygy 2 uly topara bölünýär:

1. Çekimli sesleriň sazlaşygy (Ünlü Uyumu)
2. Çekimsiz sesleriň sazlaşygy (Ünsüz Uyumu)

Sesleriň sazlaşygy temasy türk dilinde aýratyn orun eýeleýär. Çünki türk diliniň morfologiýasy dolylygyna diýen ýaly sesleriň sazlaşygy kadasyna esaslanýar. Türk diliniň ähli goşulmalary hem sesleriň sazlaşygy kadasyna laýyklykda goşulýar.

Çekimli sesleriň sazlaşygy (Ünlü Uyumu)

Türk dilinde çekimli sesleriň sazlaşygy hem öz gezeginde 2 topara bölünýär:

1. Ýogyn we inçe çekimlileriň sazlaşygy (Büyük Ünlü Uyumu)
2. Dodaklanýan we dodaklanmaýan çekimlileriň sazlaşygy (Küçük Ünlü Uyumu)

Ýogyn we inçe çekimlileriň sazlaşygy (Büyük Ünlü Uyumu)

Türk dilinde sözleriň birinji bognunda ýogyn çekimli bar bolsa yzyndan gelyän bogunlardaky çekimliler hem ýogyn bolmaly, inçe çekimliler babatynda hem şu kada ulanylýar. Bu ýerde gürrüň gelip çykyşy boýunça türki sözler barada barýar. Meselem: **orak, baba, dede, ana, ağaç, eşek vb.**

Türk dilindäki alynma sözleriň köpüsi bolsa bu kada laýyk gelmeýär. Meselem: **profesör, daktilo, gazete, kalem, bahis, telefon, edebiyat, tarif, takvim, market.** Wagtyň geçmegi bilen dürli sebäplere görä käbir asly türki sözler hem bu kadadan daşary çykydyr. Meselem: **anne (anA), elma (almA), kardeş (kardaş), inanmak (inanmak).**

Türk dilindäki goşulmalaryň ählisi diýen ýaly ýogyn we inçe çekimlileriň sazlaşygy kadasyna laýyklykda goşulýar. Meselem: **defter-ler-i-miz-de, bul-muş-tu-m.**

Ýöne türk dilinde bu kada boýun egmeýän birnäçe goşulma hem bar. **–yor (gel-i-yor), –ken (oyna-r-ken), –leyin (akşam-leyin), –(i)mtırak (yeşil-i-mtırak), –ki (okul-un-ki).**

Käbir alynma sözleriň soňundaky çekimsizleriň ýumşayanlygy sebäbi yogyn sesler bilen aňladylmaly goşulmalar inçe sesler bilen aňladylýar. Meselem: **dikkat — dikkat-li, emsal — emsal-i, harf — harf-ler, hal — hal-siz, saat — saat-çi, kanaat — kanaat-im.**

Dodaklanýan we dodaklanmaýan çekimlileriň sazlaşygy (Küçük Ünlü Uyumu)

Türk dilinde sözüň birinji bognunda dodaklanýan çekimli bar bolsa yzyndan gelyän bogunlardaky çekimli dodaklanýan ýa-da dodaklanmaýan we şol bir wagtda giň (**a, e**) bolmaly. Meselem: **bulun-u-yor, orak-lar, hoş-ar, gül-er,** Käbir alynma sözler bu kada boýun egmeýär. Meselem: **radyo, anons, aktör, daktilo.**

Eger sözüň birinji bognundaky çekimli dodaklanmaýan bolsa onuň yzyndan dodaklanmaýan çekimli gelyär. Meselem: **lahana-nın, millet-im, gel-e-bil-ir-im.**

Çekimsiz seslerin sazlaşygy (Ünsüz Uyumu)

Belli bolşy ýaly türk diliniň çekimsizleri iki topara bölünýärler. Olar aýyk çekimsizler (**b, c, d, g, ğ, j, l, m, n, r, v, y, z**) we dymyk çekimsizler (**ç, f, h, k, p, s, ş, t**). Türk dilinde çekimsiz sesleriň sazlaşygy aýyk we dymyk çekimsizleriň sazlaşygyna esaslanýar. Ýagny, türk dilinde **b, c, d, g, ğ, j, v, z** çekimsizleri **p, ç, t, k, h, s, ş, f** çekimsizleri bilen bir sözde gabat gelmeýär. Ýaňy ýakynlara çenli hem türk dilinde bu kada gabat gelmeýän **müsbet, tarafdar, nisbet, tesbit** ýaly alynma sözler ulanylýardy. Häzirki döwürde bu sözler hem bu kada boýun egdirilip **müspet, taraftar, nispet, tespit** görnüşinde ulanylýar.

Türk dilinde sözüň soňy çekimsiz bilen gutaranda we yzyndan çekimsiz bilen başlaýan goşulma goşulanda şu kada eýerilýär. Ýagny, köplenç halatda sözüň soňy aýyk çekimsiz bilen gutarýan bolsa aýyk çekimsiz bilen başlanýan goşulma goşulýar, dymyk bilen gutarýan bolsa dymyk çekimsiz goşulýar. Meselem: **mutfak-ta, bilgisayar-dan, çoğalmak-ta, artmak-ta, bul-du**. **Bellik:** Değişli kada goşulmalaryň görnüşlerine baglylykda ulanylýar. Mysal üçin **-lar, -ler** goşulmasy iki görnüşlidir we islendik çekimsizlere goşulýar.

AT ÇALYŞMALARY

(Kişi Zamirleri)

1	Ben	Biz
2	Sen	Siz
3	O	Onlar

GÖRKEZME ÇALYŞMALARY

(İşaret Zamirleri)

1	Bu	Bunlar
2	Şu	Şunlar
3	O	Onlar

Bellik: «O» at çalyşmasy «O» görkezme çalyşmasy bilen çalyşyrlmaly dälär.

SORAG ÇALYŖMALARY (Soru Zamirleri)

Kim?/ Kaç?/ Ne?/Hangi?/ Nerede?/ Nasıl?

– O kim?	– O öğretmen.
– Onlar kim?	– Onlar öğrenci.
– Siz kimsiniz?	– Biz doktoruz.
– Bu ne?	– Bu makas.
– Bunlardan hangisi?	– Ŗekerli olanı.
– Ŗunlar ne?	– Onlar hayvan.
– Sınıf nerede?	– Orada

Gönükme 1.1: Soraglara jogap beriñ!

1. Nasılsınız?

.....

2. Burası neresi?

.....

3. Çocuklar nerede?

.....

4. Adınız ne?

.....

5. Kaç çocuđunuz var?

.....

6. Babanız pilot mu?

.....

7. Okul hangi Ŗehirde?

.....

8. Paralar nerede?

.....

9. Resimde ne var?

.....

10. Sıra kimde?

.....

11. Eviniz nerede?

.....

12. Zarfta neler var?

.....

Gönükme 1.2: Aşakdaky sözlemleri türk diline terjime ediň!
 O nähili gyz? Bu talyp kim? Ýanyňda näçe manat bar? Bu köne mesele. Näçinji ders başlaýar? Olar haçan gelýär? Eliňde näme bar? Näçe depder bar? Olar nirede? Näçinji synpda okaýarsyň? Serdar haçan geldi? Kitaby nireden aldyň? Sagat näçe? Bukjada näme bar? Haýsy lukmana göründiň? Howlyda kimler bar? Stolyň üstünde näçe alma bar? Nirede doguldyňyz? Işe haçan başlaýarsyňyz?

Sözlük

anne-eje	konu-tema
araba-awto ulag	makas-gaýçy
arkadaş-dost, ýoldaş	memnun olmak-hoşal bolmak
aynı-meňzeş, şol bir	merhaba-salam
baba-kaka	nasıl-nähili
başvurmak-ýüz tutmak	nine-ene
ceket-penjek	okul-mekdep
çalmak -1. çalmak 2. kakmak	öğrenici-okuwçy
3. ogurlamak	öğretmen-mugallym
çanta-el torbasy (sumka)	para-pul
çiçek-gül	peki-1. örän gowy 2. bolýar
çocuk-çaga	resim-surat
dede-ata, baba	saat-sagat
ekmek-çörek	sınıf-synp
elma -alma	sıra-1. nobat 2. hatar 3. parta
fare -syçan	takvim-senenama, kalendar
gül-bägül	uçak-uçar
hangi-haýsy	ülke-ýurt
insan -ynsan, adam	vücut-beden
kaç-näçe	yağmur-ýagyş
kalem-galam, ruçka	yeni-täze
kazanmak -1.gazanmak 2.girmek	yapmak-etmek
(okuw jaýyna)	zarf-bukça, konwert

I. DERS BOYUNÇA TEST SORAGLARY

1. Bir sesi aňlatmak üçin ulanylýan şekle ..... denir.

- A)söz   B)kelime   C)harf   D)yazı

2. Türkçede näçe harp bar?

- A)36   B)27   C)28   D)29

3. Türkçede ..... sany çekimsiz harp bar.

- A)21   B)20   C)19   D)8

4. Türk elipbiýiniň ondokuzynjy harpy haýsysydyr?

- A)Ü   B)Ö   C)P   D)R

5. Türkçede ..... sany çekimli harp bar.

- A)8   B)7   C)6   D)5

6-Aşakdakylaryň haýsysynda inçe çekimliler dogry berlen?

- A)a,b,i,e   B)a,i,ı,ü   C)a,ı,o,u   D)e,i,ü,ö

7. Elipbiýde ‘t’ harpyndan soňra haýsy harp gelýär?

- A)U   B)Ş   C)Ü   D)O

8. ”Hasta çocuk” sözünde näçe sany dymyk çekimsiz bar?

- A)8   B)7   C)5   D)4

9. Aşakdakylaryň haýsysynda ýogyn çekimliler dogry berlen?

- A)a,b,ı,I   B)e,i,ö,ü   C)a,ı,o,u   D)e,i,ö,ü

10. ”İstedigini söyleyen istemedigini ıstır.” sözleminde näçe bogun bar?

- A)17   B)16   C)15   D)14

11. Bir dildäki harplaryň belli bir tertip boýunça düzülmegine name diýilýär?

- A)harf   B)alfabe   C)hece   D)sesli

12. Aşakdakylaryň haýsysy dolulygyna ýogyn çekimlilerden ybarat?

- A)gemide kaldı   B)kapıdaki sordu
C)çabuk gidiyor   D)topkapı sarayı

13. 1.Kediler 2.Keman 3.Kemer 4.Kelime 5.Kenar 6.Kedi
Ýokardaky sözleriň sözlükdäki tertibi nähili bolmaly ?

- A) 1-2-3-4-5-6   B) 6-1-4-2-3-5
C) 6-1-4-3-2-5   D) 1-6-3-4-5-2

14. Aşakdakylaryň haýsysy inçe çekimli däldir?

- A) e   B) a   C) i   D) ü

15.Aşakdaky sözleriň haýsysy tertip boýunça sözlügiň sonunda ýerleşýär?

- A) Üzüntülü   B) Üzgün   C) Üzülmek   D) Üzmek

16. Aşakdaky sözleriň haýsysynda ýogyn çekimlileriň ählisi bar?

- A)kapı kolu   B)ıspanak   C)kapıkule   D)okuldan

17. Aşakdaky sözleriň haýsysy tertip boýunça sözlügiň sonunda ýerleşýär?

- A) Peçete   B) Piyes   C) Problem   D)Pulluk

18. Aşakdaky sözleriň haýsysy ýalňyş bogna bölünipdir?

- A)Ha-lı-yı   B)Bad-a-na
C)Ge-mi bat-tı   D)Kuş uç-tu.

19. Aşakdaky sözleriň haýsysynda inçe we ýogyn çekimliler bir sözde ualnylypdyr?

- A) kuzguncuk   B) kocaman   C) otobüs   D) kırmızı

20. Aşakdakylaryň haýsysynda diňe çekimsiz sesler bar?

- A)b.c.f.y.z   B)d.ğ.s.z.u.z   C)ı.m.r.t.k   D)l.p.i.j.h

II. DERS

UGUR ANLADÝAN SÖZLER / YÖN BİLDİREN KELİMELEER

- ✓ Aşağı
- ✓ Yukarı
- ✓ Alt
- ✓ Üst
- ✓ İleri
- ✓ Geri
- ✓ Sağ
- ✓ Sol
- ✓ Yan
- ✓ Ön
- ✓ Arka
- ✓ Karşı
- ✓ İç
- ✓ Dış

Yılan kütüğün üzerinde

MYSALLAR / ÖRNEKLER

Aşağıda kapıcı duruyor.
Yukarı bak.
Silgi masanın üstünde.
Paralar halının altında.
İlerideki market
Geri dön
Soldaki otel
İtfaiye polis karakolunun yanında.
Hastahane internet kafenin karşısında
Cetvel çekmecenin içinde
Murat yurt dışında.

ÖĞRENCİ İŞLERİ NEREDE?

Dövlət: İyi günler Hüllya!

Hüllya: İyi günler. Nasılsın?

Dövlət: Teşekkür ederim. Seni arkadaşımınla tanıştırmak istiyorum. Adı Rahman.

Hüllya: Bu da benim arkadaşım Esmer.

Rahman: Dövlət daha önce sizden bahsetti. Tanıştığımıza memnun oldum.

Esmer: Ben de.

Rahman: Arkadaşlar siz ne tarafa gidiyorsunuz?

Hüllya: Öğrenci işlerine.

Esmer: Sahi, öğrenci işlerinin yerini tam olarak bilmiyoruz.

Dövlət: Sorun değil, biz tarif ederiz.

Rahman: Önce ileri doğru gidin. İlk dönemeçten sola dönün.

Dövlət: Böylece üniversitenin sol tarafındaki kampüse gelmiş olursunuz.

Hüllya: Anladık. Peki sonra?

Rahman: Kapıdan girince yuvarlak bir holle karşılaşacaksınız.

Dövlət: Sonra sağ tarafa gidersiniz, dönemeçten sola dönersiniz

Rahman: Koridorun sonuna kadar gidin.

Dövlət: İşte öğrenci işleri orada.

Esmer: Yani son kapı.

Rahman: Aynen öyle.

Hüllya: İyi ki, size rastladık. Görüşmek üzere.

Dövlət: Güle güle.

Teksti okaň we terjime ediň

BİZİM EVİMİZ

Bizim ailemiz büyük. Annem, babam, dedem, büyükannem, iki kız kardeşim ve üç ağabeyim var. Ailemiz Aşkabat'ın Parahat semtinde oturuyor. Apartmanımız on iki katlıdır. Her katta iki daire var. Biz dördüncü katta oturuyoruz. Evimiz bir salon dört oda. Bunlar çalışma odası, yatak odası, çocuk odası ve misafir odasıdır. Evimizin odaları geniş ve aydınlıktır. Bunun dışında evde hol, mutfak, lavabo, banyo, balkon ve küçük bir kiler bulunmakta. Apartmanın alt katında kuru yemiş dükkanı, sağ tarafında kuru temizlemeci ve sol tarafında kuaför yer almakta.

Tekst boyunça aşakdaky soraglara jogap beriň

1. Onlar nerede oturuyorlar?
2. Apartmanları kaç katlıdır?
3. Her katta kaç daire var?
4. Ev kaç odalı?
5. Onlar hangiler?
6. Evde oda dışında neler var?
7. Evin alt katında neler var?

EVİMİZİN SALONU

Evimizin dört odası ve bir salonu vardır. Fotoğraftaki, evimizin salonunun iki cepheden çekilmiş halidir. Biz gündüzleri ve akşamları ailece bir araya gelir burada otururuz. Geniş pencerelerden içeriye ışık doluyor. Salonumuz aydınlık ve rahattır. Duvarlar krem rengiyle boyanmış.

Salonun sol tarafında koltuk takımı duruyor. Kanepe iki koltuğun arasında bulunuyor. Kanepenin sağ ve sol tarafında küçük sehpa onların üzerinde ise, lamba duruyor. Kanepenin önünde biraz büyük sehpa duruyor. Tabanaların döşemesi laminedir. Yerde çok güzel Türkmen halısı serili.

Salonun sağ tarafında televizyon sehpası, sehpanın üzerinde ise, plazma televizyon duruyor. Televizyon sehpasının sağ tarafında, pencerenin önünde masa ve sandaliyeler duruyor. Ayrıca, salonun perdeleri ve tül perdesi de çok şık.

SANLAR/SAYILAR

1	Bir	11	on bir	30	otuz
2	İki	12	on iki	40	kırk
3	Üç	13	on üç	50	Elli
4	Dört	14	on dört	60	altmış
5	Beş	15	on beş	70	yetmiş
6	Altı	16	on altı	80	seksen
7	Yedi	17	on yedi	90	doksan
8	Sekiz	18	on sekiz	100	Yüz
9	Dokuz	19	on dokuz	500	Beş yüz
10	On	20	yirmi	1000	Bin

İŞLİĞİN HÄZİRKİ ZAMAN ŞEKLİ (Şimdiki zaman)

Goşulmasy: -yor

İşliğin häzirki zaman şekli özleriniň goşulan işliklerinden aňlanylýan gymyldy-heraketleri, wakalaryň sözleýjiniň sözleýän döwründe bolup geçýändigini aňladýar. Türk dilinde işliğin häzirki zaman şekliniň goşulmasy bir görnüşlidir. Häzirki zaman –yor goşulmasy türk diliniň çekimli sesleriň sazlaşygy kadasyna boýun egmeýär. Meselem: **seyred-i-yor, bil-i-yor-sun.**

Türk dilinde häzirki zaman aňladylanda –yor goşulmasynyň öňüne çekimli sesleriň sazlaşygy kadasyna laýyklykda i, ı, u, ü dar çekimlilerinden biri goşulýar. Meselem: **sev-i-yor, bak-ı-yor, otur-u-yor, gül-ü-yor.**

Soňy **a, e** sesleri bilen gutaryan sözlerden soňra –**yor** goşulmasy goşulanda **a, e** seleri özünden öň gelyän çekimlilere görä **ı, i, u, ü** çekimsizlerinden birine öwrülýär. Meselem:

anla-mak - anlı-yor

özle-mek - özlü-yor

dinle-mek - dinli-yor

otla-mak - otlu-yor

Häzirki zaman (Şimdiki zaman)	Häzirki zamanyň ýokluk şekli (Şimdiki zamanın olumsuzu)
<i>Birlik san/tekil</i>	<i>Birlik san/tekil</i>
1. kalk-ı-yor-um	1. çalış-mı-yor-um
2. kalk-ı-yor-sun	2. çalış-mı-yor-sun
3. kalk-ı-yor	3. çalış-mı-yor
<i>Köplük san/ çoğul</i>	<i>Köplük san/ çoğul</i>
1. kalk-ı-yor-uz	1. çalış-mı-yor-uz
2. kalk-ı-yor-sunuz	2. çalış-mı-yor-sunuz
3. kalk-ı-yor-lar	3. çalış-mı-yor-lar

MYSALLAR / ÖRNEKLER

1. Bugün apartmanda herkes bir şeyler yapıyor.
2. Ayşe Abla bahçesini temizliyor.
3. Ferdane camları siliyor.
4. Evin bacası tütüyor.
5. Teknisyen asansörü tanır ediyor.
6. Yusuf duvarları boyuyor.

7. Babam havuzda yüzüyor.
8. Annem yemek yapıyor.
9. Çocuklar hala uyuyor.
10. Aynur derslerine çalışıyor.
11. Kardeşim televizyon izliyor.
12. Büyükanнем kahvaltı hazırlıyor.

Häziki zamanyň sorag şekli (Şimdiki zamanın soru şekli)	Häziki zamanyň ýokluk sorag şekli (Şimdiki zamanın olumsuz soru şekli)
<i>Birlik san/tekil</i>	<i>Birlik san /tekil</i>
1. bil-i-yor muyum?	1. anla-mı- yor muyum?
2. bil-i-yor musun?	2. anla-mı- yor musun?
3. bil-i-yor mu?	3. anla-mı- yor mu?
<i>Köplük san-çoğul</i>	<i>Köplük san/çoğul</i>
1. bil-i-yor muyuz?	1. anla-mı- yor muyuz?
2. bil-i-yor musunuz?	2. anla-mı- yor musunuz?
3. bil-i-yor-lar mı?	3. anla-mı- yorlar mı?

Bellik: Türk dilindäki sorag goşulmalary aýry ýazylýar.

DYMYK ÇEKIMSIZLERIŇ AÇIK ÇEKIMSIZLERE ÖWRÜLMEGI (Ünsüz yumuşaması)

Türkmen dilinde bolşy ýaly türk dilinde hem soňy **k, p, t, ç** dymyk çekimsizleri bilen gutarýan sözlerden soňra çekimli bilen başlaýan çekimli goşulanda **k** sesi ýumşak (**ğ**) sesine, **p** sesi **b** sesine, **t** sesi **d** sesine, **ç** sesi bolsa **j** sesine öwrülýär. Meselem: **pamuk** – **pamuğu**, **sebe****p**-**sebeği**, **kanat**-**kanadı**, **genç**-**gençe**.

Bellik: Türk dilindäki soňy dymyk çekimsiz bilen gutarýan käbir bir bogunly we alynma sözleriň yzyndan çekimli bilen başlanýan goşulma goşulsa hem dymyk çekimsizler a.yk çekimsizlere öwrülmeýär. **Meselem:**

k — **ak, ek, ok, kök** we ş.m.

Yapım eki

p — **ip, top, sap, kamp, küp** we ş.m.

Futbol topu

t — et, süt, it, ot, at, sert, bilet, sepet, kaset, paket we ş.m.
İnek süti

ç —saç, maç, suç, koç, üç, göç, kaç we ş.m.

Dağ koçu

Türk dilinde hem edil türkmen dilinde bolşy ýaly soňy dymyk çekimsizler

2.1 Gönükme. Aşakdaky boşluklary berlen sözler bilen dolduryň.
Buzdolabı, küvet, çit, sandaliye, traş köpüğü, bulaşık makinesi, baca, havuz, yatak, gaz ocağı, diş fırçası, salon, ayna, çatı, kat, diş macunu.

Evimiz tek ..... ve bahçeli bir ev. Evimizin etrafında .....var. Bahçede 5 tane ağaç, rengarenk çiçekler, bir de ..... var. Evin beş tane .....ve on iki tane penceresi var. Kırmızı ..... ve çatının üstünde .....var. Evimizin girişinde küçük bir ..... var. Evimizde üç oda bir .....var. Salonda televizyon, koltuk takımı, masa ve altı adet ..... var. Yatak odasında bir ..... ve ..... var. Mutfakta ....., ..., ve ..... var. Banyoda bir ..... ve ..... var. Aynanın önünde ..... , ... ve ..... var.

2.2 Gönükme. Aşakdaky boşluklary häzirki zaman goşulmalary bilen dolduryň.

Her sabah mutlaka gazetelere göz at..... Kardeşim şu anda odasında uyu..... Biz yemeklerimizi mutfakta ye..... Sık sık eve telefon et..... Her gün bir saat internette dolaş..... Hafta sonunda arkadaşlarla spor yap..... Cenk Bey bağır.....Ne oldu acaba? Kursa gittim. Şimdi bilgisayarla ilgili çok şey bil..... Devamlı bana bak.....Bir şey mi var? Çok güzel şarkı söyle....."Sen kaset doldurdun mu"? Bu makine çok yavaş çalış..... Şebnem Hanım çok güzel araba kullan..... Ailem bana her konuda destek ol..... Gençler artık çok iyi yetiş..... Tam on yıldır gözlük tak..... Bu adam her sabah parkta koş..... Sen çok sigara iç.....Bu hiç iyi değil. Annem pilâva çok az yağ

koy..... Babam çok güzel şiirler yaz..... Bu otobüs bizim sokaktan geç..... Salataya limon sık.....Çok iyi ol ..... Yarım saat oldu. Hâlâ otobüs bekle..... Ablam bu akşam evlen.....

2.3 Gönükme. Aşakdaky boşluklary häzirki zamanyň ýokluk şekliniň goşulmalary bilen dolduryň.

Babam hiç boş dur....., devamlı çalışıyor. Tatillerde şehirde kal....., köye gidiyorum. Sekreterimiz çok dikkatli, hiç yanlış yaz..... Çok sakın biriyim, kolay kolay kız..... Dün yağmur yağdı, ama bugün yağ..... İnsan her gün aynı ol..... Sen anlatıyorsun ama o hiçbir şey anla..... Bu hareketlerin hiç hoşuma git..... Serhat çok dürüst biri, hiç yalan söyle..... Bu bıçak kes....., başka bir bıçak var mı? Otobüse bin....., yürüyerek işe gidiyorum. Sen bazı şeyleri çok iyi düşün..... Hayattan zevk al....., bu hiç güzel değil. Kendi tarihimizi çok iyi bil..... Dertler peşimi bırak..... Bak, yine beni dinle..... Her kahvaltıda çay iç....., bazen süt içiyorum. Buralarda çok fazla karpuz yetiş..... Marketlerde her zaman taze meyve bulun..... Sizin için hiç kimse kötü bir şey söyle..... Yemekleri seç....., her yemeği yiyorum. Çok boş vaktim yok. Onun için sinemaya git..... Para kullan....., kredi kartım var.

2.4 Gönükme. Soraglara jogap beriň

1) Merhaba, adın ne?

2) Ne iş yapıyorsun?

3) Şimdi ne yapıyorsun?

4) Nerede oturuyorsun?

5) Hangi yemekleri seviyorsun?

6) Nelerden zevk alıyorsun?

---

7) Hangi sporla uğraşıyorsun?

---

8) Niçin Türkçe öğreniyorsun?

---

9) Hafta sonunda neler yapıyorsun?

---

10) Ne zaman eve dönüyorsun?

---

11) Dersten sonra nereye gidiyorsun?

---

12) Öğle yemeğini nerede yiyorsun?

---

13) İçki ve sigara kullanıyor musun?

---

14) Genellikle kahve mi içiyorsun çay mı?

2.4 Gönükme. Aşağıdaki sözlemleri türk diline terjime ediñ
Biz bu gün dynç alýarys. Ejem ertirlik nahar taýýarlaýar. İşçiler
otyrlarmy ýa-da işleýärlermi? Kitap okaýañmy? Ol dostunuñ ýanyna
barýar. Siz başinji gatda ýaşaýarsyňyzmy? Ol sapaga gijä galýar.
Maýa ýagdaýyndan nägile bolýar. Arslan fransuzça geplemeýär. Sen
uzakdan görmeýärmisiñ? Biz gije-gündiz işleýär. Olar inlisçe däl-de
türkçe öwrenýärler. Myrat mugallym biziñ ýanymyzda ýaşaýar. Siz
daşary ýurt dilini bilýärsiňizmi? Bagban otlary orýar. Oraz howlyny
suwlaýar. Tylla üzüm gyrkýar. Gülälek ammara däne daşaýar. Jeren
indi biziñ bilen gürleşmeýär.

SÖZLÜK

alt — astynda, aşak, aşagy
apartman — köp gatly jaý
arka — arka, yz tarap
aşağı — aşagy
ayna — aýna (ýüz görülyän)
baca — tússeçykar
bulaşık makinesi — kir maşyn
buzdolabı — sowadyjy
çalışma odası — iş otagy
cetvel — çyzgyç
çatı — üçek
çit — germew
dış — daşary
dış fırçası — dış çotgasy
dış macunu — dış pastasy
dönemeç — öwrüm
gaz ocağı — gaz plitasy
geri — yza
havuz — howuz
hazırlamak — taýýarlamak
iç — iç
ileri — öňe
itfaiye — ýangyn söndüriji

kahvaltı — ertirlik
karşı — gabat, garşy
kat — gat
kuru temizlemeci — himiki
arassalaýjy
kuru yemiş — kakadylyan miwe
küvet — wanna
lavabo — hajathana
mutfak — aşhana
oda — otag
öğrenci işleri — talyplar bölümi
ön — ön
rastlamak — gabatlaşmak
sağ — sag
salon — zal
sandaliye — oturgyç
semt — etrapça
sol — çep
üst — üsti, ýokary
yan — ýan, gapdal
yatak — ýatylyan otag
yukarı — ýokary

II. DERS BOÝUNÇA TEST SORAGLARY

1. Aşakdakylaryň haýsysy aşhana degişli däl?

- A) Buzdolabı   B) Çarşaf
C) Tencere   D) Çatal-kaşık

2. "Söyler misin banyoda ..... var mı?"

Boş goýulan ýere aşakdaky sözleriň haýsysy goýulmaly?

- A) fırın   B) karyola
C) küvet   D) cetvel

3. Aşakdakylaryň haýsysy aşhana esbaby däl?

- A) Küvet   B) Kaşık
C) Buzdolabı   D) Fırın

4. Baca evin .....

- A) altındadır   B) üstündedir   C) yanındadır   D) karşısındadır

5. Aşakdakylaryň haýsysy hammama degişli däl?

- A) Sabun   B) Küvet
C) Ayna   D) Kitaplık

6. .... asansör var mı?

Boş goýulan ýere aşakdaky sözleriň haýsysy goýulmaly?

- A) Bahçede   B) Apartmanda   C) Eczahane   D) Oturma Odasında

7. Bizim evimiz dört odalı müstakil bir evdir.

Aşakdakylaryň haýsysy aşagy çyzylan söz bilen manydaş?

- A) apartman   B) bahçeli ev   C) daire   D) otel

8. Bahçenin etrafı.....ile çevrilidir.

- A) kapı   B) çimen   C) çit   D) taş

9. Bir evin en alt katına ne denir?

- A) Çatı   B) Mutfak   C) Banyo   D) Bodrum

10. Aşakdakylaryň haýsysy ýatylýan otaga degişli däl?

- A)çarşaf   B)battaniye   C)dolap   D)koltuk

11. Ahmetin evi sekizinci.....dır. O..... yaşıyor. Evine .....ile çıkıyor.

Ýokardaky boşluklara yzygiderlilikde haýsy sözler goýulmaly?

- A) Daire/ apartman/yürüyerek
B) Katta / müstakil bir evde/ merdiven
C) Katta / apartmanda/ asansör
D) Daire / müstakil / asansör
E) Katta / apartmanda/ merdiven

12. “Babam iki saat önce bodruma .....”

Sözlemindeki boşluğa aşakdaky işlikleriň haýsysy goýulmaly?

- A) bindi   B) yürüdü
C) indi   D) gördü

13.İnce ve gri duman .....dan çıkıyordu

Boş goýulan ýere aşakdaky sözleriň haýsysy goýulmaly?

- A)tavan   B) Baca
C)balkon   D)asansör

14.Aşakdakylaryň haýsysy ýerleşýän ýeri boýunça beýlekilerinden tapawutlydyr?

- A) Balkon   B) Baca
C) Çatı   D) Bodrum

15.Aşakdaky deňeşdirmeleriň haýsysy ýalňyşdyr?

- A) çit- bahçe   B) banyo- sabun
C) apartman – asansör   D) mutfak-şömine

16.Aşakdakylaryň haýsysy öýüň içinde däldir?

- A) oda   B) Banyo   C) Mutfak   D)Bahçe

17.Küvet ..... bulunur.

Yukarıdaki boşluğa aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- A) Mutfakta   B) Banyoda
C) Oturma odasında   D) Yatak odasında

18......dan duman çıkar.

Boş goýulan ýere aşakdaky sözleriň haýsysy goýulmaly?

- A) Çati   B) Zemin   C) Kalorifer   D) Baca

19. Aşakdaky deňeşdirmeleriň haýsysy ýalňyşdyr?

- A) Banyo- Lavabo   B) Oturma odası- kanepe
C) Mutfak- Fırın   D) Yatak odası- klozet

20. Aşakdakylaryň haýsysy otaga degişli däldir?

- A) Hali   B) Televizyon   C) Koltuk   D) Musluk

21. Aşakdakylaryň haýsysy öýe degişli däl?

- A) Baca   B) Mutfak   C) Garaj   D) Banyo

22. Aşakdakylaryň haýsysy beýlekilerden tapawutlanýar?

- A) oturma odası   B) mutfak   C) salon   D) sınıf

23. Aşağıdakilerden hangisi apartman içinde bulunmaz?

- A) banyo   B) mutfak
C) bahçe   D) oturma odası

24. "Evimiz tek .....ve ....bir evdir."

Boş goýulan ýerlere haýsy sözler goýulmaly?

- A) oda-bahçeli   B) hahçeli-odali
C) kapı-pencere   D) katlı-bahçeli

25. Haýsy sözün öý bilen baglanşygy ýokdyr?

- A) oda   B) tebeşir
C) kapı   D) pencere

26. "Annem ve babam .....da oturuyor."

Boş ýere aşakdaky sözleriň haýsysy goýulmaly?

- A) sınıf   B) mutfak
C) park   D) salon

27. "Tablo .....asılı olarak duruyor."

Boş ýere aşakdaky sözleriň haýsysy goýulmaly?

- A) yerde   B) duvarda
C) tavanda   D) halının üstünde

28. "Yatak odasında .....var.

Boş ýere aşakdaky sözleriň haýsysy goýulmaly däl?

- A) elbise dolabı   B) yastık
C) şömine   D) yatak

- 29.** 1- mutfak   a- kanepa
2- banyo   b- araba
3- salon   c- bardak
4- garaj   d- küvet

Ýokardaky sözleri gabatlaşdyryň.

- A) 1b, 2a, 3c, 4d   B) 1c, 2d, 3a, 4b
C) 1b, 2c, 3d, 4a   D) 1d, 2b, 3a, 4c

30. "Sevmiyorsun" işliginiň sorag şekli aşakdakylardan haýsysdyr?

- A) Seviyorsun mu?   B) Seviyor musun?
C) Sevmiyor musun?   D) Sevmeyorsun mu?

31. Aşagy çyzylan sözleriň haýsysynyň ýazylyşy dogrydyr?

- A) Ali bahçede top oynuyor.
B) Öğretmen ders anlatıyor.
C) Merve evi temizliyor.
D) Öğrenciler dersi çok iyi anlıyorlar.

32. Aşadaky jogaplardan haýsysy "Ne yapıyorsun?" soragyna jogap bermeyär?

- A) Sinemaya gidiyorum.   B) Dans ediyorum.
C) Bahçede oturdurdum.   D) Hiç bir şey yapmıyorum.

33. Öğrenciler parkta gezmiyorlar. sözleminiň barlyk şekli haýsysydyr?

- A) Öğrenciler parkta geziyorlar.
- B) Öğrenciler parkta geziyorlar mı?
- C) Öğrenciler parkta gezmiyorlar mı?
- D) Öğrenciler parkta geziyorsunuz.

34. Aşakdakylaryň haýsysy ýalňyşdyr?

- A) Ben gidiyorum.   B) Hastalanıyorum.
- C) Sen eve gidiyor.   D) Annem uyuyor.

35. Ben eve koş..... .

Boş ýere aşakdakylardan haýsysy goýulmaly?

- A) ıyorum   B) uyorum
- C) yorum   D) uyrum

36. Annem yemek pişiriyor. Sözleminiň ýokluk şekli aşakdakylaryň haýsysydyr?

- A) Annem yemek pişiriyor mu?
- B) Annem yemek pişirmiyor.
- C) Annem yemek pişirmiyor mu?
- D) Annem yemek pişiriyorsun.

37. ‘‘Ali müzik dinliyor.’’ Sözleminiň ýokluk şekli aşakdakylaryň haýsysydyr?

- A) Ali müzik dinliyor mu?
- B) Ali müzik dinlemiyor mu?
- C) Ali müzik dinlemiyor.
- D) Ali müzik diliyorsunuz.

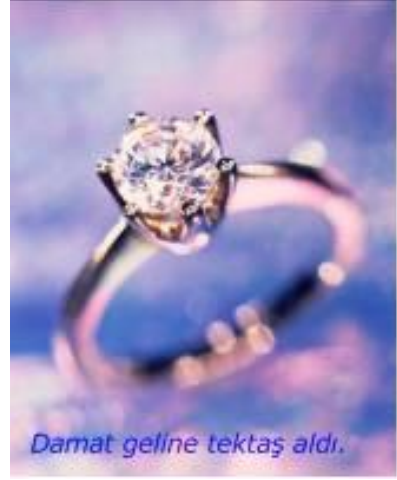
38. ‘‘Selman derste uyuyor.’’ Sözleminiň ýokluk sorag şekli aşakdakylaryň haýsysydyr?

- A) Selman derste uyumuyor.
- B) Selman derste uyuyor mu?
- C) Selman derste uyuyordur?
- D) Selman derste uyumuyor mu?

III. DERS

GARYNDAŞ ATLARY/AKRABALAR

- ✓ Anne — beni dünyaya getiren kadın
- ✓ Baba — ailemizin reisidir
- ✓ Büyük anne (nine) — babamın ve annemin anneleridir
- ✓ Büyük baba (dede) — babamın ve annemin babalarıdır
- ✓ Ağabey — büyük erkek kardeşimdir
- ✓ Abla — büyük kız kardeşimdir
- ✓ Kız kardeş — kendimden küçük olan kardeş
- ✓ Erkek kardeş — kendimden küçük olan kardeş
- ✓ Kuzen — teyze, dayı, hala ve amcamın erkek çocuğu
- ✓ Kuzin — teyze, dayı, hala ve amcamın kız çocuğu
- ✓ Amca — babamın erkek kardeşi
- ✓ Hala — babamın kız kardeşi
- ✓ Dayı — annemin erkek kardeşi
- ✓ Teyze — annemin kız kardeşi
- ✓ Enişte (damat) — ablamın kocası
- ✓ Görümce — kocamın kız kardeşi veya ablası
- ✓ Baldız — hanımımın kız kardeşi veya ablası
- ✓ Bacanak — iki kız kardeşin kocaları
- ✓ Kayınbirader — kocamın ağabeyi
- ✓ Kaynana (kayınvalide) — kocamın annesi
- ✓ Kaynata (kayınpeder) — kocamın babası
- ✓ Yeğen — kardeşlerimin çocuğu
- ✓ Yenge — kardeş, dayı ve amcamın eşleri
- ✓ Torun — oğlumun veya kızımın çocuğu

Gepleşik / Diyalog

Yaz Tatili Programları

Sapar: Merhaba Ceren!

Ceren: Merhaba Sapar!

Sapar: Nereye gidiyorsun?

Ceren: Köye gidiyorum.

Sapar: Orada nerede kalacaksın?

Ceren: Orada çok sayıda akrabam var.

Sapar: Onlar kimler?

Ceren: Amcam, halam ve dedem.

Sapar: Sahi teyzen de aynı köyde oturmuyor mu?

Ceren: Hayır, teyzemle dayım komşu köyde oturuyor.

Sapar: Peki, kuzenlerin de orada mı?

Ceren: Tabî. Onlar bana köyde eşlik edecekler.

Sapar: Demek ki, akrabalarını ziyaret etmeyi plânlıyorsun, değil mi?

Ceren: Evet, köye gitmişken ablamı ve eniştemi de ziyaret etmeyi düşünüyorum.

Sapar: Ne zaman geri döneceksin?

Ceren: Bir ay sonra. Peki sen bir yere gitmeyi planlıyor musun?

Sapar: Hayır bir sınavım kaldı, sonra ben de memleketime gitmeyi düşünüyorum.

Ceren: Senin memleketin neresi?

Sapar: Gubadağ İlçesi.

Ceren: Ya sen kimleri ziyaret etmeyi düşünüyorsun?

Sapar: Büyükannemi, ağabeyimi ve yengemi.

Ceren: Ziyaret amacın nedir?

Sapar: Biliyorsun, köyde yapacak çok iş var. Amacım onlara yardım etmek.

Ceren: İyi yolculuklar, artık yeni öğretim yılında görüşürüz.

Sapar: Görüşürüz!

Ceren: Güle güle!

Teksti okañ, terjime ediñ we soraglara jogap beriñ.

Benim Ailem

Merhaba!

Benim adım Yusup. Balkanabatlıyım. On dokuz yaşındayım. Ben öğrenciyim. Üniversitede okuyorum. Benim kalabalık bir ailem var. Annemin adı Bibi. Annem, kırk yaşında. O ev hanımıdır. Babamın adı Ahmet. Babam kırk bir yaşında. O çok başarılı bir doktordur. O sporla uğraşmayı sever.

Benim beş kardeşim var. Onların hepsi de kızdır. Onlar Gülbahar, Gülşirin, Yazgül, Nazik ve Suray'dır. Onlar lise öğrencileridir. Onlardan en çok Gülbahar'ı severim. Ama hepsi de çok tatlıdır.

Çağrı Bey benim amcamdır. O kırk üç yaşındadır. Onun mesleği mühendisliktir. Onun hanımının adı Maya'dır. Maya yenge çok başarılı bir öğretmendir. Büyük babamın adı Süleyman, büyük annemin adı da Tâcibostan'dır. Büyük babam altmış beş yaşında, büyük annem ise altmış dört yaşındadır. Büyük babam emeklidir. Onlar daha çok türkü dinler. Ben, sık sık onları ziyaret ederim. Benim çok özel bir ailem var. Ben ailemi çok seviyorum.

Soraglar:

1. Yusup ne iş yapıyor?
2. Yusup'un anne ve babasının adı ne?
3. Onlar kaç yaşındalar?
4. Yusup'un kaç kardeşi var?
5. Onların adları ne?
6. Onlar çalışıyorlar mı?
7. Yusup'un büyük anne ve büyük babası emekli midir?

Goşgyny ýat tutuň.

ANNE SEVGİSİ

Bir annenin iki yavrusu varmış
En küçüğü beş yaşında kadarmış
Bir gün anne küçüğünü severken
Çocuk demiş:
— Güzel anne seni ben
Ne kadar çok sevdiğimi bilmezsin,
Belki beni sen o kadar sevmezsin
— Neden oğlum?
— Çünkü yavrun ikidir...
Senin gönlün iki aşk ile çarpar,
Benim yalnız bir sevgili annem var.

İbrahim Alâaddin GÖVSA

📖 Üns beriň!

Türk dilinde çekimli bilen gutaryan sözün yzyndan çekimli bilen başlaýan goşulma goşulanda, onda iki çekimliniň arasyna *y* kömekçi sesi goyulýar. Meselem:
Ora-*y*-a, bahçe-*y*-e, Antalya'*y*-ı, iğne-*y*-i

DÜŞÜM KATEGORİYASY (İsmin Halleri, Ad Durumu)

Türki dillerde düşümler sözlem agzalarynyň biri-birine morfologik we sintaktik taýdan gatnaşygyny giň derejede açyp görkezýän in esasy grammatik kategoriýalaryň biridir. Türkmen dilinden tapawutlylykda türk dilinde 7 sany düşüm bardyr. Olar:

1. Yalın hâl (Baş düşüm)	— —
2. Yönelme (yaklaşma) hâli (Ýöneliş düşüm)	-a, -e
3. Yükleme (belirtme) hâli (Ýeňiş düşüm)	-ı, -i, -u, -ü
4. Bulunma hâli (Wagt-orun düşüm)	-da, -de, -ta, -te
5. Ayrılma (çıkma) hâli (Çykys düşüm)	-dan, -den, -tan, -ten
6. Tamlayan hâli (Eýelik düşüm)	-(n)ın, -(n)in, -(n)un, -(n)ün
7. Eşitlik hâli (Komparativ düşüm)	-ca, -ce

Düşümler/Haller	Sözlerin düşümlerde üýtgeýşi/kelimelerin hallere görecekimi			
Yalın hal	insan –	tilki –	banyo–	örgüt–
Yönelme hali	insan- <i>a</i>	tilki-y <i>e</i>	banyo-y- <i>a</i>	örgüt- <i>e</i>
Yükleme hali	insan- <i>ı</i>	tilki-y- <i>i</i>	banyo-y- <i>u</i>	örgüt- <i>ü</i>
Bulunma hali	insan- <i>da</i>	tilki- <i>de</i>	banyo- <i>da</i>	örgüt- <i>te</i>
Ayrılma hali	insan- <i>dan</i>	tilki- <i>den</i>	banyo- <i>dan</i>	örgüt- <i>ten</i>
Tamlayan hali	insan- <i>ın</i>	tilki- <i>nin</i>	banyo- <i>nun</i>	örgüt- <i>ün</i>
Eşitlik hali	insan- <i>ca</i>	tilki- <i>ce</i>	banyo-	örgüt- <i>ce</i>

1) Yalın Hâl (Baş düşün):

Türk dilinde baş düşümi hiç hili goşulma kabul etmeyär. **Kim? Ne?** diýen soraglara jogap bolýar. Meselem: *amca, kalem, bilgisayar, mutfak*.

Kim konuşuyor? — **Müdür** konuşuyor.

Ne var? — **Kedi** var.

Kimler yakalandı? — **Hırsızlar** yakalandı.

Buzdolabında neler var? — **Zeytin, peynir** var.

2) Yönelme Hâli (Yöneliş düşün): *-a, -e*

Yöneliş düşün *-a, -e* goşulmalarynyň kömegi bilen ýasalyp, giňişlikdäki ýa-da wagtdaky ugry aňladýar. Bu düşün **Kime? Neye? Nereye?** Diýen soraglara jogap bolýar.

Nereye gidiyorsun? — **Terziye** gidiyorum.

Arabayı nereye park ettin? — Arka **sokağa** park ettim.

Kime bakıyorsun? — Şu genç **kıza** bakıyorum.

3) Yükleme Hali (Ýeňiş düşün): *-i, -ı, -u, -ü*

Türk dilinde ýeňiş düşün *-i, -ı, -u, -ü* goşulmalarynyň kömegi bilen ýasalýar. **Kimi? Neyi? Nereyi?** soraglaryna jogap bolýar. Atlar ýeňiş düşümde gelenlerinde, diňe geçirýän işlikler bilen ulanylýarlar.

Atlardan öň **bu, şu, o** görkezme çalyşmaları gelende köp halatlarda

yeňiş düşüminiň goşulmasyny goşýarys. Meselem: **Bu araba-y-ı, o ev-i.**

Ne istiyorsun?	- Çantayı istiyorum.
Kimi gördün?	- Arif Beyi gördüm.
Hangisini istiyorsun?	- Sağdakini istiyorum.
Nereyi gezmek istiyorlar?	- Müzeleri gezmek istiyorlar.
Aşkabat'ı gördün mü?	- Hayır, Aşkabat'ı görmedim.
Neleri marketten alıyorsunuz?	- Sebzeleri marketten alıyoruz.

4) Bulunma hali (wagt-orun düşümi) : **-da / -de, -ta / -te**

Wagt-orun düşümi **-da / -de, -ta / -te** goşulmalarynyň kömegi bilen ýasalar. **Kimde? Nerede?** diýen soraglara jogap bolýar. Zadyň, düşünjäniň, hereketiň ornuny we wagt bilen wagt gatnaşyklaryny görkezýär.

Nerede doğdun? – **Türkmenistan'da** doğdum.
Nerede oturuyorsun? - **Aşkabat'ta** oturuyorum.
Türkçeyi nerede öğrendin? - **Türkiye'de** öğrendim.
Çocuklar nerede? - **Bahçede** top oynuyorlar.
Kasetler kimde? - **Ayna'da**.

İyi dost kara günde belli olur.

5) Ayrılma hali (çykyş düşüm) : **-dan, -den, -tan , -ten**
Çykyş düşüm **-dan, -den, -tan , -ten** goşulmalarynyň kömegi bilen ýasalar. **Kimden? Nereden?** soraglaryna jogap bolýar. Giňişlik, wagt gatnaşygynda hereketiň çykyp gaýdan nokadyny görkezýär.
Nerden geliyorsun? - İşten geliyorum.
Bu telefonu nereden aldın? - mağazadan aldım.
Benden ne istiyorsun? - Senden hiçbir şey istemiyorum.
Kimden söz ediyorlar? - Benden söz ediyorlar.
Senden hiç hoşlanmıyor, nefret ediyor,
Her çok azdan olur.

6) Tamlayan hali (eyelik düşüm) : **-(n)ım, -(n)in, -(n)un, -(n)ün**

Eyelik düşüm **-(n)ım, -(n)in, -(n)un, -(n)ün** goşulmalarynyň kömegi bilen ýasalýar. **Kimin? Neyin? Nerenin?** soraglaryna jogap bolýar. Eyelik düşüminiň goşulmalary esasan izafetlerde degişlilik aňladýan sözüň öňündäki komponente goşulýar.

O kız neyin nesî? **Komşumuzun** kızı.

Kimin akrabası oluyorsunuz? Ahmet **Bey'in**.

Bunlar nerenin fotoğrafları- **Merv'in**

7) Eşitlik hali (komparativ düşüm) : **-ca, -ce**

Türk dilindäki komparativ düşüm **--ca, -ce** goşulmalarynyň kömegi bilen ýasalýar. Ylanylyş gerimi çäklidir. Köp halatlarda komparativ düşüminiň goşulmalary at çalyşmalaryna goşulýar. Meselem: **Ben-ce, sen-ce, siz-ce, biz-ce**. Komparativ düşüminiň goşulmalary at çalyşmasyna goşulanda belli bir şahsyň garaýyşlaryny aňladýar.

Meselem: **Ben-ce (bana göre) – meniň pikirimçe**. Kā halatlarda bu düşüm mukdar hem aňladýar. Meselem: **Onlar-ca bina, on-ca kız**.

Bence dünyadaki sorunlar çözülecek.

Sence ben çok şişman mıyım?

Sizce bu güzel bir davranış mıdır?

Kendince bir şeyler söylüyor.

Düşümler/Hâller	At çalışmaları/Kişi zamirleri					
Yalın hal	ben –	sen–	o–	biz–	siz–	onlar–
Yönelme hali	ban- <i>a</i>	san- <i>a</i>	o-n- <i>a</i>	biz- <i>e</i>	siz- <i>e</i>	onlar- <i>a</i>
Yükleme hali	ben- <i>i</i>	sen- <i>i</i>	o-n- <i>u</i>	biz- <i>i</i>	siz- <i>i</i>	onlar- <i>ı</i>
Bulunma hali	ben- <i>de</i>	sen- <i>de</i>	o-n- <i>da</i>	biz- <i>de</i>	siz- <i>de</i>	onlar- <i>da</i>
Ayrılma hali	ben- <i>den</i>	sen- <i>den</i>	o-n- <i>dan</i>	biz- <i>den</i>	siz- <i>den</i>	onlar- <i>dan</i>
Tamlayan hali	ben- <i>im</i>	sen- <i>in</i>	o- <i>nun</i>	biz- <i>im</i>	siz- <i>in</i>	onlar- <i>ın</i>
Eşitlik hali	ben- <i>ce</i>	sen- <i>ce</i>	o–	biz- <i>ce</i>	siz- <i>ce</i>	onlar- <i>ca</i>

Bellik:

- ✓ Türk dilinde iki sözün köki üýtgäp biler. Yagny “**ben**” we “**sen**” at çalyşmalarynyň yzyna ýöneliş düşüminiň goşulmalary goşulanda kökdäki e sesi a sesine öwrülýär.

Meselem: ben-b_una, sen-s_ana

- ✓ Türk dilinde **ben** we **biz** at çalyşmalary eýelik düşüminiň (tamlayan hali) goşulmasyny kabul edende kadadan çykma ýagdaýy bolup geçýär. Yagny ady agzalan çalyşmalar kada boýunça **-in** goşulmasyny däl-de **-im** goşulmasyny kabul edýär.

Düşümler/Hâller	Görkezme çalyşmalary (İşaret zamirleri)					
Yalın hal	bu–	şu–	o–	bunlar–	şunlar–	onlar–
Yönelme hali	bu- n-a	şu- n-a	o-n- a	bunlar-a	şunlar-a	onlar-a
Yükleme hali	bu- n-u	şu- n-u	o-n- u	bunlar-ı	şunlar-ı	onlar-ı
Bulunma hali	bu- n-da	şu- n-da	o-n- da	bunlar- da	şunlar- da	onlar- da
Ayrılma hali	bu- n- dan	şu- n- dan	o-n- dan	bunlar- dan	şunlar- dan	onlar- dan
Tamlayan hali	bu- nun	şu- nun	o- nun	bunlar- ın	şunlar- ın	onlar- ın

📌 Üns beriň!

Belli bolşy ýaly düşüm goşulmalary işliklere görä üýtgeýär. Kä halatlarda türkmen dilindäki we türk dilindäki bir meňzeş düşünjeler dürli düşümleriň kömegi bilen aňladylýar. Meslem: Türkmen dilinde “**Saň-a garaşýaryn**” düşünjesi ýöneliş düşüminiň kömegi bilen ýasalýan bolsa, türk dilinde “**Sen-i beklıyorum**” görnüşinde ýöneliş düşüminiň kömegi bilen ýasalýar.

MYSALLAR / ÖRNEKLER:

Bu **kız-dan** hoşlanýyorum / Bu **gyz** meniň göwnüme ýaraýar

Sen-den nefret ediyorum / **Sen-i** ýigrenýärim

Annem-i düşünüyorum / **Ejem** hakynda pikir edýärim

Öğretmen-e sordum / **Mugallym-dan** soradym

3.1 Gönükme

Aşakdaky boşluklary dolduryň we soraglara jogap beriň.

1) Duvar... ..... ne var?

.....

2) Ev..... temizledin mi?

.....

3) Araba..... kim var?

.....

4)Çiçekler..... suladın mı?

.....

5)Öğretmen sen..... görüyor mu?

.....

6) Sokak..... ne var?

.....

7) Ev.....ne zaman ayrılıyor?

.....

8) Dolap..... neler var?

.....

9) Bahçe..... kimler çıktı?

.....

10) Sepet..... neler var?

.....

11) Çanta..... neler var?

.....

12) Şirket... sekreter..... var mı?

.....

13) Tabak.. .... yıkadın mı?

.....

14) Bavul... .... neler var?

.....

15) Durak. .... kimler var?

.....

16) Ora..... kim var?

.....

17) Şura..... ne var?

18) Otel..... kimler var?

19) Deniz..... neler var?

20) Bu oda.....kaç penceresi var ?

21) Ağaç..... tırmanıyor mu?

22) O..... neler var?

23) Asgabat..... neler var?

24) Bodrum..... kim var?

3.2.Gönükme

Boşluklary degişli degişli düşüm goşulmalary bilen dolduryň.

Delikanlı pencere..... sokak.....bakıyor. Bu ev..... kimler kalıyor? Sen bu kitap..... çok mu beğendin? İşten sonra alışveriş için market.....uğruyorum. Az önce salon..... iki kişi girdi. Bu etek..... ilk kez giyiyorsun, değil mi? Kâğıt..... arkadaşın..... verdim. Türk Müzik..... çok güzel. Malzemeler..... mutfak..... koydum. Bütün ailem bu semt ..... oturuyor. Her gün ders..... sonra yurt.....gidiyoruz. Hastayım. Bugün yatak..... zor kalktım. Bazen kafeterya..... gidiyorum. Öğretmen..... soru soruyorum. Ben..... her şeyi anlatıyor. Kütüphane..... çok kitap var. Ben kütüphane..... çok seviyorum. Hafta sonunda ya piknik ..... gidiyoruz veya park..... spor yapıyoruz. Ben sen..... kalem istedim, sen silgi getirdin. Gün..... kaç saat çalışıyorsun? Tatilde Bursa..... gittik. Bursa..... çok güzel yerler var. Yalan..... hoşlanmıyorum. O..... hiç haber almadık. Para çekmek için banka..... gidiyoruz. Ece, uçak..... çok korkuyor.

3.3. Gönükme

Aşakdaky işlikler haýsy düşümleriň goşulmalaryny kabul edýändigini ýazyň. Şu işlikler bilen sözlem düzüň.

Sor... -a / -e sormak

1. ....ziyaret etmek

2..... vazgeçmek

3.....hoşlanmak

4.....alışmak

5.....korkmak

6.....atlamak

7.....hatırlamak

8.....özlemek

9.....teşekkür etmek

10.....düşünmek

11.....dans etmek

12.....izlemek

13.....söz etmek

14.....nefret etmek

3.4 Gönükme

Aşakdaky sözlemleri türkmen diline terjime ediň.

Bu nahary kim bişirdi? Gara galamy sen al, gyzył galamy maňa ber. Çaýyňyzy şekerli içýäňizmi ýa-da şekersiz? Soňky gezek haýsy kitaby okadyň? Mekdebe barýaryn. Ejeme jaň etdim. Dün dükanda täze egin-eşikleri bahaladýarys, emma almaýarys. Häzir size barýaryn. Mugallym ähli zady tagta ýazýar, men hem dessine depdere ýazýaryn. Okuwçylar mekdepde. Gök önümler aşhanada. Bankdan pul alýaryn. Çary ulagyny ýuwyar. Goýunlar agylda. Kakam edarada işleýär. Aýhan surat çekýär. Gurban köýnek geýýär. Suratlar dükanda satylýar. Jigim çagalar bagyna gatnaýar. Garaňkydan gorkýaryn. Işçiler jaý salýarlar. Her kim onuň gürrüňini edýär, ol gaty ýaramaz adam. Puly kimden aldyň? Bu awtobus nirä geldi? Şu peýnirden ýarym kilogram almak isleýärim.

3.5 Gönükme

Maşgala agzalaryňyz barada gysgaça düzme ýazyň

Benim adım

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

SÖZLÜK

akraba — garyndaş
 alışmak — öwrenişmek
 alışveriş — satyn almak,
                     söwdalaşmak
 amaç — maksat
 artık — indi
 atlamak — bökmek
 başarılı — üstünlikli; şowly;
                     rowaç
 bavul — çemedan
 beğenmek — halamak
 bodrum — ýerzemin
 çarpmak — urmak (ýürek)
 davranış — hereket, özüňi alyp
                     barmak
 delikanlı — ýigit
 dönmek — 1.dolanmak;
                     2.aýlanmak
 durak — duralga
 düşünmek — pikir etmek
 duvar — diwar
 emekli — pensioner, napagaçy
 eşlik etmek — ýoldaş bolmak
 ev hanımı — öý hojalykçysy
 genç — ýaş
 hatırlamak — ýatlamak
 hoşlanmak — halamak,
                     göwnüňe ýaramak
 ilçe — etrap
 izlemek — 1.seretmek;
                     2.yzarlamak
 kadar — 1.çenli; 2.ýaly
 kalmak — ýaşamak (wagtlaýyn)
 kalabalık — köplük

komşu — goňşy
 köy — oba
 kütüphane — kitaphana
 malzeme — material; haryt;
                     azyk
 memleket — dogduk mekan
 meslek — kâr
 mühendis — inžener
 müze — muzeý, mirashana
 ne kadar — nähili? nä derejede?
                     näçe?
 nefret — ýigrenç
 özel — aýratyn, özboluşly,
 hususy, şahsy
 özmek — küýsemek
 plânlamak — meýilleşdirmek
 sahi — dogrydan hem
 sebze — gök-önüm
 sekreter — kätip
 sepet — sebet
 sık sık — ýygy-ýygydan
 sınav — synag
 şirket — şereket
 şişman — semiz
 sokak — köçe
 tabak — tabak
 tatil — dynç alyş
 tatlı — süýji, naşyja
 temizlemek — tãmizlemek,
                     arassalamak
 terzi — dikiñçi
 türkü — halk aýdymy
 uğraşmak — meşgullanmak
 vazgeçmek — pikirini üýtgetmek

3. DERS BOYUNÇA TEST SORAGLARY

1.Eviniz ..... ne zaman temizleyeceksiniz?

Boşluga aşakdaky goşulmalaryň haýsysyny goýmaly?

- A)-y   B)-i
C)-yi   D)-iy

2.A: Kendinizi ne zamandan beri kötü hissediyorsunuz?

B: Dün sabah..... beri kötü hissediyorum.

- A)-dan   B)-a
C)-I   D)-tan

3.- Aşakdaky sözlemleriň haýsysynda düşüm goşulmasy ýalňyş ulanylypdyr?

- A)Tiyatroya çok merakım var.
B)Polisler hırsızları hapishanede götürdüler.
C)Ne zaman bu şehirden ayrılıyorsun?
D)Büyüklerle her zaman saygılı olun.

4.Aşakdaky sözleriň haýsysy düşüm goşulmasyny kabul etmändir?

- A) evde   B) gölde
C) gövde   D) yolda

5.Kütüphane .... kitap okudular .

- A) -de   B)-e
C) -i   D) -ye

6.Kemal, çikolata..... kahve..... ve sebzeler.... çok sever.

Boşluklara aşakdaky goşulmalaryň haýsylary goşulmaly?

- A)-i,-i,-I   B)-yi,-yi,-I
C)-yi,-yi,-I   D)-yi,-y1,-yi

7.A.İçecekler..... ne istersiniz?

B.Karar veremiyorum. Bana ne ..... edersiniz?

- A)-den,tavsiye   B)-ten,tavsiye

C)-mi,tavsiye

D)-lerden,alır

8-Aşakdaky sözleriň haýsysy baş düşümde getirilen?

A)dağı

B)kaya

C)köyde

D)depremden

9.- “Her akşam babası eve gelirdi” sözleminde näçe söz düşüm goşulmasyny kabul edipdir?

A)1

B)2

C)3

D)4

10.Osman nerede?

Kasap.....

Deniz.....

Piknik.....

Mağaza.....

A)-ta,-da,-de,-de

B)-ta,-de,-te,-da

C)-da,-de,-te,-da

D)-ta,-de,-de,-de

11.”Kapıda arkadaşı..... bekliyor.”

Aşakdaky goşulmalaryň haýsysy boş goýulan ýere goşulmaly?

A)-na

B)-a

C)-y1

D)-n1

12. Annemin erkek kardeşine ..... derim.

A) amca

B) ağabey

C) day1

D) baba

13.“Babamın kız kardeşi ve erkek kardeşi Türkiye’ye gitti.”

Türkiye’ye kimler gitti?

A) Halam ve amcam

B) Teyzem ve dayım

C) Teyzem ve amcam

D) Dayım ve halam

14-Babanın erkek kardeşine ne denir?

A)Amca

B)Hala

C)Day1

D)Abi

15. Ablamım kocasına .....derim.

- A) dayı   B) amca
C) dede   D) enişte

16. Annemin kız kardeşi ve erkek kardeşi İzmir'e gitti.
İzmir'e kimler gitti?

- A) halam ve amcam   B) teyzem ve dayım
C) teyzem ve amcam   D) dayım ve halam

17. Yaşı bizden büyük kız kardeşe ..... denir.

- A) teyze   B) abla
C) hala   D) yeğen

18. Teyzemizin kocasına ..... deriz.

- A) Amca   B) Enişte
C) Dayı   D) ağabey.

19- Babanın kardeşinin çocuğu benim ..... olur.

- A) dedem   B) halam
C) yengem   D) akrabam

20- Aşakdakylaryň haýsysy garyndaş atlaryndan biri däldir?

- A) Dede   B) Nine
C) Arkadaş   D) Anne

21- Kardeşlerimizin çocukları bizim neyimiz olur?

- A) kardeşimiz   B) ağabeyimiz
C) yeğenimiz   D) eniştemiz

22. Ben dedemin .....

- A) oğluyum   B) kızıyım
C) torunuyum   D) yeğeniyim

23. Annemin kız kardeşi benim .....dir.

- A) teyzem   B) ablam
C) halam   D) yengem

24. Erkek yeğenim benim kız kardeşimin ..... olur.

- A) kızı   B) kardeşi   C) oğlu   D) torunu

25. Amcamın ve teyzemin çocukları benim ..... olur.

- A) kardeşlerim   B) arkadaşlarım
C) yeęenlerim   D) akrabalarım

26. Ben amcamın .....

Boş yere aşakdaky sözleriň haýsysy goýulmaly?

- A) Oğluyum   B) Kızıyım
C) Torunuyum   D) Yeğeniyim

27. Aşakdaky sözlemleriň haýsysy ýalňys?

- A) Babanın kız kardeşine hala denir.
B) Annenin erkek kardeşine dayı denir.
C) Kız kardeşimizin kocasına enişte deriz.
D) Dedemiz bize yeğen der.

28. Ağabeyin hanımına ..... denir.

- A) hala   B) teyze
C) abla   D) yenge

29”Okula babamın amcasının oğlu geliyor.”

Kim okula geliyor?

- A) ağabeyim   B) kuzinim   C) kuzenim   D) dedem

30 Aşakdaky deňeşdirmeleriň haýsysy tapawutlanýar?

- A) anne-valide   B) dede-büyükbaba
C) nine-anneanne   D) amca-yeğen

31 Aşakdaky sözleriň haýsysy tapawutlanýar?

- A) hala   B) baldız   C) dayı   D) teyze

32”Benim adım Ahmet.Ben Ayşe’nin .....sıyım.”
Boşluga aşakdaky sözleriň haýsysyny goýup bolmaz?
A)dayı B)amca C)abla D)baba

33. Babaanne kimdir?
A) Annemizin annesi
B) Babamızın annesi
C) Babamızın erkek kardeşi
D) Annemizin kızkardeşi

34.Teyze çocuğuna biz ne diyoruz?
A) Yeğen B) Torun C) Çocuk D) Kuzen

35. Sizin annenizin kızı sizin neyiniz oluyor?
A) anneniz B) ablanız
C) teyzeniz D) halanız

36”Ben şimdi .....min evine gidiyorum.”
Aşakdaky sözleriň haýsysyny boşluga goýup bolmaz?
A)kız B)ağabey C)enişte D)teyze

37. Aşakdakylaryň haýsysy “karı-koca” sözünüň ýerine ulanyp bolar?
A) eş B) sülale C) aile D) enişte

38-Evli olmayan kişilere ne denir?
A) Dul B) Damat C) Kayın D) Bekar

39 Aşakdakylaryň haýsysy boşluga goýulmaly?
I-Gelinin babası damadın ..... olur.
II-Gelinin kardeşi, damada ..... diye hitap eder.
A) gelin – damat
B) enişte - kayınço
C) kayınpeder - kaynana
D) kayınpeder–enişte

4. DERS

Uniwersitetde

- ✓ Üniversite *Üniversitemiz Aşkabat'ın merkezindedir*
- ✓ Rektör *Toplantıda Rektörümüz konuşma yaptı*
- ✓ Rektör yardımcısı
- ✓ Rektörlük
- ✓ Fakülte
- ✓ Bölüm.
- ✓ Dekan
- ✓ Dekan yardımcısı
- ✓ Müdür
- ✓ Sınıf öğretmeni
- ✓ Dil laboratuvarı
- ✓ Kütüphane *Öğrenciler kütüphanede ders çalışıyorlar*
- ✓ Rasathane *Rasathanede yıldızları izledik*
- ✓ Yemekhane
- ✓ Kantin
- ✓ Spor salonu
- ✓ Konferans salonu
- ✓ Kurs merkezi
- ✓ Müzeler *Üniversitemizde birkaç müze vardır.*
- ✓ İnternet merkezi
- ✓ Yurt
- ✓ Sınıf
- ✓ Akıllı tahta
- ✓ Sıralar
- ✓ Bilgisayar

Teksti okaň we terjime ediň.

BİZİM ÜNİVERSİTEMİZ

Benim adım Arslan. Mahtumkulu Türkmen Devlet Üniversitesi Yabancı Diller Fakültesi Türkçe Bölümü 4. sınıf öğrencisiyim.

Üniversitemiz Aşgabat'ın tam mekezinde bulunuyor.

Üniversitemizde sekiz fakülte var. Onlar Türkmen Dili, Yabancı Diller, Hukuk, Tarih, Fizik, Matematik, Fen ve Coğrafya fakülteleridir. Üniversitemiz geniş kapsamlı bir alan üzerinde kuruludur. Burada çağdaş eğitim almak üzere bütün imkânlar vardır.

Üniversitemizin kütüphanesi ülkemizin en eski bilimsel kütüphanelerinden biridir. Kütüphanemizde aklına gelebilecek her konuya ilişkin 600 bin üzerinde kitap mevcuttur. Öğrencilerimizin en sık uğradıkları yer burasıdır. Burada kart kataloğu öyle sırayla düzenlenmiş ki, öğrenci kitap bulma konusunda hiçbir sıkıntı çekmez.

Fakültemiz üniversitemizin gözde fakültelerindendir. Burada Türkçe, Arapça, Farsça, Çince, İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca olmak üzere sekiz bölüm bulunmaktadır. Ülkemizin en

başarılı profesör, doçent, doktor ve öğretim görevlileri fakültemizde ders vermektedirler. Fakülte'deki iki dil laboratuvarı yabancı dil öğretiminde bir avantajdır. Ayrıca, İnternet odaları öğrenci ve öğretmenlerin hizmetine sunulmakta ve araştırma çalışmalarına katkıda bulunmaktadır.

Fakülte üst görevlileri, öğretim görevlileri ve öğrencileri sıkı ilişki içerisinde. Yoğun ders programları, sosyal faaliyetler ve çeşitli etkinlikler onları birbirine bağlar. Öğrenciler çeşitli faaliyet ve etkinliklere teşvik edilir. Üniversitemizde spor kulübü, dans topluluğu ve koro faaliyet göstermektedir. Fakültemizin öğrencilerinin çoğu bu faaliyetlere katılmaktadır. Bu da öğrencilik hayatına renk katmaktadır.

Soraglar:

- 1. Arslan hangi üniversitede okuyor?**
- 2. Üniversite nerede bulunuyor?**
- 3. Üniversitede kaç fakülte var? Onlar hangileridir?**
- 4. Kütüphanenizde toplam ne kadar kitap var?**
- 5. Yabancı Diller Fakültesinde kaç bölüm var?**
- 6. Üniversitede kimler ders veriyor?**
- 7. Fakültenizde dil öğrenmenin avantajı nedir?**
- 8. İnternet ne işe yarar?**
- 9. Fakülte'de öğrenci öğretmen ilişkileri nasıldır?**
- 10. Öğrenciler ne tür faaliyetlerden hoşlanırlar?**

GEPLEŞİK / DİYALOG

Teneffüste

Arslan: Haydi arkadaşlar, kantine gidiyorum. Bir isteğiniz varsa söyleyin.

Altın: Bana meyve suyu getirir misin? Başka bir şey yemeyeyim. Rejim yapıyorum.

Mehri: Aslında ben de rejim yapıyorum, madem gidiyorsun kahve getiriver.

Arslan: Başka da bir şey yer misin?

Mehri: Peki o zaman poğaça, peynirli sandviç, börek ve yarım kilo da baklava al.

Maya: Ya rejim için fazla olmadı mı?

Mehri: Bu kadarcık şeyden kilo almam ki...

Maya: Bahar ben somsa söylüyorum sen de bir şeyler ister misin?

Bahar: Arslan, zahmet olmazsa bana bir kola getirebilir misin?

Arslan: Peki Maya sana kaç somsa alayım?

Maya: Altı tane yeter, fazla yiyemem.

Arslan: Tamam ben gidiyorum.

Altın: Mehri derslerden sonra ne yapmayı düşünüyorsun?

Mehri: Takımla anlaştık biraz antreman yapacağız. Yakında maç var.

Altın: Duydun mu? Bugün üniversitede konferans düzenleniyor.

Maya: Hayır. Hayret doğrusu, nasıl oldu da duymadım? Konusu nedir?

Altın: Bilimsel araştırmalar. Katılacak mısın?

Maya: Ne demek, elbette katılacağım.

Altın: Tabii, böyle bir fırsatı kaçırmamalı.

Maya: Sahi konuşmacılar kimler?

Altın: Üniversitenin ileri gelen profesörleri.

Maya: Birlikte gideriz değil mi?

Altın: Olur.

Maya: Anlaştık o zaman.

Değişlilik goşulamary (İyelik Ekleri)

Türk dilinde değişlilik goşulmaları zatlaryň, predmetleşen düşüňjeleriň kimdir birine ýa-da näme-de bir zada deňişlidigini, subýekt (adam) – zadyň eýesi we eýelik edilýän zat (deňişli zat) bilen aralykdaky gatnaşygy aňlatmak üçin ulanylýar.

Şahs (Kişi)	Değişlilik goşulmaları (İyelik Ekleri)	
	Çekimlâ gutarýan sözler (Ünlüden sonrA)	Çekimsiz gutarýan sözler (Ünsüzlerden sonrA)
Benim	-m	-im/-im/-um/-üm
Senin	-n	-in/-in/-un/-ün
Onun	-sı/-si/-su/-sü	-ı/-i/-u/-ü

Bizim	-mız/-miz/-muz/-müz	-imiz/-imiz/-umuz/-ümüz
Sizin	-nız / -niz / -nuz / -nüz	-iniz/-iniz/-unuz/-ünüz
Onların	-ları/-leri	-ları/-leri

Şahs (Kişi)	Değişlilik goşulmalarynyň ýöňkemedede üýtgeýşi (İyelik Eklerinin Çekimi)	
	Çekimlâ gutarýan sözler (Ünlüden sonrA)	Çekimsiz gutarýan sözler (Ünsüzlerden sonrA)
Benim	Üniversite- <i>m</i> , sıra- <i>m</i>	Sınıf- <i>ım</i> , öğretmen- <i>im</i>
Senin	Üniversite- <i>n</i> , sıra- <i>n</i>	Sınıf- <i>ın</i> , öğretmen- <i>in</i> ,
Onun	Üniversite- <i>si</i> , sıra- <i>ı</i>	Sınıf- <i>ı</i> , öğretmen- <i>i</i> ,
Bizim	Üniversite- <i>miz</i> , sıra- <i>mız</i>	Sınıf- <i>ımız</i> öğretmen- <i>imiz</i> ,
Sizin	Üniversite- <i>niz</i> , sıra- <i>nız</i>	Sınıf- <i>ınız</i> , öğretmen- <i>iniz</i> ,
Onların	Üniversite- <i>leri</i> , sıra- <i>ları</i>	Sınıf- <i>ları</i> , öğretmen- <i>leri</i> ,

MYSALLAR /ÖRNEKLER	
1. Benim üniversitem. 2. Sizin bahçeniz. 3. Onun bilgisayarı. 4. Onun eşyası. 5. Bizim çevremiz.	6. Onların dekanları. 7. Senin kardeşin. 8. Benim kitaplarım. 9. Sizin yatağınız. 10. Senin ağacın.

SÖZ DÜZÜMLERİ (İSİM TAMLAMALARI)

Aýyrgyçly (ylalaşmA) söz düzümi (Belirtili İsim Tamlaması)

Türk dilinde aýyrgyçly (ylalaşmA) söz düzümi iki komponentden ybarat bolup birinji komponent ýagny aýyklaýan eyelik düşüminiň (*tamlaýan hâl eki*) goşulmasyny, ikinji komponent ýagny aýyklanan onluk we olarlyk ýöňkemeleriniň deňişlilik goşulmalaryny kabul edýär. Bu söz düzümleri zatlaryň, predmetleşen düşüňjeleriň belli bir zada deňişlidigini aňladýar.

Ü n i v e r s i t e – **n i n**   **k ü t ü p h a n e** – **s i**
aýyklaýan/I komponent   eyelik d. goş   aýyklanan/II komponent   deňişlilik goş.

Mysallar / Örnek

Ceren+in fotoğraf+ı

sınıf+ın kapı+sı

kalem+in uç+u

bilgisayar+ın ekran+ı

Türkmenistan+ın başkent+i

Astana+nın batı+sı

çocuk+un oyuncak+ı

Ceren'in fotoğrafı

sınıfın kapısı

kalemin ucu

bilgisayarın ekranı

Türkmenistan'ın başkenti

Astana'nın batısı

çocuğun oyuncuğu

Aýyrgyçly (ysnyşma) söz düzümi (Belirtisiz İsim Tamlaması)

Türk dilinde aýyrgyçly (ysnyşma) söz düzümi iki komponentden ybarat bolup birinji komponent ýagny aýyklaýan eýelik düşüminiň (*tamlaýan hâl eki*) goşulmasyny kabul etmeýär, ikinji komponent ýagny aýyklanan onluk we olarlyk ýöňkemeleriniň degişlilik goşulmalaryny kabul edýär. Bu söz düzümleri bitewi düşünjäni aňladýar.

Ü n i v e r s i t e
aýyklaýan/I komponent

ö ğ r e n c i – s i
aýyklanan/II komponent   degişlilik goş.

Mysallar / Örnek

Türk dil+i

Aşkabat uçak+ı

yoklama defter+i

cep telefon+u

Dede Korkut destan+ı

çay bardak+ı

meyve su+y+u

Türk dili

Aşkabat uçağı

yoklama defteri

cep telefonu

Dede Korkut destanı

çay bardağı

meyve suyu

HABARLYK GOŞULMALARY (EK FİİL)

Türk dilinde habarlyk goşulmary sözlemde habar hökmünde çykyş edýän atlaryň yzyna goşulýar. Türkmen dilinde bu goşulma diňe onluk ýöňkemä goşulýar. Köp halatlarda degişlilik goşulmary bilen habarlyk goşulmary çalşylýar. Ikisini çalşyrmazlyk üçin degişlilik goşulmasyny kabul edýän adyň önüne eýelik düşümini kabul eden at

çalyşmasyny, habarlyk goşulmasyny kabul edýän adyň öňüne bolsa baş düşümdäki at çalyşmasyny goýmaly.

Meselem: **Ben-im doktor-um / Ben doktor-um**

Şahs (Kişi)	Habarlyk goşulmalary (Ek Fiil Ekleri)
Ben	(y) -ım / -im / -um / -üm
Sen	-sın / -sin / -sun / -sün
O	(-dır/ -dir/ -dur/ -dür/ -tır/ -tir/ -tur/ -tür)
Biz	(y) -ız/ -iz/ -uz/ -üz
Siz	-sınız / -siniz / -sunuz / -sünüz
Onlar	-lar/-ler

Şahs (Kişi)	Habarlyk goşulmalarynyň ýöňkemedä üýtgeýşi (Ek Fiil Çekimi)		
	barlyk şekli (olumlu)	ýokluk şekli (olumsuz)	sorag şekli (soru şekli)
Ben	avukat-ım	avukat değil-im	avukat mıyım?
Sen	avukat-sın	avukat değil-sin	avukat mısın?
O	avukat (-tır)	avukat değil (-dir)	avukat mı?
Biz	avukat-ız	avukat değil-iz	avukat mıyız?
Siz	avukat-sınız	avukat değil-siniz	avukat mısınız?
Onlar	avukat (-lar)	avukat değil (-ler)	avukatlar mı?

MYSALLAR / ÖRNEKLER	
Ben yaşlı bir öğretmenim. Sen başarılı bir öğrencisin. Biz böyle insanlar mıyız? O uzman doktor.	Siz tecrübeli mühendisiz. Siz asla hasta değilsiniz. Siz devlet memursunuz. Onlar inşaat işçileri.

4.1 Gönükme

Boşluklary düşüm we degişlilik goşulmalary bilen dolduryň

Şu biz ..... ev..... . Siz..... okul..... nerede?
Türkmenistan..... başkent..... Askabat' tır. Oda.....
anahtar..... yok mu? Ben ..... bardak..... bos. Sen.....
gözlük..... numaralı mı? Çocuk..... silgi..... yok. Balkan
dağlar..... çok güzel. Bu, Bawırcan Bey..... ses..... . Su,
Gülşat Hanım..... oğul..... . Bu ev..... banyo..... ve
mutfak..... çok büyük. Araba..... bagaj..... dolu. Sen.....
saclar..... çok gür.

Ahmet..... kardeş..... askerde. Ayşe..... baba.....
ünlü bir yazar. Ben..... iki kardeş..... var. Siz ..... yurt.....
buraya uzak mı? Onlar..... yemekhane.....daha güzel.
Suray..... çok şirin bir köpek..... var. Sen..... anne..... beni
tanıyor mu? Bengü..... ayakkabı..... çok sık. Aygül.....
kimlik kart..... kayboldu. Gökyüzü..... renk..... harika.

4.2 Gönükme

Soraglara jogap beriň.

Mysal:

- *Bu sizin kediniz mi?*
- *Evet, bu benim kedim.*
- *Hayır, bu benim kedim değil.*

✓ Bu senin cüzdanın mı?

Evet, ...

Hayır, ...

✓ Bu babanın arabasının anahtarı mı?

Evet, ...

Hayır, ...

✓ Bu annenin mantosu mu?

Evet, ...

Hayır, ...

✓ Bu senin arkadaşının cep telefonu mu?

Evet, ...

Hayır, ...

5) Onlar senin akrabaların mı?

Evet, ...

Hayır, ...

6) Şunlar bizim kitaplarımız mı?

Evet, ...

Hayır, ...

7) Burası Mete..... ev..... ?

Evet, ...

Hayır, ...

8) Bu yalnız sen..... yemek..... ?

Evet, ...

Hayır, ...

4.3Gönükme

Boşluklary degişli goşulmalar bilen dolduruň

Mysal:

—Çayın içinde şeker yok

Külübe..... iç..... köpek var mı? Ben..... gözler..... bak.....

O..... çanta..... aldım. Kedi soba..... yan..... uyuyor.

Ankara..... dış..... oturuyoruz. Üniversite..... bahçe.....

buluşuyoruz. Türkmenistan..... başkent..... dolaştık. Kale.....

ön..... piknik yerleri var. İstanbul..... camiler..... hayran kaldık.

Ayla..... baba..... iki iş..... var. Ben..... gitar..... kim aldı?

Atalarımız..... sözler..... şimdi daha iyi anlıyorum. "Samanyolu"

film..... seyrettin mi? Mehmet..... kardeş..... hareketler.....

beğenmedim. Mahtumkulu..... şiirler..... çok seviyorum. Sen.....

yan..... ne kadar para var? Didem..... üzeri..... çok güzel bir

elbise vardı? Hep birlikte Ankara Otel..... kaldık. Bu kitap..... son

bölüm..... pek anlamadım. Aykut..... kardeş..... ad.....

unuttum. Neydi? Bu yemek..... tuz..... yok. O..... araba..... var,

güzel mi güzel! Nilüfer..... anne..... ses..... harika.

4.4 Gönükme

Aşakdaky sözlemleri türk diline terjime ediň.

Mugallymyň ýanyna gittim. Internet otagynda gerekli maglumatlary alýaryn. Ylmy-usuly maslahat mejlisler zalynda geçirilýär.

Uniwersitetiň kitaphanasynda derlere taýýarlanýar. Sen nahara

wagtynda ýetişdiň. Arakesmede naharhanada garbynýarys. Mugallym Inter-aktiw tahtasynda düşündirýär. Bilezigi goluna gowy gelşýär. Öýe tarap barýar. Onuň öýde ýüregi gysýar. Döwran iňlis dili kursuna ýazylýar. Jemile topar ýolbşçysyndan rugsat alýar. Boyunda owadan zynjyr bar. Türk dili toparynda on talyp okaýar. Şu gün Ahmet dagylaryň topary ýaryşa gatnaşýar. Ylmy çykyşyny kompýuterde ýazýar.

4.5 Gönükme

Aşakdaky boşluklara habarlyk goşulmalaryny goşuň

1. Biz dilenci deňil..... şerefli insanlar.....
1. Ben avukat deňil....., yargıç.....
2. Sen çocuk deňil....., koca adam.....
3. Siz şişman deňil....., zayıf.....
4. Biz boyacı deňil....., işçi.....
5. O doktor ....., hemşire.
6. Ben çalışmıyorum, ev hanımı.....

4.6 Gönükme

Aşakdaky boşluklara sorag şeklindäki habarlyk goşulmalaryny goýuň

Mysal: Ben yaşlı mıyım?

Hayır, sen gençsin.

1) Sen yorgun .....?	Evet,
2) Ben cimri .....?	Hayır,
3) Siz aç .....?	Evet,
4) Onlar mutlu .....?	Hayır,
5) Siz evli .....?	Evet,
6) Baban asker.....?	Hayır,

7) Ayşe ev hanımı	Evet,
8) Ben çirkin.....?	Hayır,
9) Sen kıskanç	Evet,
10) Biz memur.....?	Hayır,
11) Siz şoför.....?	Hayır,
12) Kardeşin çok akıllı ....?	Evet,
13) Siz Özbek	Hayır,
14) Sen çok alıngan	Evet,
15) Türkler çok konuksever.....?	Evet,
16) Arkadasın yakışıklı	Hayır,
17) Onlar Kırgız	Evet,
18) Öğretmen Kazak	Hayır,
19) Bu kız güzel	Evet,
20) Ben şişman	Hayır,
21) Sen yabancı	Evet,
22) Bu adam yazar.....?	Hayır,
23) Su resim yeni	Evet,

SÖZLÜK

alan – 1. meýdan 2. pudak	inşaat – gurluşyk
anahtar – açar	kahve – kofe
antreman yapmak–türgenleşmek	kapsam – gerim
araştıma – gözleg	katılmak –gatnaşmak
avantaj – artykmaçlyk	kimlik kartı – şahsyýetnama
bilimsel – ylmy	konu – tema
bulunmak – ýerleşmek	konusmacı – çykyş edýän
cimri – gysganç	koro – hor (saz)
çağdaş – döwrebap	memur – işgär
çirkin – betgelşik, betnyşan	mevcut – bar
dans topluluğu – tans topary	öğretim görevlisi – mugallym
ders programı –sapaklaryň tertibi	poğaça – bulka
doçnet – dosent	rejim yapmak – berhiz saklamak
düzenlemek–1.gurnamak	sık – ýygy
2. düzgünleşdirmek	sıkıntı – kynçylyk
etkinlik – çäre (medeni)	sıra –1.nobat 2.parta
fen – tebigy ylymlar	sosyal faaliyetler – köpçülikleýin çäreler
geniş – giň	takım – topar
gökyüzü – asman	teneffüs – arakesme
gözlük – äýnek	teşvik etmek – höweslendirmek
hayat – durmuş	yabancı – 1.daşary ýurt(ly)
hayret –geň	2.keseke
ilişki – gatnaşyk	yazar – ýazyjy
imkân – mümkinçilik	

IV. DERS BOYUNÇA TEST SORAGLARY

1. İngilizce mi öğreniyorsunuz, Türkçe mi?

- A) Evet, İngilizce   B) Hayır, Türkçe
C) Evet, Türkçe   D) Her ikisini de

2. *A- Almanca mı çalışmalyym, İngilizce mi?*

B- Bence İngilizce .....

Ýokardaky gepleşikde boş goýulan ýerlere aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

- A) çalışmalyym.   B) çalışmalı.
C) çalışmalısın.   D) çalışmalısınız.

3. *A-Bugün Türkçe var mı?*

B-Evet, var.

A-.....

B-Yarın bilgisayar ve fizik var.

Ýokarda boş goýulan ýere aşakdaky sözlemleriň haýsysy goýulmaly ?

- A) Dersler ne zaman?   B) Yarın ne var?
C) Yarın hangi dersler var?   D) Yarın fizik mi var?

4. Aşakdakylaryň haýsysy dogry ýazylandyr?

- A) Kimya   B) Türkce
C) Türkmençe   D) İngilizçe

5. Aşakdakylaryň haýsysy dersiniň ady dälidir?

- A)etüt   B)fizik
C)müzik   D)tarih

6. Ev ..... ne zaman temizleyeceksiniz?

Boşluga haýsysy goýulmaly?

- A)-y   B)-inizi
C)-yi   D)-iy

7. “Sınıf..... en çalışkan öğrenci..... odur.”

Sözleminde boş ýere aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

- A)-da, -si   B)-ın, -ni
C)-ın, -si   D)-ı, -si

8. “Sevgi..... güc.... herşey.... yendi .” Sözleminde boş ýere aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

- A)-ye, -ü, -de   B)-nin, -lү, -in
C)-nin, -ü, -ı   D)-ye,-lү, -ı

9.“Biz..... otomobil..... çok hızlı gider.”

- A)-im / -imi   B)-im / -im
C)-im / -imiz   D)-in / -iniz

10. Mehmet___ anne___ odaya çıktı.

Mehmet___ yanı___ geldi ve O_____ öptü.

- A)-in, -si, -i, -na, -na   B)-in, -si, -a, -i, -nu
C)-in, -si, -in, -na, -nu   D)-nin, -si, -te, -nda, -nu

11. **A-Kaçıncı sınıftasın?**

B-Yedinci sınıfta.....

- A)-mın   B)-sın   C)-yım   D)-bız

12. İngilizce dersi... öğretmen..... arkadaşım... soru sordu.
Sözleminde boş ýere aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

- A)-nde / -im / -a   B) -nde / -de / -la
C)-ne / -im / -ya   D) -ne / -le / -la

13. Film..... son..... genç adam ölüyor.

Sözleminde boş ýere aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

- A)-in,-da   B)-inin,-unda
C)-in,-unda   D)-in,-sunda

14. Ekvator dünya..... orta.....”

Sözleminde boş ýere aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

- A) -ın / -sında   B) -nın / -ında

C) –nın / -yında   D) –nın / -sında

15. “Türkiye’ ..... kalabalık şehir İstanbul.”

Sözleminde boş yere aşağıdakylaryň haýsysy goýulmaly?

- A) –den / kadar   B) –de / en
C) –de / daha   D) –de / kadar

16. Biz yorgun.....

Sözleminde boş yere aşağıdakylaryň haýsysy goýulmaly?

- A)-umuz   B)-yuz
C)-uz   D)-uyuz

17. Ali..... kalem.... nerede? O..... kalem.....

sınıf..... Peki sen ..... cetvel ..... nerede?Yanım.... değil.Belki ev.... olabilir.

Ýokardaky boşluklara aşağıdakylaryň haýsysyny goýmaly?

- A)-in,-du,-nun,-i,-ta,-nin,-da,-de
B)-yin,-di,-nun,-di,-ta,-in,-in,-ta,-de
C)-nin,-miz,-nun,-di,-ta,-in,-in,-da,-de
D)-nin,-i,-nun,-i,-ta,-in,-in,-da,-de

18. Ali .....baba....çanta.....ev.....unutmuş.

Sözleminde boş yere aşağıdakylaryň haýsysy goýulmaly?

- A) –nin / -sı / -sını / -de
B) –nin / -si / -sını / -de
C) –yin / -sı / -sını / -de
D) –nin / -sı / -sını / - te

19. “Sen hemşire ..... ?”

- A) – mısın   B) – misin
C) – musun   D) – müsün

20. Ben doktor....Sen polis.... Biz işçi.....Siz eczacı.....

- A)-mun-sin-yiz-sınız   B)-um-sin-iz-sınız
C)-um-sin-yiz-sınız   D)-mu-isin-yiz-sınız

V. DERS

KÄRLER / MESLEKLER

Öğretmen	Ressam	Kunduracı
Doktor	Kozmonot	İtfaiyeci
Hemşire	Şoför	Eczacı
Avukat	Terzi	Türist rehberi
Mimar	Polis	Bakıcı
Mühendis	Bilgisayarcı	Kasap
Muhasebeci	Temizlikçi	Makyöz
Berber	Çaycı	Postacı
Kuaför	Bahçivan	Kuyumcu
Müzisyen	Tamirci	Tasarımcı
Pilot	Tercüman	İşçi
Hostes	Marangoz	Gözlükçü
Aşçı	Boyacı	Muhabir
Garson	Çilingir	Gazeteci

GEPLEŞİK / DİYALOG

NEDEN ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNİ SEÇTİNİZ?

Hülya : Arkadaşlar! Zaman ne çabuk geçiyor. Bu sene mezun oluyoruz.

Ferdane : Ya, zaman su gibi akıyor. Seneye tayinimiz de çıkar.

Ceren : İnanılır gibi değil. Yakında görev başına geçiyoruz.

Esmer : Arkadaşlar! Seçtiğimiz meslek büyük bir sorumluluk ister.

Sapar : Elbette öğretmenlik kutsal bir görevdir.

- Ferdane** : Arkadaşlar, öğretmenlik mesleğini neden seçtiniz?
- Sapar** : Şahsen ben çocukları çok severim.
- Ceren** : Ben de öğretmen olmakla geleceğimiz olan yeni kuşaklarımızın eğitimine katkıda bulunmak istedim.
- Hülya** : Benim babam ise, her zaman doktor olmamı isterdi.
- Sapar** : Ben de çocukken doktor olmayı hayal ederdim. Ama sonradan anladım ki, öğretmenlik hayatımın mesleğidir.
- Ferdane** : Yani, öğretmenlik hayatının vazgeçilmezi.
- Sapar** : Aynen öyle. Peki Ferdane sen bu mesleği kendin mi seçtin?
- Ferdane** : Evet. Halbuki ben de küçükken mimar olma hayalleriyle yaşıyordum.
- Hülya** : Peki şimdi pişman mısın?
- Ferdane** : Asla. Pişman olmak aklımın ucundan bile geçmiyor. Ya sen?
- Hülya** : Hayır. Çünkü öğretmenlik toplum için yararlı bir meslektir.
- Esmer** : Doğru söylüyorsun Hülya. Ben de bir ara turist rehberliğini düşünmüştüm. Fakat fikrimden caydım.
- Sapar** : Arkadaşlar öğretmenlik yapmak heyecan verici bir iştir.
- Esmer** : Haftaya orta okullarda öğretmenlik stajı başlıyor. Onu iyi değerlendirmemiz lazım.
- Sapar** : Ben staj için bazı planlar yapıyorum. Öğretmenlerin gözetiminde öğrencilere ders anlatmayı düşünüyorum.
- Ceren** : Madem plan yapıyorsun, dersleri ne şekilde işleyeceğini de planladın mı?
- Sapar** : Elbette, derslerin renkli geçmesi için bazı şeyler düşünmedim değil. Ama önemli olan öğrenciye kendini sevdirmektir.
- Hülya** : Çok haklısın.

Teksti okaň we türkmen diline terjime ediň.

ASLAN İLE YUSUF

Yusuf 25 yaşında bir turist rehberidir. Üç sene önce yabancı diller fakültesinden mezun oldu. Onun arkadaşının adı Aslan'dır. Aslan 26 yaşındadır. O tercümandır. Aslan ile Yusuf aynı bölümde

okudular. Yusuf Balkanabat'ta, Aslan ise, Aşkabat'ta yaşar. Onlar sık sık telefonla görüşürler. Yusuf işi gereği sık sık Aşkabat'a gelir ve Aslan'ı ziyaret eder. Bazen de tercüme konusunda ona başvurur. Aslan Yusuf'u Aşkabat'ın görülmeye değer yerlerine götürür.

Ayrıca, Aslan yazın Hazar Denizi'ne gider. Burada da Yusuf'la karşılaşır. Yusuf burada hem işini yapar hem de boş zamanlarında arkadaşıyla eğlenir. Yusuf dört dil konuşur: Türkmençe, Türkçe, Rusça ve İngilizce. Yusuf, dünyanın dört bir yanından Avaza Turizm Bölgesi'ne gelen turistlere rehberlik eder. Avaza tam bir turizm cennetidir. Dünya standartlarına uygun lüks oteller, dinlenme ve eğlence tesisleri, kaplıcalar ve çeşitli animasyonlar sayesinde Avaza turistleri cezbeder.

Yusuf boş zamanlarında bir yat yahut feribot kiralar ve denize açılır. Böylece, kafasını dinler. Denizin insana verdiği heyecan bir başkadır. Hiçbir şeyle kıyaslanamaz. Bazen deniz sahillerinde gezer. Kumsalda güneşler. Bazen de macera ve aşk romanlarını okur.

Soraglara jogap beriñ

1. Yusuf la Aslan kaç yaşındalar?
2. Yusuf la Aslan ne iş yaparlar?
3. Yusuf nerede yaşar?
4. Yusuf iş gereği nereye gider?
5. Aslan Yusuf'u nereye götürür?
6. Aslan yazın nereye gider?
7. Yusuf kaç dil bilir?
8. Yusuf kimlere rehberlik eder?
9. Avaza'nın neleri turistleri celbeder?
10. Yusuf boş zamanlarında ne yapar?

Şygyry ýat tutuñ

KÂTİP

Üsküdar'a gider iken aldı da bir yağmur
Katibimin setresi uzun eteği çamur
Katip uykudann uyanmış gözleri mahmur

Nakarat

Katip benim ben katibin el ne karışır
Katibime kolalı da gömlek ne güzel yaraşır

Üsküdar'a gider iken bir mendil buldum
Mendilimin içine de lokum doldurdum
Katibimi arar iken yanımda buldum

Nakarat

Katip benim ben katibin el ne karışır
Katibime kolalı da gömlek ne güzel yaraşır

5.1 Gönükme

Berlen sözleri yerli-ýerine goýuñ.

Uzay keşfetmek, sahne, öğretmen, muhasebeci, turistlere rehberlik etmek, terzi, tedavi etmek, boyacı, yangın söndürmek, lokanta, güvenliği sağlamak, tamir etmek, proje çizmek, tercüman, ağaç ve çiçeklere bakmak, eczane, güzellik salonu, posatacı, haber toplamak, avukat, yolculara servis yapmak , et satmak.

<u>Meslek</u>	<u>Yaptığı iş</u>	<u>Çalıştığı yer</u>
	Ders anlatmak	Okul
Doktor		Hastahane
	Müvekkillerini savunmak	Mahkeme
Mimar		İnşaat şirketi
	Hesap işlemelerini yapmak	Banka
Kuaför	Saç kesmek	
Müzisyen	Müzik çalmak	
Hostes		Uçak
Aşçı	Yemek yapmak	
Kozmonot		Kozmodrom
	Dikiş yapmak	Atölye
Polis		Karakol
Tamirci		Tamirhane
	Tercüme etmek	Tercüme bürosu
Bahçıvan		Bahçe
	Duvarları boyamak	İnşaat
İtfaiyeci		İtfaiye
Eczacı	İlaç satmak	
Türist rehberi		Turizm ajansı
	Mektup dağıtmak	Postahane
Kasap		Kasap
Muhabir		Televizyon

5.2 Gönükme

Kärleri we wezipeleri biri-birinden tapawutlandyryň we aýry ýazyň

Öğretmen, devlet başkanı, sekreter, teknik direktör, bestekar, hemşire, dekan, avukat, spiker, sunucu, hakim, mimar, müfettiş, mühendis, muhasebeci, bakan, başbakan, asistan, berber, hostes, aşçı, hakem, garson, ressam, kasiyer, kozmonot, şoför, terzi, rektör, polis,

bahçıvan, tamirci, müdür, tercüman, marangoz, boyacı, futbolcu, memur, itfaiyeci, eczacı, turist rehberi, yönetici, tasarımcı, muhabir

Meslekler:

Öğretmen,

Görevler:

Devlet

Başkanı,

5.2 Gönükme

**Maşgala agzalaryňyzyň we ýakyn garyndaşlaryňyzyň
meşgullanýan kärleri we işleýän ýerleri barada
gysgaça düzme ýazyň**

Benim babam

Işligiň häzirki-geljek zaman şekli (Geniş Zaman)

Türk dilinde işligiň häzirki-geljek zaman şekli işliklere **–r, –ar, –er, (–ir, –ır, –ür, –ur)** goşulmalaryny goşmak arkaly ýasalýar. Türk dilinde işligiň häzirki-geljek zaman şekli üç ýagdaýda ulanylýar.

1. Köplenç gaýtalanýan hadysalary, hereketleri, ýagdaýlary aňlatmak üçin ulanylýar. Bu ýagdaýda sözlemlerde **“her zaman, sık sık, genellikle, kesinlikle, çoğunlukla, mutlaka, bazen”** ýaly sözlere gabat gelmek bolýar.

Meselem:

- **Genellikle sabahları çay ıçerim.**
- **Her zaman erken kalkarım.**
- **Güneş doğudan doğar.**

2. Nämälim geljek zamanı aňlatmak üçin ulanylýar. Bu ýagdaýda sözlemlerde **“ sonra, az sonra, yarın, öbür gün gelecek hafta, gelecek ay”** ýaly söz we söz düzümlerine gabat gelmek bolýar. Meselem:

- **Belki de az sonra gelir.**
- **Okul öbür gün tatile girer.**
- **Markete giderken sana da bir tane alırim.**

3. Türk dilinde işligiň häzirki-geljek zaman şekli sorag şeklinde sypaýçylyk bilen haýyş etmek üçin hem ulanylýar. Meselem:

- **Su getirir misin?**
- **Kapıyı kapatır mısınız?**
- **Beni az sonra ararır mısın?**

Bellik:

- Soňy çekimli bilen gutarýan işliklere **–r** goşulmasy goşulýar. Meselem: **ara-r, ye-r.**
- Soňy çekimsiz bilen gutarýan bir bogunly işliklere **–ar, –er** goşulmasy goşulýar. Meselem: **koş-ar, sev-er.**
- Köp bogunly bolup, soňy çekimsiz bilen gutarýan işliklere **-ir, -ır, -ür, -ur** goşulmalary goşulýar. Meselem: **hoşlan-ır, götür-ür.** Kābir goşma işlikler köp bogunly hem bolsa olara

–ar. –er goşulmaları goşulmaları goşulup biler. Çünki goşma işliginiň ikinji komponenti bir bogunly işlik bolup biler. Meselem: **fethed-er, emred-er** Şeýle hem **-ir, -ır, -ür, -ur** goşulmaları kadadan çykma ýagdaýada 13 sany bir bogunly işlige hem goşulaýar. Olar:

al-ır	bel-ir	ver-ir
kal-ır	ol-ur	vur-ur
bil-ir	ölür	dur-ur
bul-ur	var-ır	gör-ür
	san-ır	

- Kadadan çykýan 13 işligiň 7-si “**ı**” sesi bilen, 5-si bolsa “**u**” sesi bilen gutarýar gutarýar. Içlerinde diňe **san-mak** işliginiň köki “**n**” sesi bilen gutarýar.

Häzirki-geljek zaman (Geniş zaman)	Häzirki-geljek zamanyň ýokluk şekli (Geniş zamanın olumsuzu)
<i>Birlik san/tekil</i>	<i>Birlik san/tekil</i>
1. ilgilen-ir-im	1. beğen-mem
2. ilgilen-ir-sin	2. beğen-mez-sin
3. ilgilen-ir	3. beğen-mez
<i>Köplük san/ çoğul</i>	<i>Köplük san/ çoğul</i>
1. ilgilen-ir-iz	1. beğen-me-y-iz
2. ilgilen-ir-siniz	2. beğen-mez-siniz
3. ilgilen-ir-ler	3. beğen-mez-ler

Häziki-geljek zamanyň sorag şekli (Geniş zamanın soru şekli)	Häziki-geljek zamanyň ýokluk sorag şekli (Geniş zamanın olumsuz soru şekli)
<i>Birlik san/tekil</i>	<i>Birlik san /tekil</i>
1. unut-ur muyum?	1. iste-mez miyim?
2. unut-ur musun?	2. iste-mez misin?
3. unut-ur mu?	3. iste-mez mi?

<i>Köplük san-çoğul</i>	<i>Köplük san/çoğul</i>
1. unut-ur muyuz?	1. iste-mez miyiz?
2. unut-ur musunuz?	2. iste-mez misiniz?
3. unut-ur-lar mı?	3. iste-mez ler mi?

5.3 Gönükme

Aşakdaki boşluklara hâzirki-geljek zaman goşulmalaryny goýuň.

Genellikle sabah 7'de uyan..... Sabahları ekzersiz yap..... Asla kahvaltı yapmadan evden çık..... İyi kalpli insanları çok sev..... Hiçbir zaman yalan söyle ..... Biz sık sık buluşup konuş..... Sen kimsenin kalbini kır..... Annem her zaman beni destek..... Rahman derse hep geç kal..... On günden fazla bekle..... Genellikle kendi hatalarımızı gör..... Dost acı söyle..... İyilik yap denize at, balık bilmezse halik bil..... Maalesef birçok insan hiç kitap oku..... Bazı insanlar hiç boş dur..... devamlı çalış..... Bazı şoförler hızlı araba kullan..... ve kaza yap..... İyi insanlar herkese karşı saygılı ol..... Konuklarımıza daima iyi davran..... Sapar çok neşeli biridir. Herkesi güldür..... Bazı kişiler çok ağır hasta olmadan doktora git..... Çocuklar oyunlara bayıl..... Yashılar gençlere tecrübelerini aktarmak iste..... Birçok bayan köpekten kork..... Kardeşim ata çok iyi bin.....

5.4 Gönükme

Soraglara jogap beriň.

1) Yakınlarınıza zaman ayırır mısınız?

---

2) Hafta sonlarında neler yaparsınız?

---

3) Arkadaşlarınızla genellikle hangi konular hakkında sohbet edersiniz?

---

4) Hangi mesleği seçmek istersiniz?

---

5) İnsanlarda ne tür özellikler ararsınız?

---

6) Zengin olamayı hayal eder misiniz? Neden?

---

7) Hangi tür müzikten hoşlanırsın?

---

8) En çok nelerden nefret edersiniz?

---

9) Televizyonda daha çok hangi programları izlersiniz?

---

10) Ailenizde en çok kiminle iyi anlaşırırsınız? Niçin?

---

11) Çevreyi korumak için neler yaparsınız?

---

12) Hangi teknolojik alete daha çok ilgi duyarsınız?

---

13) En çok kime güvenirsiniz? Niçin?

---

14) Hangi şairlerden hoşlanırsınız?

---

15) Yoksul insanlara yardım eli uzatır mısınız?

5.5 Gönükme

Aşakdaky sözlemleri türkmen diline terjime ediň.

Boş wagtlary ejeme kömek edýärim. Köplenç sagat 6.00-da turýaryn. Magtymgulynyň goşgularyny okamagy halaýaryn. Ol ýalançy hemişe ýalan sözleýär. Bank uzak möhletleýin karz berýärimi? Muhammediň sözüne ynanýaryn. Siz gepe

düşünmeyärsiñizmi? Meniň jigim et ýemeyär. Men çilim çekmeyärim. Mugallym öz okuwçylaryny ýürekden gowy görýär. Ejem kompýutere düşünmeyär. Uniwersitetiň talyplary ähli çärelere işjeň gatnaşýarlar. Atam her gün irden stadionda yglaýar. Biz hiç wagt biri-birimizden aýrylmaýarys. Yolda hiç hili kynçylyk yüze çykmaz. Her gün ýatmazdan öň dişimi arassalaýaryn. Kakaň saglygyna üns berýärmí? Gyşyna howa sowuk bolýar. Tomus aýlarynda okuwçylar dynç alyşa çykýarlar. Kiçi çagalar ejelerinden başga adamlara gitmeyärler.

5. Gönükleme

Boş wagty nämeler bilen meşgullanýanyňyz barada gysgaça düzme ýazyň

[illegible]

BİR ÇOCUĞUN DUYARLILIĞI

Bir pastanın üç otuz paraya satıldığı günlerde 10 yaşında bir çocuk pastaneye girdi. Garson kız hemen koştu. Çocuk sordu:

— Çikolatalı pasta kaç para?...

— 50 kuruş!...

Çocuk cebinden çıkardığı bozukları saydı. Bir daha sordu:

— Peki dondurma ne kadar...

— “35 kuruş” dedi garson kız sabırsızlıkla.. Dükkanda yığınla müşteri vardı ve kız hepsine tek başına koşuşturuyordu. Bu çocukla daha ne kadar vakit geçirebilirdi ki...

Çocuk parasını bir daha saydı:

— "Bir dondurma alabilir miyim lütfen" dedi. Kız dondurmayı getirdi. Fişi tabağın kenarına koydu ve öteki masaya koştu. Çocuk dondurmasını bitirdi. Fişi kasaya ödedi. Garson kız masayı temizlemek üzere geldiğinde, gözleri doldu birden. Masayı sanki akan yaşları ile temizleyecekti. Bos dondurma tabağının yanında çocuğun bahşiş olarak bıraktığı 15 kuruş duruyordu.

SÖZLÜK

alet-1. gural, enjam

aramak-1. gözlemek 2. jañ etmek

bakan-ministr

başvurmak-üzüt tutmak

bulmak-tapmak

celbetmek-özüne çekmek

çevre-daş-töwerek

kuşak-nesil

lokanta-restoran

maalesef-gynansak hem

macera-başdan geçirme

mahmur – ukyly

mendil-el ýaglyk

meslek-kär

daima-hemişe	mezun-uçurum
denetim-gözegçilik, barlag	müfettiş-barlagçy
desteklemek-goldamak	neşeli-şadyýan
devlet başkanı-prezident	özellik-aýratynlyk
dinlenme tesisi-dynç alyş	proje-taslama
desgalary	sağlamak-üpjün etmek
eğlenmek- wagtyňy hoş geçirmek	saygı-hormat
ekzersiz-maşk	sorumluluk-jogapkärçilik
feribot-kater	spiker-diktor
görev-wezipe	staj-tejribeçilik
güvenlik-howpsyzlyk	sunucu-alyň baryjy
güvenmek-ynam bildirmek	taýin çykmak- bellemek (wezipä)
hata-ýalňyş	tedawi etmek-bejermek (saglyk)
hayal-arzuw	toplum-jemgyýet
hesap-hasap	uygun-laýyk, gabat gelýän
işlem-amal	uzay-kosmos
kalp kırmak-göwne degmek	vazgeçilmez-arylmaz bölek
kaplıca-şypahana	yaşlı-ýaşuly
katkı-goşant	yat-ýahta
keşfetmek-açyş etmek	yolcu-ýolagçy
konuk-myhman	zengin-baý

V. DERS BOÝUNÇA TEST SORAGLARY

1. Pazar günleri pikni.... gid..... .

Ýokardaky boşluga aşakdakylaryň

haýsysy goýulmaly?

A)-ke,-erler   B)-ke,-iyorlar

C)-ge,-erler   D)-ge,-irler

2.Emine televizyon seýretmek..... zevk duýar.

Ýokardaky boşluga aşakdakylaryň

haýsysy goýulmaly?

A)-ten   B)-tan

C)-dan   D)-den

3“Biz..... otomobil..... çok hızlı gider.”

- A)–im / -imi   B)–im / -im
C)–im / -imiz   D)–in / -iniz

4. Sozlerden soňra aşakdaky goşulmalaryň haýsyslary goýulmaly?

kitap_____

ekmek_____

odun_____

- A) ç1-ç1-cu   B) ç1-ci-çu
C) ç1-çi-cu   D) çu-c1-cu

5. ‘ ’ balık....’ Boşluga aşakdakylaryň

haýsysy goýulmaly?

- A) –ç1   B) –c1
C) –lık   D) –lük

6. Boşluklara aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

Çiçek..... Fıstık..... Gözlük..... Kitap.....

- A) –çi, -ç1 –çü, -ç1   B) –çi, -c1, -cü –c1
C) -çü, -çi, -ç1 –ç1   D) –c1, -ci, -c1 –cü

7. Türkiye’... kuzey... güneyi... daha soğuk ol... .

Ýokardaky sözlemede boş goýulan ýerlere aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

- A) -in / -i / -ne / -ur
B) –nin / -isi / -sinden / -acak
C) -nin / -i / -nden / -ur
D) –nin / -e / -nden / -ur

8. Aşakdakylaryň haýsysy kâr dälidir?

- A)öğretmenlik   B) doktorluk
C)televizyonluk   D) polislik

9. Aşakdakylaryň haýsysy kâr dälidir?

- A) doktor   B) hemşire
C) gümrük   D) memur

10. Aşakdaky sözlemleriň haýsysynda ýalňyşlyk bar?

- A) Berber traş eder   B) Terzi elbise diker
C) Manav sebze satar   D) İlaç dükanda satılır

11. **A: Garsonlar neredede çalşyr?**

B: _____ çalşyr.

- A) Berberde   B) Lokantada
C) Hastanede   D) Uçakta

12. Aşakdakylaryň haýsysy ýalňyşdyr?

- A) Polis yemek yapar.
B) Ressam resim çizer.
C) Şoför araba sürer.
D) Aşçy yemek yapar.

13. Uçak kullanan kişiye ..... denir.

Ýokardaky boşluga aşakdakylaryň
haýsysy goýulmaly?

- A) Şoför   B) Makinist
C) Muavin   D) Pilot

14. ....paraları sayýor.

- A) postacı   B) mimar
C) müdür   D) muhasebeci

15. Aşakdaky deňeşdirmeleriň haýsysy ýalňyşdyr?

- A) Şoför-Araba   B) Vatman-Tramvay
C) Makinist-gemi   D) Pilot-uçak

16. Aşakdaky deňeşdirmeleriň haýsysy dogrydyr?

- A) Müzik – oyuncu   B) Tiyatro – şair

C) Resim – ressam   D) Bale – sporcu

17. Tren kullanan kişiye ..... denir.

Ýokardaky boşluga aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

A) Kaptan   B) Makinist   C) Muavin   D) Pilot

18. “ Arıza ” sözi aşakdakylaryň haýsysy bilen arabaglanşyklydyr?

A) Tamirci   B) Doktor

C) Müdür   D) Akıl

19-“ Yarın ..... gidip saçlarını ..... ”

Sözlemi tamamlan.

A)terziye – kestireceğim

B)berbere – kestir

C)berbere – kestirmedim

D)manava – kestireceğim

20. Ben doktorum , hastalarımı ..... ederim.

A) hasta   B) muayene

C) tıraş   D) kötü

21. Hemşire ..... bakar.

Çiftçi.....besler.

Aktör.....yapar.

Ýokardaky boşluga aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

A) Rol- hayvan- hasta   B) hayvan -rol -hasta

C) hasta- hayvan- rol   D) hasta -rol -hayvan

22. Aşakdakylaryň haýsysy “Ne iş yapıyorsunuz?” soragyna jogap berip bilmez?

A) Tamircilik   B) Avukatçılık

C) Dişçilik   D) Şoförlük

23. Aşakdaky sözlemleriň haýsysy many taýdan ýalňyşdyr?

A) Postacı evlerimize mektup getirir.

B) Saçımız kestirmeye berbere gideriz.

C) Uçak kullanan kişiye mimar denir.

D) Resim yapan kişiye ressam denir.

24. Aşakdakylaryň haýsysy kâr dälidir?

- A) doktorluk   B) mühendislik
C) avukatlık   D) yolculuk

25 “.....labaratuvarda deney yapıyor.”

- A) doktor   B) bilim adamı
C) fırıncı   D) kasap

26. Aşakdakylaryň haýsysy ýalňyştyr?

- A) dişçi-diş çekmek
B) bahçıvan-budamak
C) posta-mektup dağıtmak
D) berber-tıraş etmek

27. .... ağaç kesiyor.

- A) marangoz   B) terzi
C) kuaför   D) pilot

28.   1- ders anlatır   a- aşçı
         2- yemek yapar   b- şarkıcı
         3- şarkı söyler   c- futbolcu
         4- top oynar   d- öğretmen

- A) 1-d, 2-a, 3-b, 4-c   B) 1-a, 2-d, 3-b, 4-c
C) 1-d, 2-a, 3-c, 4-b   D) 1-d, 2-b, 3-a, 4-c

29. ***Mahmut yemek pişirmeyi sever mi?***

-Hayır, iyi bir ..... değil.

- A) aş   B) aşçı
C) fırın   D) aşçıyım

30. Aşakdakylaryň haýsysy sport bilen baglanyşykly dälidir?

- A) Hakem   B) Boksör
C) Hentbolcú   D) Sunucu

VI. DERS

GÜN TERTİBİ / GÜNLÜK PROGRAM

▪ Kalkmak	▪ Öğleden sonraki etkinlikler
▪ Yıkanmak	▪ Eve dönüş
▪ Dişlerini fırçalamak	▪ Spor
▪ Ekzersiz yapmak	▪ Alış-veriş
▪ Kahvaltı yapmak	▪ Ödevler
▪ Giyinmek	▪ Akşam yemeği
▪ Evden ayrılmak	▪ Bulaşık yıkamak
▪ Durakta beklemek	▪ Kitap okumak
▪ Üniversiteye gitmek	▪ Televizyon izlemek
▪ Derse girmek	▪ Yarına hazırlık
▪ Öğle yemeği	▪ Duş alma uyuma
▪ İnternette dolaşma	

GEPLEŞİK / DİYALOG

KONSER SAAT KAÇTA?

Cemile : Günaydın.

Sülgün : Günaydın.

Maysa : Kızlar dersin başlamasına ne kadar var?

Gülşat : Tam 10 dakika var. Pardon 15 dakika.

Cemile : Zil ona on kala çalacak değil mi?

Gülşat : Daha sohbet edecek zamanımız var yani

Sülgün : Çene çalacak zamanınız var desene.

Gülşat : Aşk olsun Sülgün. Biraz gevezeyimdir. Ama o kadar değil.

Cemile : Gülşat haklı, ayıp ediyorsun.

Maysa : Lütfen birbirinizi kırmayalım.

Sülgün : Gülşat alınma, ben de zaten şaka olsun diye söyledim.

Maysa : Arkadaşlar konuyu değiştirelim.

Sülgün : Bu akşam Mukamlar Köşkü'nde konser var. Gidelim mi?

Maysa : Konser saat kaçta?

Sülgün : Altı buçukta.

Gülşat : Saati uygun. Peki bugün derslerimiz saat kaçta bitiyor?

Cemile : İkiyi yirmi geçe. Annenle markette kaçta buluşacaksın?

Gülşat : Üç çeyrek kala. Taksiyle gidersem yetişirim
Cemile : Alış veriştikten sonra bize gel, konsere birlikte gideriz.
Gülşat : En iyisi altıyı yirmi geçe konserde buluşalım. Çünkü saat 5.00 için doktorumdan randevu aldım.
Sülgün : Maysa sen saat kaçta evden çıkmayı düşünüyorsun?
Maysa : Altıya on kala çıkarım. Mesafe biraz uzun.
Sülgün : Neyle gideceksin?
Maysa : Otobüsle.
Sülgün : Öyleyse durakta buluşalım, birlikte gideriz.
Maysa : İyi olur. Gülşat ve Cemileyle de orada buluşur, salona beraber gireriz.
Cemile : Konserede görüşürüz. Zil çaldı.

SURAY'IN BİR GÜNÜ

Suray çok çalışkan ve başarılı bir öğrencidir. O her sabah saat 6.00 kalkar. Önce elini yüzünü yıkar ve dişlerini fırçalar. Altıyı on (6.10) geçe ekzersiz yapmaya başlar. Altı buçukta (6.30) duş alır. Yediye çeyrek (6.45) kala kahvaltı yapar. Yediyi on (7.10) geçe giyinmeye başlar. Yedi buçukta (7.30) evden ayrılır. Otobüsle üniversiteye gider. Saat sekizde (8.00) sıra olur. Sekiz buçukta (8.30) dersler başlar. Suray'ın dersleri saat ikiyi yirmi (14.20) geçe beter. Suray dinlenmek için yurda döner. Saat dörtte tekrar üniversiteye döner. Çünkü o değişik sosyal faaliyetlere katılmayı çok sever. O üniversitemizin basket takımının gözde sporcusudur. Antreman Pazartesi, Çarşamba ve Cuma günleri dörtle (16.00) beş buçuk (17.30) arasında yapılır. Suray bununla da yetinmez. Salı, Perşembe ve Cumartesi günleri de beşle (17.00) altı buçuk (18.30) arasında İngilizce kurslarına katılır. Bezen altıda (18.00) bazen de yedide (19.00) yurda geri döner. Yarım saat kadar akşam yemeğini yer ve bulaşıkları yıkar. Akşam dokuz (21.00) kadar kitap okur ve derslerine çalışır. Saat dokuzdan (21.00) ona (22.00) kadar internette dolaşır. Saat ondan (22.00) on bire (23.00) kadar televizyon izler. Sonra ise ertesi için hazırlıklarını yapar, dişlerini fırçalar ve uyur.

Soraglar /Sorular

1. Suray nasıl bir öğrencidir?
2. Suray her sabah saat kalkar?
3. Suray saat kaçta ekzersiz yapar?
4. Suray saat kaçta duş alır?
5. Suray saat kaçtakahvaltı yapar?
6. Suray saat kaçta giyinmeye başlar?
7. Suray saat kaçta evden ayrılır?
8. Ders saat kaçta başlar?
9. Dersler saat kaçta biter?

Aşakdaky sözdüzümeri sözlükden tapyň we düşündirişini ýazyň.
Çene çalmak, birbirimizi kırmak, İnternette dolaşmak, gözler kapanamak, umut sönmek, baş eğmek, tutsak olmak

PASYLLAR / MEVSİMLER

İlkbahar / Yaz / Sonbahar / Kış

📌 **Üns beriň!**

Türk dilinde bahar (ilkbahar) we güýz (sonbahar) sözlerinden soňra **-da** goşulýan bolsa, tomus (yaz) we gys (kış) sözlerine **-in** goşulmasy goşulýar.

AÝLAR / AYLAR

Ocak	Mayıs	Eylül
Şubat	Haziran	Ekim
Mart	Temmuz	Kasım
Nisan	Ağustos	Aralık

HEPDÄNİŇ GÜNLERİ / HAFTANIN GÜNLERİ

Pazartesi	<i>Bir yılda 52 hafta var.</i>
Salı	
Çarşamba	<i>Hafta sonlarında şehir dışına çıkarız.</i>
Perşembe	
Cuma	<i>Suray Salı, Perşembe ve Cumartesi</i>
Cumartesi	<i>günleri İngilizce kursuna gider.</i>
Pazar	

İŞLİGİŇ ARZUW ŞEKLI (İstek Kipi)

Türk dilinde işliğin arzuw şekli düyp işlige –a, -e goşulmalaryny goşmak arkaly ýasalýar. İşliğin arzuw şekli birinji ýöňkemede işjeň, ikinji we üçünji ýöňkemede bolsa az ulanylýar.

Şahs (Kişi)	İşliğin arzuw şekliniň ýöňkemde üýtgeýşi (İstek Kipinin Çekimi)	
	Çekimlä gutarýan sözler (Ünlüden sonrA)	Çekimsiz gutarýan sözler (Ünsüzlerden sonrA)
Ben	Ara-y-a-y-ım	Mutlu ol-a-y-ım
Sen	Ara-y-a-sın	Mutlu ol-a-sın
O	Ara-y-a	Mutlu ol-a
Biz	Ara-y-a-lım	Mutlu ol-a-lım
Siz	Ara-y-a-sınız	Mutlu ol-a-sınız
Onlar	Ara-y-a-lar	Mutlu ol-a-lar

Bellik: Kä halatlarda nälet sözleri işliğin arzuw şekliniň goşulmalary arkaly ýasalýar. Meselem: **Gözü kör ola. Ölesin İnşallah.**

MYSALLAR / ÖRNEKLER

- Haydi lokantaya gidelim, sıcacık birşeyler yiyelim.
- Kızım ömürboyu mutlu olsun.
- Size bir soru sorayım.
- Ben bu akşam erken yatayım, çok yorgunum.
- Öğretmenim, lütfen bugün yazılı olmayalım.

“İle” SÖZSOŇY KÖMEKÇİSİ (İle Son Çekim Edatı)

“İle” sözsoňy kömekçisi işjeň ulanylýar we sözlemde işi, gymyldyny ýerine ýetirmeklige gatnaşýan subýekti bildirýär. “İle” kä halatlarda baglaýjy hökmünde ulanylýar. Sözlemde onuň baglaýjy ýa-da sözsoňy kömekçesidigini bilmek üçin “ile” yerine “ve” baglaýjysyny goýmaly. Eger many ýityän bolsa “ile” sözsoňy kömekçesidir. Eger many ýitmeýän bolsa “ile” baglaýjy kömekçidir.

Türk dilinde “ile” sözsoňy kömekçisi aýry we söze goşulyp ulanylýar. Eger sözün soňky bognynda inçe çekimli bar bolsa “ile” sözsoňy kömekçesinin başyndaky –i sesi avrylyp, -le görnüşinde goşulýar. Meselem: **tebeşir-le, kalem-le, otobüs-le**. Eger sözün soňky bognynda ýogyn çekimli bar bolsa “ile” sözsoňy kömekçesinin başyndaky –i sesi avrylyp, -la görnüşinde goşulýar. Meselem: **bıçak-la, akıl-la, Oguz`la**. Eger sözün soňy çekimli ses bilen gutarýan bolsa, sözün soňuna türk dilindäki –y kömekçi sesi goşulýar we soňra **-le** ýa-da **-la** goşulýar. Meselem: **araba-y-la, su-y-la, gemi-y-le, taksi-y-le**. Şeýle hem “kiminle? neyle?” diýen soraglara jogap bolýar.

Kiminle?

Benim-le

Senin-le

Onun-la

Bizim-le

Nevle?

Para-y-la

Uçak-la

Deterjan-la

Saygı-y-la

**Sizin-le
Onlar-la
Babam-la
Öğretmen-le**

**Kaşık-la
Kitap-la
Süt-le
Başarı-y-la**

MYSALLAR / ÖRNEKLER

- Ekmek bıçak-la kesilir.
- Sanırım bu para-y-la bahçeli ev almak imkansız.
- Üniversiteye özel aracım-la giderim.
- Kapıyı anahtar-la açtı.
- Sabır-la herşeyin üstesinden gelmek mümkündür.

Bu konuyu seninle tartışacak değilim.

Goşgyny ýat tutuň.

Ben İsterim ki

Ben isterim ki
Bulutlar ağlasın,
Ama çocuklar ağlamasın
Hiçbiri öksüzlük yetimlik nedir duymasın.

Ben isterim ki
Kapansın bütün kapılar karanlığa,
Ama gözler kapanmasın,
Sözler kapanmasın.

Ben isterim ki
Yangınlar sönsün.
Ama umutlar sönmesin;
Erişsin her meyve kendi dalında.
Yüreklere acı söz değmesin.

Ben isterim ki
Eğilsin dallar bereketten;
Ama insanoğlu başını eğmesin,
Utançtan ya da güçsüzlükten.

Ben isterim ki
Her şey,
Her şey
Her şey eğilsin insanın önünde
Ama insan insana tutsak olmasın.

Resul Rıza
Elimden Gelse
(Çeviren: Ataol Behramoğlu)

6.1 Gönükme

Soraglara jogap beriñ.

- 1) Saat kaç? (06.10) _____
- 2) Saat kaç? (08.15) _____
- 3) Saat kaç? (14:30) _____
- 4) Saat kaç? (08:50) _____
- 5) Saat kaç? (17:45) _____
- 6) Saat kaç? (21:35) _____
- 7) Saat kaç? (19:00) _____
- 8) Saat kaç? (00:30) _____
- 9) Saat kaç? (00:55) _____
- 10) Saat kaç? (23:10) _____
- 11) Saat kaç? (12:25) _____
- 12) Saat kaç? (13:40) _____

6.2. Gönükme

Soraglara jogap beriñ.

Mysal / Örnek:

—**Saat kaçta işten çıkıyorsun?**

—**Beş buçukta işten çıkıyorum.**

- 1) Saat kaçta kalkıyorsun? (06.50)
_____
- 2) Türkçe dersi saat kaçta başlıyor?
_____
- 3) Konser saat kaçta? (21.45)
_____
- 4) Saat kaçta evden çıkarsınız?
_____
- 5) Öğle yemeğini ne zaman yiyorsunuz? (12.30)
_____
- 6) Cuma günü dersimiz saat kaçta?
_____
- 7) Genellikle ne zaman yatıyorsunuz? (23.30)
_____
- 8) Çocuklarınız saat kaçta okula gidiyor?
_____
- 9) Toplantıya ne zaman girdiler? (15.10)
_____
- 10) Uçağınız saat kaçta kalkıyor?
_____
- 11) Mağazayı saat kaçta kapatıyorlar? (22.30)
_____
- 12) Saat kaçta hava alanına indiniz? (20.30)
_____

6.3 Gönükme

Aşakdaky jetwele seredip, Arslanyň gün tertibi hakynda ýazyň

06.30	Kalkış
07.00	Kahvaltı
08.30	Dersler
13.15	Ögle yemeği
13.45.	Dinlenme
14.40	Öğleden sonraki dersler
16.50	Eve geliş
17.10	Dinlenme
18.30	Spor
19.30	Akşam yemeği
20.00	Ödevler
21.00	Internette dolaşma
22.00	Televizyon
23.30	Yarına hazırlık

6.4 Gönükme

Boşluklary ýazmaça dolduryň

Saat (20.20)..... kala eve geliriz. Saat
(18.10) ..... geçe ögle yedik. Saat
(07.35)..... kala metroya bindik. Tren (19.25)
..... geçe kalkıyor. Uçak saat (04.30)
..... iniş yapıyor. Film (00.15)
..... geçe başlıyor. Konferans saat (14.30)
..... başlıyor. Doktordan saat (17.00)
..... için randevu aldım. Bugün uyuyakalmışım. Saat
(07.45) ..... kala uyandım.

6.5 Gönükme

Soraglara jogap beriň.

Mysal / Örnek:

İzmire neyle geldin?

Trenle geldim.

1) Okula neyle gittiniz?

2) Türkmenistan'a neyle gidiyorsunuz?

3) Hastahaneye neyle gittiler?

4) Eve kiminle geldin?

5) Kız kardeşin kiminle evden çıktı?

6) Annen babanla mı markete gitti?

7) Arkadaşınla nereye gidiyorsunuz?

8) Onunla saat kaçta görüştünüz?

9) Kim kiminle evleniyor?

10) Az önce kiminle selâmlaştınız?

6.6 Gönükme

Soraglara jogap beriň.

Mysal / Örnek:

- *Çayı neyle içiyorsunuz?*

- *Çayı şekerle içiyoruz.*

1) Toprağı neyle kazıyoruz?

2) Çiviýi neyle çakıyoruz ?

3) Eşyaları neyle alıyoruz?

---

4) Ateşi neyle yakıyoruz?

---

5) Nelerle yıkanıyoruz?

---

6) Neyle kurulanıyoruz?

---

7) Topa neyle vuruyoruz?

---

8) Neyle yazı yazıyoruz?

---

9) Ekmeği neyle kesiyoruz?

---

10) Mesajımızı neyle gönderiyoruz?

---

11) Yemeği neyle yiyoruz?

6.7 Gönükme

Aşakdaký sözlemleri türk diline terjime ediň.

Sagat ikä çenli ähli işlerimi edip gurarmaly. Şu gün ir ýataýyn. Bu meseläni köşeşensoň ara alyp maslahatlaşýň. Ertir sagat 14.00-dan 17.00-a çenli kitaphanada derslerime taýýarlanaryn. Bu dermany nähili ulanmalydygyny lukmanyndan soráýyn. Çaltlaş, işe gijä galmalyň. Internetden Türkmenistanyň ykdysadyýeti barada maglumat alaýyn. Meniň aşgazanym agyrýar, ýagly naharlar iýmäýin. Geliň töweregimizde ýaşayan ýaşuylara kömek edliň. Men tahta ýazaýyn, siz hem depderiňize göçüriň. Sagat üçe on baş minut galanda uniwersitetiň önünde üýşeliň. Agşam myhman gelýär, men bazarlap geleyin. Sana sagat alta çenli garaşaryn. Sen isleseň restorana git, men teatra gideýin.

DENİZ YILDIZI

Yazı yazmak için okyanus sahillerine giden bir yazar, sabaha karşı kumsalda dans eder gibi hareketler yapan birini görür. Biraz yaklaşıncı, bu kişinin sahile vuran denizyıldızlarını, okyanusa atan genç bir adam olduğunu fark eder. Genç adama yaklaşır:

- Neden denizyıldızlarını okyanusa atıyorsun?

Genç adam yanıtlar;

- Birazdan güneş yükselip, sular çekilecek. Onları suya atmazsam ölecekler. Yazar sorar;

- Kilometrelerce sahil , binlerce denizyıldızı var. Ne fark eder ki? Genç adam eğilir, yerden bir denizyıldızı daha alır, okyanusa fırlatır.

- Onun için fark etti ama...

SÖZLÜK

Akrep-sagadyň gysga dili	Göndermek-ibermek
Alınmak-gaty görmek	Kalkmak-turmak
Antreman-türgenleşik	Kapanmak-ýapylmak
Ateş-ot	Konser-konsert
Basket takımı- basketbol topary	Kurulanmak-1.guranmak
Buluşmak-duşuşmak	2. süpürinmek
Çakmak-kakmak	Mesafe-aralyk
Çalışkan-işenňir	Mesaj-habar
Çeyrek-çärýek, dörtten biri	Okyanus-umman
Çivi-çüý	Öksüz-ýetim
Dakika-minut	Pardon-bagyslaň
Dal-şaha	Randevu-1.duşuşyk
Dinlenmek-dynç almak	2. kabul edişlik
Dolaşmak-aýlanmak, gezmek	Saniye-sekund
Ekmek-çörek	Şaka etmek-oýun etmek
Ekzesiz-maşk	Yanıtlamak-jogap bermek
Eşýa-zat	Yelkovan-sagadyň uzyn dili
Fırlatmak-zyňmak, oklamak	Yıkamak-ýuwmak
Geveze-ýaňra	Zaten-şonsuz hem

VI. DERS BOYUNÇA TEST SORAGLARY

1. Baba, arkadaşlarım.... bugün park.... gid..... mi?

Ýokardaky boşluklara aşakdaky goşulmalaryň haýsysy goýulmaly?

- A) -la / -a / -eyim
- B) -la / -ta / -eler
- C) -da / -a / -esin
- D) -da / -ta / -eler

2. Ahmet uzun zamandan beri hasta..... .

Ýokardaky boşluga aşakdaky goşulmalaryň haýsysy goýulmaly?

- A) -malı
- C) -ydı
- B) -alım
- D) -değiller

3- Yarından sonra saat 8'..... uçak..... Türkiye'..... gid..... .

Ýokardaky boşluklara aşakdaky goşulmalaryň haýsysy goýulmaly?

- A) -de / -le / -ye / -iyorum
- B) -te / -la / -e / -iyorum
- C) -de / -la / -ye / -eceğim
- D) -ta / -yla / -ya / -eceğim

4. “Babam Tiran’..... gel..... ben kardeşim..... kavga ed..... .”

Ýokardaky boşluklara aşakdaky goşulmalaryň haýsysy goýulmaly?

- A) -a / -dığında / -la / -iyorduk
- B) -tan / -diğinde / -le / -iyorum
- C) -dan / -diğinde / -le / -iyordum
- D) -dan / -dığında / -la / -iyorduk

5. Öğretmen tahtaya tebeşir..... yazıyor.

Ýokardaky boşluga aşakdaky goşulmalaryň haýsysy goýulmaly?

- A)-i
- B)-le
- C)-de
- D)-den

6. Bıçak.... elim.... kestim.

A)-la/-i

B)-ı/-i

C)-ta/-e

D)-la/-me

7. Aşakdaky deňeşdirmeleriň haýsysy ýalňys?

A)09.00 – günaydın!

B)17.00- iyi geceler!

C)13.00- iyi günler!

D)18.30- iyi akşamlar!

8. Aşakdakylaryň haýsysy ýalňys ýazylandyr?

A) 9.15 - dokuzu çeyrek geçiyor.

B) 00.45 – bire çeyrek var

C) 7.20 – yediye yirmi geçiyor

D) 2.55 – üçe beş var

9. ‘Film ne zaman başladı?’ soragyna aşakdakylaryň haýsysy jogap bolmaýar?

A) Üçü beş geçe başladı.

B) Bir buçukta başladı.

C) Saat ikide başladı.

D) Üç saatte başladı.

10. 7:45

A)Yediyi kırkbeş geçiyor.

B) Yediyi çeyrek geçiyor

C) Yediyi çeyrek var.

D) Sekize çeyrek var.

11. “Saat 13:50’de gelirim.”

Aşakdaky sözlemleriň haýsysy dogry ýazylandyr?

A) Saat bir ellide gelirim.

B) Saat ikiye on varda gelirim.

C) Saat onüç ellide gelirim.

D) Saat ikiye on kala gelirim.

12. “4:30”Saat kaç?

- A) beşe otuz geçiyor.
- B) dörde otuz geçiyor.
- C) dört buçuk.
- D) beşe otuz var.

13. ”12:29”Saat kaç?

- A)onikiyi yiğirimi dokuz geçiyor.
- B)onikiye yirmi dokuz var.
- C)onikiye yirmi dokuz geçiyor.
- D)onikiyi yirmi dokuz geçiyor.

14. ”22:31”Saat kaç?

- A)onu yirmi dokuz var.
- B)onı yirmi dokuz var.
- C)on biri yiğrimi dokuz var.
- D)on bire yirmi dokuz var.

15. ”08:15”Saat kaç?

- A)sekizi çeyrek geçiyor.
- B)sekize çeyrek geçiyor.
- C)dokuzu çeyrek geçiyor.
- D)sekize on beş var.

16. ”09:45”Saat kaç?

- A)dokuzu çeyrek var.
- B)dokuza on beş var.
- C)ona çeyrek var.
- D)onu çeyrek var.

17.Ben her sabah saat 09’ ..... 5 ..... okul..... araba.....
geliyorum.

Ýokardaky boşluklara aşakdaky goşulmalaryň haýsysy goýulmaly?

- A)-yu / -geçe / -da / -yla

- B)-u / -kala / -da / -yla
C)-u / -geçe / -a / -yla
D)-yu / -geçe / -a / -yle

18. Ali her gün saat 12.... 10 ..... yemek yiyor ?

- A) - yi / geçiyor
B) - yi / geçe
C) - ye / geçe
D) - yi / kala

19. Saat dokuzu çeyrek geçiyor.

- A)09:45 B)09:15
C)09:30 D)08.15

20. Aşakdakylaryň ölçeg taýdan ýalňyşdyr?

- A) Bir saat 60 dakikadır.
B) 60 saniye bir dakikadır.
C) Bir saat dört çeyrektir.
D) Bir çeyrek 20 dakikadır.

21. Ders saat dörde çeyrek ..... bitiyor.

- A) var B) varda
C) geçe D) kala

22. Öğle yemeğini saat bir ile iki ..... yeriz.

- A) ortasında
B) geçe
C) arasında
D) sonra

23. Ali ..... kadar okul eşyalarını hazırlar.

- A) sekizi B) yedi buçuğa
C) saate D) yedi buçuğu

24. “Sekize çeyrek kala otobüs durağında olur.”

Sözleminde aşagy çyzylan sözüň ýerine aşakdakylaryň haýsysy goýulanda many üýtgemeyär?

A) varken B) var C) gibi D) kalanda

25. “Öğrenciler saat kaçta dersten çıkıyorlar ? (15:40)

A) Öğrenciler saat dörde yirmi kala dersten çıkıyorlar.

B) Öğrenciler saat dördü yirmi kala dersten çıkıyorlar.

C) Öğrenciler saat dördü yirmi geçe dersten çıkıyorlar.

D) Öğrenciler saat üçü kırk geçiyor dersten çıkıyorlar.

26. ”Doktor Bey ne zaman gelir? Soragyna aşakdakylaryň haýsysy jogap bolmaýar?

A)2 saate kadar B)Bir hafta sonra

C)Dün gelir D)5 dakika sonra

27. Annenizi ne kadar ..... ararsınız?

A)haftada B)iki

C)gün D)sık

29. Aşakdakylaryň haýsysy ýalňyş?

A)Evimizde duvara “duvar saati” asarız.

B)Öğle yemeğini saat beş ile altı arasında yeriz.

C)Dersler sabahleyin başlar.

D)On beş dakikalık zaman dilimine çeyrek denir.

30. Aşakdakylaryň haýsysy sagada degişli däl?

A)yelkovan B)çeyrek

C)silgi D)akrep

31. Okulumuzda dersler sabahleyin saat sekize çeyrek ..... başlar.

Öğleden sonra üçü yirmi ..... biter.

Ýokardaky boşluklara aşakdaky sözleriň haýsysy goýulmaly?

A) geçe-geçe B) kala-varken

C) kala-geçerken D) kala-geçe

VII. DERS

BEDEN AGZALARY / VÜCUT ORGANLARI

- Kafa
- Beyin
- Saç
- Alın
- Göz
- Kaş
- Kirpik
- Kulak
- Yanak
- Burun
- Dudak
- Ağız
- Boyun
- Çene
- Göğüs
- Omuz
- Kalp
- Sırt.
- Karın
- Mide
- Akciğer
- Karaciğer
- Safra kesesi
- Böbrek
- Bel
- Kol
- Dirsek
- Bilek
- Parmak
- Bacak

- **Diz**
- **Topuk**
- **Ayak**
- **Adale**
- **Kas**
- **Kemik**
- **Bağırsak**

Teksti okañ we terjime ediñ.

BEDEN DİLİ

Bazen bir hareket bin söze bedeldir. Bir kişiyle iletişim kurduğumuzda söylediklerimiz çok önemlidir. Lakin bir hareket veya bir jestle yine önemli bir izlenim bırakabiliriz. El, kol, hareketleri, mimikler, dokunma vücut pozisyonu birçok şey ifade edebilir. İş yaşamında başarılı olmak isteyen kişi, iletişim kurduğu kişilerin sadece söylediklerini değil, yüzü, eli, kolu, ve bedeniyle de yaptıklarını anlamalıdır.

İnsanın yüzüne bakarak, o andaki ruh halini anlayabiliriz. Kin, hüzn, keder, sinir, kırgınlık, kırgınlık, sevinç, mutluluk, memnuniyet gibi durumları anlamak için insanın yüzüne bakmak yeter. Bazen de bu halleri ifade etmek için kelimeler yetersiz kalır.

Beden dilini kullanabilmek ve anlayabilmek için iki temel ögeye gerek duyarız: Jestler ve mimikler. Jestler, genel olarak el, kol ve bacak hareketlerimizi, mimiklerse yüz hareketlerini içerir. Bazen cümlelerimizi oluşturup, etkili bir ses tonuyla onları sıralamaya başlarız.. Oysa bedenimiz çoktan harekete geçmiş, duygu ve düşüncelerimizi aktarmıştır bile.

Beden dilinin bazen sözcüklerden de daha etkili olduğundan bahsettik. Herhangi bir dilin sözcüklerine yabancı olan kişiler için vücut dili büyük bir avantajdır. Örneğin, dilini bilmediğiniz yabancı bir ülkeye gittiniz. Bir şey istersiniz. Lakin dilinden anlamazsınız. El, kol hareketleriyle itediğinizi ifade edebilirsiniz. Veya karşınızdaki insana rıza, memnuniyet, sevgi gibi duygularınızı uluslararası düzeyde genel kabul edilen jestlerle ifade edebilirsiniz.

Soraglar:

1. Söz ile hareket arasındaki ilişki nedir?
2. İnsanları neyle etkileyebiliriz?
3. İnsanların başarıyı yakalayabilmeleri için neleri anlamaları gerekir?
4. İnsanın yüzüne bakarak neler anlayabiliriz?
5. Kelime her durumu açıklamaya yeter mi?
6. Jestlerle mimikler arasındaki fark nedir?
7. Vücut dilinin avantajları nelerdir?
8. Genel kabul edilir jestlerden hangilerini biliyorsunuz?

GEPLEŞİK / DİYALOG

ENGELLİLERLE DAYANIŞMA GÖSTERMELİYİZ

- Ferdane** : Hülya hayırdır, sen hiçbir zaman derse geç kalmazdın?
- Hülya** : Bacaklarından sakat yürüme engelli komşumuz merdeivenleri inecekti.
- Esmer** : Sen de yardımcı oldun değil mi?
- Hülya** : Tabii ki, adamı o haldeyken görmezlikten gelmeye vicdanım razı olamazdı.
- Rahman** : Aferin, takdir edilecek bir davranış bu.
- Ferdane** : Bravo, senin yerinde olan herkes bunu yapmalıdır.
- Rahman** : Aklıma bir fikir geldi. Çevremizde yaşayan engellileri tespit edelim ve belirli günlerde onlara yardım etmeye gidelim.
- Esmer** : İyi de onları nasıl bulalım?
- Rahman** : Aslında herkes çevresine dikkatlice bakarsa, yakınlarında görme, yürüme engelli insanların veya yardıma ihtiyacı olan yaşlıların yaşadığını görür.
- Esmer** : Gerçekten de benim karşı komşum da yaşlı bir kadın. Bir de böbrek yetmezliği var. Ona her zaman yardımcı olurum.
- Ferdane** : Benim de bir komşumun oğlu zihinsel engelli. Annesi yaşlı bir kadın, çok zorlanıyor.

Hülya	: Rahman haklı, genellikle bakarız ama görmeyiz. Halbuki, insan insana muhtaç.
Rahman	: Arkadaşlar yarın derslerden sonra rehabilitasyon merkezine gidelim.
Ferdane	: Olur, onlarla ilgilenelim, biraz da moral verelim.
Esmer	: Anlaştık.

Soraglar:

1. Hülya neden derse geç kaldı?
2. Rahman Hülya'nın davranışlarını nasıl değerlendirdi?
3. Rahman ne önerdi?
4. Rahman nereye dikkatlice bakılmasını istiyor?
5. Esmer'le Ferdane'nin yakınlarında yardıma muhtaç olan insanlar yaşıyor mu?
6. Arkadaşlar ertesi nereye gitmeye karar verdiler?

Aşakdaky teksti okañ we sözdüzümleriñ üstünde işläñ

TEK KOLLU ŞAMPIYON

Japon gencinin tek hayali çok ünlü bir karateci olmaktı. Fakat ailesi buna izin vermezdi. Bir gün talihsiz bir kaza sonucu çocuk sol kolunu kaybetti.

Ailesi çocuğun moralinin çok kötü olduğunu görünce ona bir karate hocası tuttu.

Hoca ilk dersinde çocuğa karşısındakini sağ koluyla tutup üstünden savurmayı gösterdi. Hatta ikinci, üçüncü ve sonraki bütün derslerde hep aynı hareketi yapıyorlardı.

Çocuk bir gün hocasına "hocam ben çok sıkıldım, artık başka hareketlere geçsek" dedi. Hoca ise bunu kabul etmeyerek dünyada bu işi en hızlı yapan kişi olmadıkça bitirmeyeceğini söyledi. Çocuk o kadar hızlanmıştı ki, hocasını bile göz açıp kapayıncaya kadar yerden yere vuruyordu. Bir gün hoca elinde bir kağıtla geldi kağıtta çocuğun gençler karate şampiyonasına katılabileceği yazıyordu.

Çocuk çok şaşırdı. Ertesi gün salonda ilk rakibinin karşısına çıkacakken heyecanla hocasına sordu, "hocam bu iş nasıl olur? Ben sadece tek hareket biliyorum kesin kaybederim" Hocası ise "sen sadece hareketi yap" cevabını verdi.

Çocuk ringe çıktı ve hareketiyle rakibinieledi. Hatta tek hareketle finale kadar çıktı. Finalde karşısında kendisinin iki katı birisi vardı. Önce çok korktu ama yine bildiği hareketi yaparak son rakibini de yendi ve şampiyon oldu.

Sevinçle hocasının yanına koştu ve sordu "hocam nasıl olur anlamıyorum, sadece bir hareket biliyorum, tek kolluyum ve şampiyon oldum" Hocası çocuğa baktı ve dedi ki, "senin yaptığın hareket karatedeki en zor hareketlerden biridir.

Ve bir tek savunması vardır o da, rakibin sol kolunu tutmak.

İŞLİĞİN MÄLİM ÖTEN ZAMANY (Belirli Geçmiş Zaman)

İşliğin mälim öten zamany sözleýjiniň sözleýän pursatyndan öň bolup geçen ýa-da bolup geçmeli bolan gymyldy hereketleri, ýagdaýlary aňladýar. Türk dilinde işliğin mälim öten zamany düýp işliklere **-di, -di, -du, -dü, -tı, -ti, -tu, -tü** goşulmalaryny goşmak arkaly ýasalýar.

Mälim öten zaman (Belirli geçmiş zaman)	Mälim öten zamanyň ýokluk şekli (Belirli geçmiş zamanın olumsuzu)
<i>Birlik san/tekil</i>	<i>Birlik san/tekil</i>
1. bırak- <u>tı</u> -m	1. gül- <u>me-di</u> -m
2. bırak- <u>tı</u> -n	2. gül- <u>me-di</u> -n
3. bırak- <u>tı</u>	3. gül- <u>me-di</u>
<i>Köplük san/ çoğul</i>	<i>Köplük san/ çoğul</i>
1. bırak- <u>tı</u> -k	1. gül- <u>me-di</u> -k
2. bırak- <u>tı</u> -nız	2. gül- <u>me-di</u> -niz
3. bırak- <u>tı</u> -lar	3. gül- <u>me-di</u> -ler

Mälim öten zamanyň sorag şekli (Belirli geçmiş zamanın soru şekli)	Mälim öten zamanyň ýokluk sorag şekli (Belirli geçmiş zamanın olumsuz soru şekli)
<i>Birlik san/tekil</i>	<i>Birlik san /tekil</i>
1. yut- <u>tu</u> -m mu?	1. temizle- <u>me-di</u> -m mi?
2. yut- <u>tu</u> -n mu?	2. temizle- <u>me-di</u> -n mi?
3. yut- <u>tu</u> mu?	3. temizle- <u>me-di</u> mi?
<i>Köplük san-çoğul</i>	<i>Köplük san/çoğul</i>
1. yut- <u>tu</u> -k mu?	1. temizle- <u>me-di</u> -k mi?
2. yut- <u>tu</u> -nuz mu?	2. temizle- <u>me-di</u> -niz mi?
3. yut- <u>tu</u> -lar mı?	3. temizle- <u>me-di</u> -ler mi?

MYSALLAR /

ÖRNEKLER:

Dün mektup yazdım ve elektronik postayla gönderdim.
Biz film izledik, onlar sohbet etti.
Az önce annemle görüştim.

Dün sağık yolunda yürüyüş yaptık

HABARLYK GOŞULMALARYNYŇ MÄLİM ÖTEN ZAMANY (Belirli Geçmiş Zaman Ek Fiili)

Türk dilinde habarlyk goşulmarynyň mälim öten zamany atlara – **-dı, -di, -du, -dü, -tı, -ti, -tu, -tü** goşulmaryny goşmak arkaly ýasalýar. “**Kimdi? Neredeydi? Nasıldı?**”-diyen soraglara jogap bolýar. Adyň soňy çekimli sese gutaran halatynda kömekçi –**y** sesi goyulýar ve olardan soňra mälim öten zaman habarlyk goşulmary goşulýar. Meselem: **dışarıda-y-dı, emekli-y-di, kilolu-y-du.** Habarlyk goşulmarynyň mälim öten zamanynyň ýokluk şekli “**değil**” sözünüň kömegi bilen ýasalýar.

Habarlyk goşulmalarynyň mälim öten zaman (Belirli geçmiş zaman ek fiili)	Habarlyk goşulmalarynyň mälim öten zamanynyň ýokluk şekli (Belirli geçmiş zaman ek fiilinin olumsuzu)
<i>Birlik san/tekil</i>	<i>Birlik san/tekil</i>
1. genç- <u>ti</u> -m	1. suçlu değil- <u>di</u> -m
2. genç- <u>ti</u> -n	2. suçlu değil- <u>di</u> -n
3. genç- <u>ti</u>	3. suçlu değil- <u>di</u>
<i>Köplük san/ çoğul</i>	<i>Köplük san/ çoğul</i>
1. genç- <u>ti</u> -k	1. suçlu değil- <u>di</u> -k
2. genç- <u>ti</u> -niz	2. suçlu değil- <u>di</u> -niz
3. genç-ler- <u>di</u>	3. suçlu değil-ler- <u>di</u>

Habarlyk goşulmalarynyň mälim öten zamanynyň sorag şekli (Belirli geçmiş zamanın ek fiilinin soru şekli)	Habarlyk goşulmalarynyň mälim öten zamanynyň ýokluk- sorag şekli (Belirli geçmiş zaman ek fiilinin olumsuz soru şekli)
<i>Birlik san/tekil</i>	<i>Birlik san /tekil</i>
1. hasta <u>mydy</u> -m?	1. aç değil <u>miydi</u> -m?
2. hasta <u>mydy</u> -n	2. aç değil <u>miydi</u> -n?
3. hasta <u>mydy</u> ?	3. aç değil <u>miydi</u> ?
<i>Köplük san-çoğul</i>	<i>Köplük san/çoğul</i>
1. hasta <u>mydy</u> -k?	1. aç değil <u>miydi</u> -k?
2. hasta <u>mydy</u> -nız?	2. aç değil <u>miydi</u> -niz?
3. hasta <u>mydy</u> -lar?	3. aç değil <u>miydi</u> ?

MYSALLAR / ÖRNEKLER:

Yemeklerin hepsi de enfes-ti

Dün neredeydin? Aradım, evde değil-di-n

Sizinle gidemedim, çünkü çok yorgun-du-m.

Gençken çok güzel-di.

Arabanın fiyatı uygun-du, ama elimde nakit para yok-tu.

Sana rastlamadan önce hiç mutlu değil-di-m, ama şimdi çok mutluyum.

Şygyry ýat tutuň.

KARA DEĞİL Mİ?

Bana kara diyen dilber
Gözlerin kara değil mi,
Yüzünü sevdiren gelin
Kaşların kara değil mi.

Boyun uzun belin ince
Yanakların olmuş gonca,
Salıversin kolunca
Bileğin kara değil mi.

Beni kara diye yerme
Mevlam yaratmış hor görme,
Ala göze siyah sürme
Çekilir kara değilmi.

Göllere konan kuğunun
Kanadı beyaz çoğunun,
Çöldeki Arap beyinin
Çadırı kara değil mi.

İllerde konup göçerler
Lale sümbül biçerler,
Ağalar, beyler içerler
Kahve de kara değil mi.

Evlerinde sular akar
Güzelleri göze bakar,
Hublar yanağına sokar
Sümbül de kara değil mi.

Karac`oğlan der maşallah
Bir gün görürüm inşallah,
Kara donludur Beytullah
Örtüsü kara değil mi

7.1 Gönükme

Aşakdaky boşluklara işligiň mälim öten zaman goşulmalaryny goýuň

Dün aksam çok geç yat.....Begenç aksam çok geç gel..... Bir yıllık öğrenci vizesi al.....Kendime yeni bir pantolon ısmarla..... Yolda arabam bozul.....
Azat, Türkmenistan'da kal..... Tarkan, konserde çok güzel şarkılar söyle..... İki saat bilgisayarda oyun oyna..... Ayten'le uzun uzun sohbet et..... Bugün yazıhanede çok çalış.....
Postacı üç tane mektup getir..... Üniversitede altı ay Türkçe öğren..... Buradan iki durak önce in..... Doğum günümde annem büyük bir pasta yap..... Ahmet çok üzgün. Bütün gece ağla..... Arkadaşlarıyla pastahanede buluş..... Çok zaman kaybet..... daha çok isim var. Bakü'de uzun yıllar bulun..... Ben kola iç..... Babam çay iç..... Sporcular tam iki saat koş..... Partide çok değişik şeyler ye.....
Onunla bir gezide tanış..... Burada çok önemli şeyler öğren.....

7.2 Gönükme

Aşakdaky boşluklary işligiň mälim öten zamanynyň ýokluk şeklinin goşulmalary bilen dolduryň

Ben, hayatımda uçağa hiç bin..... . Seninle tanıştık, ama arkadaşlarınla tanış.....
Elbiseler çok güzel, ancak yanıma para al..... Toplantıda önemli bir şey konuş..... . Ömrümde senin gibi bir insan gör..... .
Daha önce hiç beşparmak ye..... . Antalya'da pek fazla kal..... . Karadeniz'e gittik ama denize gir..... . Ben ara..... o kendisi geldi. Özür dilerim, sizi işt..... . Adam bir şeyler anlattı, fakat ben anla..... Bu konuda kimseye bir şey söyle..... . Rüstem bugün okula gel..... . Bebek otobüste hep ağladı, hiç sus..... . Gülbeniz hasta, ama hiç ilaç iç..... .
Bu yazıyı ben yaz..... .

Mustafa Sandal' ın yeni kasetini henüz dinle..... Aşkabat`ta daha önce hiç bulun..... İstanbul`a gittim, ama Boğaziçi`ne git..... . Dersten önce çalış..... dersi iyi dinledim. Sana hiçbir zaman yalan söyle..... . Hiçbir gün büyüklerime karşı gel..... . Bugüne kadar bir karınca bile ez..... . Senin esyalarma kimse dokun..... .

7.3 Gönükme.

Soraglara jogap beriñ.

1) Daha önce Türkmenistan'a gittin mi?

- Evet,.....

- Hayır, ...

2) Geçen yıl tatil yaptınız mı?

- Evet,.....

- Hayır, ...

3) Bu lokantanın yemeklerini beğendiniz mi ?

- Evet,.....

- Hayır, ...

4) Ben size adresimi verdim mi ?

- Evet,.....

-Hayır,.....

5) Internetten gereken bilgileri indirdin mi?

- Evet,.....

-Hayır,.....

6) Söylediklerimi harfıyen uygukadın mı?

- Evet,.....

-Hayır,.....

7) Düğün yaklaşıyor, gelinlik seçtiniz mi?

- Evet,.....

-Hayır,.....

8) Dünkü konferansa katıldılar mı?

- Evet,.....

-Hayır,.....

9) Öğle yemeğini nerede yediniz?

- Evet,.....

-Hayır,.....

10) Kaşgarlı Mahmut kaçınıcı yüzyılda yaşadı?

- Evet,.....

-Hayır,.....

Gönükme

Aşakdaky boşluklary mälim öten zamanyň habarlyk goşulmalary bilen dolduryň we soraglara jogap beriň.

Dün nerede.....?

Dün .....

Yemekler nasıl.....?

İstanbul'da dün hava nasıl.....?

Sen bu kitabı okudun. Güzel .....

Hafta sonunda sen ev .....

Siz geçen yıl bu okul..... öğrenci

Dünkü sınav çok zor.....?

Evet, ...

Hayır, ...

Geçen yıl araban var.....?

Evet, ...

Hayır, ...

Maç bileti çok pahalı .....

Evet, ...

Hayır, ...

Büyük paketteki bilgisayar .....

Evet, ...

Hayır,

Dün okula gelmedin. Çok mu hasta.....?

Evet, ...

Hayır, ...

Gönükme

Aşakdaky sözlemleri türk diline terjime ediň.

Magtymgulynyň şygrylary dünýä dilleriniň birnäçesine terjime edildi.

Mustafa Kemal Atatürk Türkiýe Respublikasyny 1923 ýylyň 29-njy oktyabrynda döretdi. 1453-nji ýylda Fatih Soltan Mehmet Ystambuly basyp aldy. Mehmet Akif Ersoy 1873 ýylda Ystambulda doguldy.

Aleksandr Graham Bell telefony oýlap tapdy. Türkmen halky adamzat taryhynda uly yz galdyrdy. Osman Nesilşalygy Ärtogrul Gazynyň ogly Osman Gazy tarapyndan 1299-njy ýylda döredildi. Türkmenistanda Galkynyşlar zamanasynda uly ösüşler gazanyldy. XXI asyrdaky tehniki enjamlar ynanylmaz derejede ösdi. Internet ulgamy köp meselede adamzadyň işni ýeňilleşdirdi.

ERKIN OKAÝYŞ / SERBEST OKUMA

SİYAH DUVAR

Aynı kalp rahatsızlığıyla aynı kaderi paylasan iki yaşlı adam aynı odayı da paylaşıyorlardı. Tek fark biri cam kenarında diğeri ise duvar dibinde yatıyordu. Cam kenarındaki yaşlı adam her gün camdan bakarak arkadaşına dışarısını anlatırdı.

"Bugün deniz sakin, yine de hafif rüzgar var sanırım çünkü uzaktaki teknelerin yelkenleri rüzgarla doluyor. Park bu sabah sakin, iki salıncak dolu iki salıncak bos, dünkü sevgililer yine geldi, aynı yere oturup konuşmaya başladılar, elele tutuştular, ne kadar da yaklaşıyorlar birbirlerine. Erguvan ağaçları ne kadar güzel açmış her yer mor bir renk almış, erik ağaçları da beyaz çiçekleriyle onlara eşlik ediyor. Denizin üzerindeki martılar bugünkü yemeklerini arıyorlar, ne güzel de dalıyorlar suya"

Günler böyle geçip gidiyordu ta ki cam kenarındaki yaşlı adam kalp krizi geçirene kadar, iste o anda duvar kenarındaki adam düşmeye bassa kurtaracaktı arkadaşını ama şeytana uydu, bunca zamandır sadece dinleyebiliyordu, artık görebilirdi de, iste bunun için düşmeye basmadı ve hemşireyi çağırmadı. Aynı kaderi paylaştığı kişiyi ölüme gönderdi, ama o bunun haklı bir savunma olduğunu düşünüyordu.

Ertesi gün hastabakıcılar ölen yaşlı adamın yerine kendisini koymaya gelmişlerdi. Hemen yatağının yerini değiştirdiler, işte o günlerdir bakmak istediği manzarayı nihayet görecekti.

Başını kaldırdı ve pencereden baktı

"Simsiyah bir duvar"

SÖZLÜK

Ancak-ýöne
 Bedel- gymmat
 Durum-hal, ýagdaý
 Düzey-dereje
 Engel-böwet, päsgeleşlik
 Engelli-maýyp
 Hoca-1. mugallym 2. halypa.
 Hüzün-gynanç
 Ismarlama-buýurma
 İletişim-aragatnaşyk
 İlgilenmek-gyzyklanmak
 İlişki-arabaglanşyk
 İzin vermek-rugsat bermek
 İzlenim bırakmak- täsir
 galdyrmak
 Kader-ýazgyt
 Kaybetmek-1. ýitirmek
 2. ýeňilmek
 Kaza-heläkçilik
 Keder-gaýgy-gussa
 Kızgınlık-gyzmalyk
 Kin-gahar
 Koşmak-yglamak
 Kuğu-guw
 Kurtarmak-halas etmek
 Lakin-emma

Martı-çarlak
 Maşallah-tüweleme
 Memnuniyet-hoşallyk
 Moral vermek-göwünlik bermek
 Muhtaç –mätäç
 Mutluluk-bagt
 Nihayet-iň soňunda
 Oluşmak-emele getirmek
 Pahalı-gymmat
 Pasta-tort
 Pozisyon-ýagdaý, duruş.
 Rakip-garşydaş
 Rüzgar-şemal
 Savunma-goranyş
 Sevinç-şatlyk
 Sıkılmak-yüregi gysmak
 Sinir-deгна
 Talihsiz-betbagt
 Temel –esas, esasy.
 Tespit etmek-anyklamak, ýüze
 çykarmak
 Toplantı-ýygnak
 Uluslararası-halkara
 Yakışmak-gelşmek
 Zihinsel engelli-kemakyl

VII. DERS BOYUNÇA TEST SORAGLARY

1. “Buraya işe girebilmek için yüzden fazla kişi bize ..... ”

Boş ýere aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

A)işten atıldı B)teklif etti C)istedi D)başvurdu

2. A- Üzgünüm geç kaldım.

B- Ne oldu, geç mi kalktın?

A-.....

B-Peki otobüsü mü kaçırdın?

Ýokardaky gepleşikte boş goýulan ýere aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

A) Hayır, otobüsü kaçırmadım.

B) Peki niçin geç kaldın?

C) Hayır, geç kalkmadım.

D) Evet otobüsü kaçırdım.

3. A- Dün akşam sinemada mıydın?

B-..... Evdeydim.

Ýokardaky gepleşikte boş goýulan ýere aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

A) Hayır, sinemada degildim.

B) Evet sinemadaydım.

C) Hayır, sinemadaydım.

D) Evet sinemada degildim.

4. A- Sevda treni kaçırdı mı?

B- Hayır, ... vaktinde geldi.

Ýokardaky gepleşikte boş goýulan ýere aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

A)kaçırdı B)kaçırmadı C)kaçıramadı D)kaçırabildi

5. “Babası tatilde çok balık tuttu.”

Sözlemindäki“tuttu” sözi bilen aşakdaky sözleriň haýsysy manydaş bolup durýar?

A)yakaladı B)koyaladı C)fazla D)kaçırdı

6. Aşakdakylaryň haýsysynda zaman şekli beýlekilerinden tapawutlanýar?

- A)Çocuğun yüzü, korkudan sapsarı oldu.
- B)Odunları iyice kıramadım.
- C)Sobaya koymak için odun bulmaya gidiyorum.
- D)Tahtaya kalkan öğrenci zor da olsa soruyu çözebildi.

7. Aşakdakylaryň haýsysy “Gidecek” işliginiň mälim öten zaman şeklinde ýazylan görnüşidir?

- A)gitti
- B)gitdi
- C)gitdik
- D)gittiler

8. Aşakdakylaryň haýsysy ”geldiler” işliginiň sorag şeklidir ?

- A)gelmediler mi?
- B)gelebildiler mi?
- C)geldiler mi?
- D)gelemediler mi?

9.A: Meral kahvaltı yaptı mı?

B: Hayır, ... aç ..... Ýokardaky boşluga aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

- A) yapmadı-değildi
- B)yaptı-değildi
- C) yapmış-değildi
- D)yapmadılar-değildi

10.O benim ..... morarttı.

Ýokardaky boşluga aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

- A)başımı
- B)gözlüğümü
- C)gözümü
- D)midemi

11.Bugün traş olurken .....kestim.

Ýokardaky boşluga aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

- A)ayağımı
- B)saçımı
- C)yüzümü
- D)elimi

12. Doktor x ışınlarıyla ..... çekti.

Ýokardaky boşluga aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

- A)nabzımızı
- B)nefesimizi
- C)kalbimizi
- D)röntgenimizi

13.Oğlumun yüksek.....var.

Ýokardaky boşluga aşakdakylaryň haýsysyny goýup bolmaz?

A)ateşi   B)tansiyonu   C)bulantısı   D)tahsili

14.Sağ gözüm.....

Ýokardaky boşluga aşakdakylaryň haýsysyny goýup bolmaz?

A)kaşmıyor   B)seğriyor   C)ağrıyor   D)tutulmuş

15.Bayram Bey'in .....üç haftadan beri şiş.

Ýokardaky boşluga aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

A)dizi   B)nabızı   C)tansiyonu   D)röntgeni

16. Boynum....., biraz ağrıyor.

Ýokardaky boşluga aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

A)dönmüş   B)tutulmuş   C)tutmuş   D)kaşınmış

17.Emine, her zaman mı kısa.....

Ýokardaky boşluga aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

A)saçlıydı   B)büyüdü
C)kısaydı   D)oldu

18. Aşakdakylaryň haýsysy dogrydyr?

- A- Göz yazmamıza yarar.
- B- Kulak işitmemize yarar.
- C- Beyin tat almamıza yarar.
- D- Dil çiğnememize yarar.

19. ....ağrıyor. İyi duyamıyorum.

Ýokardaky boşluga aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

A) dişim   B) burnum   C) kulağım   D) başım

20. Aşakdakylaryň haýsysy dogry?

- A) İlaç süpermarkette satılır.
- B) Apandisit tedavisi olmayan bir hastalıktır.
- C) Başımız ağrıdığında aspirin içeriz.
- D) Midemizde ağrı olursa dişiye gideriz.

21. Aşakdakylaryň haýsysy tapawutlanýar?

- A) Muayene olmak
- B) Çekap yaptırmak
- C) Sađlık kontrolünden geçmek
- D) Taburcu olmak

22. Aşakdakylaryň haýsysy ýalňyş däl?

- A) Babam böbrek tahlili yaptırdı.
- B) Dişime dolgu yaptılar.
- C) Kalbimde ülser var.
- D) Doktor nabzımı ve tansiyonumu çekti.

23. Doktor Hasan'a her şeyi yememesini, ... yapmasını önerdi.

Ýokardaky boşluga aşakdakylaryň haýsysy goýup bolmaz?

- A) Perhiz
- B) Antreman
- C) Diyet
- D) Rejim

24. Aşakdakylaryň haýsysy kesel däl?

- A) kabakulak
- B) verem
- C) öksürük
- D) akciğer

25. Aşakdakylaryň haýsysy “Neyiniz var?” soragyna jogap bolmaýar?

- A) Midem ağrıyor
- B) Başım ağrıyor
- C) Saçım ağrıyor
- D) Boğazım ağrıyor

26. a-tırnak	1-tıraş olmak
b-saç	2-fırçalamak
c-sakal	3-taramak
d-diş	4-kesmek

Ýokardaky deňeşdirmeler nähili tertipde bolmaly?

- A) a1-b2-c4-d3
- B) a4-b3-c1-d2
- C) a2-b3-c1-d4
- D) a3-b2-c4-d1

27. Yüzde, iki çene arasında olup sesin çıkmasına ve besinleri almaya yarayan boşluğa ne ad verilir?

- A) çene
- B) yüz
- C) ağız
- D) dil

VIII. DERS

ÝURTLAR / ÜLKELER

Türkmenistan

Türkiye

İran

Suudi Arabistan

Kazakistan

Özbekistan

Kırgızistan

Tacikistan

Azerbaycan

Gürcistan

Tayland

Fas

Rusya

Irak

Çin

Japonya

Almanya

Moğolistan

Viyetnam

ABD

İngiltere

Hindistan

Pakistan

Bangladeş

Avusturya

Avustralya

Belçika

Danimarka

Finlandiya

Kanada

Malezya

Meksika

Norveç

Portekiz

Yunanistan

Hollanda

Fransa

İspanya

İtalya

Ermenistan

Ukrayna

Beyaz Rusya

Suriye

Mısır

Macaristan

Hırvatistan

Bulgaristan

Slovenya

Romanya

Kenya

Kıbrıs

İrlanda

GEPLEŞİK / DİYALOG

Dünya Turu

- Nazik** : Yusuf, Bu yaz evleniyormuşsun.
- Yusuf** : Bunu nereden öğrendin?
- Gülbahar** : Demek ki, gerçekmiş. Neden bunu en son biz öğreniyoruz?
- Nazik** : Sahi, biz arkadaş değil miyiz?
- Yusuf** : Aman siz de her şeye alınıyorsunuz.
- Gülbahar** : Peki, peki. Düğün ne zaman?
- Yusuf** : Tarihi ancak dün kesinleştirdik.
- Nazik** : Yani?!
- Yusuf** : Tam bir ay sonra, yaz tatilinde.
- Gülşirin** : Balayını nerede geçireceksin?
- Yusuf** : Müstakbel eşimle birlikte dünya turuna çıkacağız.
- Suray** : Hangi ülkeleri dolaşmayı düşünüyorsunuz.
- Yusuf** : Önce Hindistan`a gidip Tac Mahal`ı gezeceğiz.
- Nazik** : Ya sonra?
- Yusuf** : Acele etme anlatacağım. Sonra Mısır`da piramitleri dolaşacağız.
- Gülbahar** : Yazın o ülkeler aşırı sıcak olmaz mı?
- Yusuf** : Katlanacağız artık.
- Gülbahar** : Peki dünya turu burada sona mı erecek?
- Yusuf** : Hayır, sonra Fransa`ya geçeceğiz, orada Eyfel Kulesini görmek istiyorum.
- Suray** : Demek ki, dünyayı ciddi ciddi dolaşacaksın.
- Yusuf** : Son durak Çin olacak. Bir Çin Seddini dolaşacağız.
- Nazik** : Gittiğin yerlerde fotoğraf çektirmeyi unutma.
- Yusuf** : İnşallah unutmam.
- Gülbahar** : Seni tebrik eder, mutluluklar dileriz.
- Yusuf** : Teşekkür ederim. Darısı başınıza.

Teksti okaň we soraglara jogap beriň

TÜRKMENİSTAN

Türkmenistan Merkez Asya'nın tam merkezinde bulunan, 12 Aralık 1995 tarihinde BM Genel Kurulunda 185 devletin oybirliğiyle tarafsızlık statüsü tanınmış tarafsız bir devlettir. Türkmenistan demokratik bir devlettir. Anayasaya göre devletin yönetim biçimi cumhuriyettir. Türkmenistan dünyanın birçok devletiyle uluslararası düzeyde işbirliği ve diplomatik ilişkilerini düzene koydu.

Türkmenistan'ın başkenti Aşkabat'tır. Günümüzde Aşkabat dünyanın sayılı başkentlerinin listesine adını yazdırmayı başardı. Ayrıca, Başkent'in geliştirilmesiyle ilgili çalışmalar hala sürmekte ve Aşkabat her geçen gün gelişmekte. Son yıllarda Aşkabat'ta uluslararası standartlara uygun dinlenme amaçlı parklar, eğlence merkezleri, lüks konutlar, kamu kuruluş binaları, hastahaneler, orta ve yüksek okul binaları, tiyatrolar, müzeler inşa edildi.

Türkmenistan'ın yüzölçümü 491.2 bin m² dir. Batıdan doğuya 1110 km, güneyden kuzeye 650 km'ye kadar uzar. Türkmenistan kuzey doğuda Kazakistan ve Özbekistan'la, güney ve güney doğuda İran ve Afganistan'la komşudur. Ülkeye değişken kara iklimi hakim.

Ülkede beş vilayet bulunmaktadır. Bunlar: Ahal, Mari, Balkan, Lebap ve Daşoğuz Vilayetleridir. Ayrıca, Köpetdağ ve Köytendağ Türkmenistan'da bulunmaktadır. Başlıca akarsuları ise, Amuderya, Murgap ve Tecen Irmaklarıdır. Ülkenin batısında bulunan Hazar Denizi bugün Turizm cennetine dönüşmekte.

Türkmenistan'da nadir rastlanan bitki ve hayvanların sayısı çoktur. Doğayı korumaya yönelik tüm çabaların sarfedildiği ülkede Köpetdağ, Hazar, Sünt-Hasardağ, Repetek, Köyten, Amuderya, Gaplangır, Bathız Koruma Bölgeleri bulunmaktadır. Söz konusu Koruma Bölgeleri, bitki ve hayvanlar dünyasını korumaya yönelik faaliyetler üstlenir.

Türkmenistan yeraltı ve yerüstü doğal zenginliklere sahip bir ülke. Ülkemiz doğalgaz ve petrol rezervleri açısından dünyada ilk sıralarda yer almaktadır. Bugün Türkmenistan dünyanın birçok

ülkesine doğalgaz ve petrol ihraç etmekte. Ayrıca, Bağımsızlık yıllarında tesis edilen petrol rafinerileri petrolü işlemeye imkan sağladı.

Türkmenistan bir tek doğal zenginliklerine değil, zengin ve eski bir tarihe ve kültüre sahiptir. Binlerce yıl ötesine uzanan tarih boyunca Türkmenler dünya tarihine adını altın harflerle yazdıran birçok devlet kurmuşlardır. Bunun en parlak örneği ise, Osmanlı İmparatorluğu'dur. Tarihin çeşitli safhalarında mimaride, el sanatlarında, zinet eşyalarında kendini belgeleyen Türkmen kültürü, aynı zamanda milletin meneviyatını da yansıtır.

Türkmenistan bahis konusuysa, Ahal Teke Atlarını anmamak mümkün değil. Beş bin yıl boyunca Türkmenler Ahal Teke Atlarını özen ve titizlikle yetiştirdiler. Bugün Ahal Teke Atı zerafeti, çevikliği ve ihtişamıyla görenleri hayrete bırakmakta.

Soraglar:

1. Türkmenistan nerede bulunur ve statüsü bakımından nasıl bir devlettir?
2. Türkmenistan'ın yönetim biçimi nedir?
3. Türkmenistan'ın başkenti hangi şehirdir?
4. Aşabat'ın özellikleri nelerdir?
5. Türkmenistan'ın yüzölçümü ne kadardır?
6. Türkmenistan'da kaç vilayet bulunmaktadır?
7. Türkmenistan'ın başlıca akarsuları hangiler?
8. Türkmenistan'ın bitki ve hayvan örtüsünün özellikleri neler?
9. Türkmenistan'da kaç koruma bölgesi var ve onlar hangiler?
10. Türkmenistan'ın doğalgaz ve petrol rezervleri ne durumda?
11. Türkmenistan'ın tarihi ne kadar eski?
12. Ahal Teke atının Türkmenlerin gözündeki değeri nedir?

Teksti okañ we soraglara jogap beriñ

TÜRKİYE

Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının birbirine çok yaklaştığı bir alanda yer alan Türkiye Cumhuriyeti, doğuda Gürcistan, Ermenistan, Nahcivan ve İran, batıda Bulgaristan ve Yunanistan, güneyde Suriye ve Irakla komşudur. Konumu nedeniyle Eski Asya Türk kültürünün Avrupa'ya ulaştırıldığı bir geçit yeri olan Türkiye, aynı zamanda batı dünyasının doğuya açılan penceresidir. Türkiye'nin üç tarafı denizlerle (Akdeniz, Karadeniz ve Ege Denizi) çevrilidir.

Uzun deniz kıyıları ve kıtalararası köprü niteliği nedeniyle ülke, büyük ticaret merkezi olmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti'nin yüzölçümü 814.578 km². Yüzölçümünün % 3'lük bölümü Avrupa kıtasında yer alan Trakya topraklarıdır. Asya kıtasında yer alan % 97'lik kısmına ise Anadolu denir. Dikdörtgeni andıran ülkenin genişliği yaklaşık 550, uzunluğu 1.500 km kadardır. Doğudaki en uç noktası İran ile Nahcivan sınırlarının kesişme noktasıdır. En batı ucu ise, Gökçeada'daki Avlaka burnudur.

Türkiye iklim, doğal bitki örtüsü, Tarım türlerinin dağılışı gibi elementler göz önünde bulundurularak yedi büyük coğrafi bölgeye ayrılmıştır: Akdeniz, Ege, Marmara, Karadeniz İç Anadolu, Doğu Anadolu, ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleridir. Dağlık bir ülke olan Türkiye'nin başlıca dağlarının arasında Toros, Samanlı, Uludağ, Tekirdağ, Aydın, Büyük Ağrı dağları yer almaktadır.

Türkiye'nin başlıca akarsularından Fırat ve Dicle nehirleri Basra Körfezine dökülür. Yeşilirmak, Kızılırmak ve Sakarya nehirleri Karadeniz'e dökülür. Türkiye sınırları içinde en uzun akarsu Kızılırmaktır.

Soraglar:

1. Türkiye hangi kıtaların birbirine yaklaştığı yerde bulunur?
2. Türkiye hangi devletlerle komşudur?
3. Türkiye'nin kaç tarafı denizlerle çevrili?
4. Türkiye'nin yüzölçümü ne kadardır?
5. Türkiye'nin uzunluğu ve genişliği kaç kilometredir?
6. Türkiye'de kaç bölge var ve onlar neye göre ayrılır?
7. Türkiye'nin başlıca dağları hangiler?
8. Türkiye'nin başlıca akarsuları hangiler?

Teksti okañ we soraglara jogap beriñ

MERV

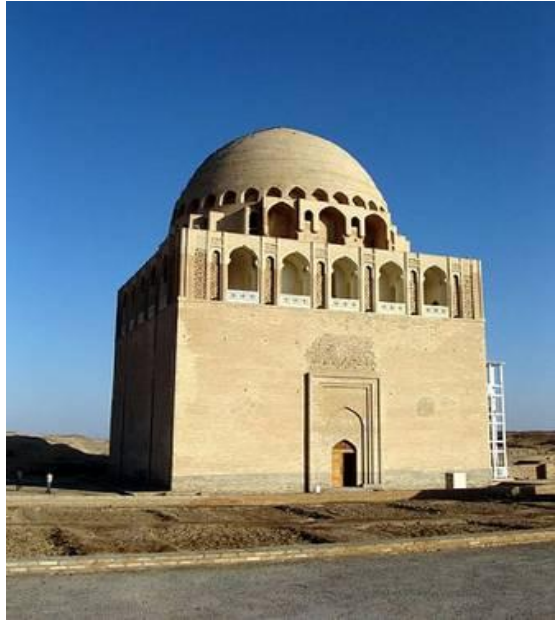
Merv tarihin ilk dönemlerinden itibaren değişik adlarla günümüze kadar gelen dünyanın sayılı şehirlerindendir. Merv,

Türkmenistan'ın Marı Vilayeti'nde bulunan tarihi bir şehirdir. Tarihi M.Ö 2000 yıllarına kadar uzanır. Merv şehri tarihiyle,

medeniyetiyle dünyanın dört bir

yanına ün salmıştır. Hatta Merv «Horsan'ın Kabesi», «Mar-u Şah-u Cihan» ünvanıyla anılmış bir siyasi, ekonomi, bilim ve kültür merkezi olarak tarihe geçmiştir.

Şehrin tarihi başlangıcının Marguş Şehri kalıntılarından hareketle MÖ. 2000 yılları olduğu tesbit

edilmiş. Merv'in yazılı tarihi ise MÖ. 522 yılından başlatılır. Bunun dayanak noktasını da şehrin adının «Margiana» olarak ilk defa geçtiği bir yazılı kaynak «Bisütun Kitabeleri» oluşturur. Merv tarihinin en parlak dönemini belgeleyen ve onu yalnız Merkez Asya'nın değil Avrupa'nın da en önemli şehirleri ayarında gösteren Selçuklu dönemine ait mimari eserlerdir.

Sözkonusu mimari eserlerin arasında birinci sırayı hiç şüphesiz ki, Sultan Sancar Türbesi alır. Eski dönem yazarlarınca «Tepesinin mavi renkli kubbesi bir günlük yoldan görünür» diye tasfir edilen bu eser bugün de kendisini görenleri etkilemektedir.

Bir başka yazar «Eğer Merv'den hiç bir iz kalmamış olsa da hatta onun evvelki şöhreti hakkında bilgiler veren büyük şehir harabelerinin tamamı yok olup, yalnızca Sultan Sancar Türbesi kalmış olsa bir tek bu türbe Merv'in geçmişte nasıl bir şehir olduğunu anlatmaya yeterdi» diyerek Sultan Sancar Türbesinin kendisini nasıl etkilediğini dile getirmektedir.

Soraglar:

1. Merv nerede bulunur?
2. Merv'in tarihi hangi dönemlere dayanır?
3. Tarih boyunca Merv hangi ünvanlarla anılmış?
4. Merv'in "Margiana" olarak adı geçtiği ilk kaynağın adı nedir?
5. Merv'in en parlak dönemini belgeleyen mimari eserler hangi döneme aittir?
6. Eski yazarlar Merv ve mimarisi için ne demişler?

Teksti okañ ve soraglara jogap beriñ

İSTANBUL

İstanbul, bir dünya şehridir. Orada insan, tabiat, tarih ve sanat bir arada yaşar. Avrupa ve Asya İstanbul'da buluşur. İstanbul Boğazı, Karadeniz ve Marmara Denizini birleştirir. Boğaz denizi ve sahilleriyle bin bir güzelliğe sahiptir. Bu sahillerde

saraylar, camiler ve yeşillikler, insanı rüya alemine götürür. Boğazın iki yakası Avrupa ve Asya, iki büyük köprüyle birbirine bağlıdır.

İstanbul, Roma, Bizans ve Osmanlı İmparatorlukları'na başkent oldu. Şehri 1453'te genç padişah Fatih Sultan Mehmet fethetmiştir.

Bugün İstanbul Türkiye'nin en büyük kültür, turizm, ticaret ve sanayi şehirlerinden biridir. Şehir, bir açık hava müzesine benzer. Dünyaca ünlü mimari eserlerini, her yıl binlerce turist ziyaret eder. Osmanlı camilerinin minareleri göklere yükselir. Sultanahmet, Fatih ve Süleymaniye bunların en ünlüleridir. Bu şehirde eski ve yeni, gelenek ve modernizm, camiler ve kiliseler, tarihi saraylar, çarşılar, çeşmeler bir aradadır.

İstanbul'da yaklaşık olarak on beş milyon insan yaşar. İstanbul'dan Türkiye'nin bütün şehirlerine doğrudan otobüs seferleri vardır. Şehir hava, deniz ve demiryoluyla dünyaya bağlanır. İstanbul başkent Ankara'ya 450 km uzaklıktadır.

Soraglar:

1. İstanbul Boğazı'nın özelliği nedir?
2. Boğazın iki yakası nasıl birleşir?
3. İstanbul'u kim ve ne zaman fethetmiştir?
4. İstanbul hangi imparatorlukların başkenti olmuştur?
5. İstanbul'daki en ünlü camiler hangiler?
6. İstanbul'un nüfusu ne kadardır?

Teksti okaň we soraglara jogap beriň

TURİZM CENNETİ AVAZA

Türkmenistan'ın tarihi, iklimi ve doğası, ülkede her türlü turizmin geliştirilmesini elverişli kılıyor. Kalkınışlar devrini yaşayan Türkmenistan bugün turizmin, ayrıca, deniz turizminin geliştirilmesine büyük önem veriyor. Ülkenin

batisında Hazar Denizi kıyısında bulunan Avaza turizm bölgesinin yeniden yapılandırılmasına ve turizm cenneti haline getirilmesine yönelik muazzam yatırımlar yapıldı. Ve sözkonusu yatırımlar sayılı yıllarda meyvesini vermeye başladı.

Avaza Milli Turizm Bölgesi projeleri çerçevesinde inşa edilen dinlenme tesisleri, oteller, kaplıcalar, suni kanallar bugün Hazar kıyısına bir başka görünüm kazandırıyor. Uluslararası düzeyde hizmet veren oteller, çeşitli animasyonlar, kaplıcalar ülke vatandaşları ile birlikte yabancı turistleri de kendine çeker.

Hazar kıyısında inşa edilen yeni kanal fırtınalı günlerde veya su derejesinin düşük olduğu zamanlarda deniz suyunda yüzme imkanlarını sunacak. Ayrıca, deniz sporları için tüm koşullar sağlanmış durumdadır. Yazın Avaza'ya dünyanın dört bir yanından turistler akın edecek. Ayrıca, deniz turizminden elde edilecek gelir ülke ekonomisine katkıda bulunacak.

Soraglar:

1. Türkmenistan`da turizmin geliştilirilmesini elverişli kılan özellikler neler?
2. Hazar Denizi Türkmenistan`ın neresinde bulunur?
3. Avaza`nın yeniden yapılandırılmasına yönelik neler yapıldı?
4. Hazar kıyısında neler inşa edildi?
5. Avaza`nın nesi turistleri kendine çeker?
6. Avaza`da inşa edilen suni kanal ne gibi avantajlar sağlar?

İŞLİĞİN GELJEK ZAMAN ŞEKLİ (Gelecek Zaman)

İşliğin geljek zamany sözlenilýän wagtdan soň bolup biljek ya-da boljak gymyldy-hereket, waka, ýagdaý habar bermegi aňladýar. Türk dilinde mälim öten zaman düýp işlige –**acak**, **-ecek** goşulmalaryny goşmak arkaly ýasalýar. Sözüň soňy çekimli ses bilen gutarsa, düýp söz bilen geljek zaman goşulmasynyň arasynda – **y** kömekçi sesi goulýar. Meselem:

temizle-y-ecek, okşa-y-acak.

Geljek zaman işligi (Gelecek zaman)	Geljek zaman işliginiň ýokluk şekli (Gelecek zamanın olumsuzu)
<i>Birlik san/tekil</i>	<i>Birlik san/tekil</i>
1. sevindir- <u>eceğ</u> -im	1. rahatsız et- <u>me-y-eceğ</u> -im
2. sevindir- <u>ecek</u> -sin	2. rahatsız et- <u>me-y-ecek</u> -sin
3. sevindir- <u>ecek</u>	3. rahatsız et- <u>me-y-ecek</u>
<i>Köplük san/ çoğul</i>	<i>Köplük san/ çoğul</i>
1. sevindir- <u>eceğ</u> -iz	1. rahatsız et- <u>me-y-eceğ</u> -iz
2. sevindir- <u>ecek</u> -siniz	2. rahatsız et- <u>me-y-ecek</u> -siniz
3. sevindir- <u>ecek</u> -ler	3. rahatsız et- <u>me-y-ecek</u> -ler

Geljek zaman işliginiň sorag şekli (Gelecek zamanın soru şekli)	Geljek zaman işliginiň ýokluk- sorag şekli (Gelecek zamanın olumsuz soru şekli)
---	--

<i>Birlik san/tekil</i>	<i>Birlik san /tekil</i>
1. imzala -y- <u>acak</u> mıyım?	1. barış- <u>ma-y-acak</u> mıyım?
2. imzala -y- <u>acak</u> mısın?	2. barış- <u>ma-y-acak</u> mısın?
3. imzala -y- <u>acak</u> mı?	3. barış- <u>ma-y-acak</u> mı?
<i>Köplük san-çoğul</i>	<i>Köplük san/çoğul</i>
1. imzala -y- <u>acak</u> mıyız?	1. barış- <u>ma-y-acak</u> mıyız?
2. imzala -y- <u>acak</u> mısınız?	2. barış- <u>ma-y-acak</u> mısınız?
3. imzala -y- <u>acak</u> -lar mı?	3. barış- <u>ma-y-acak</u> -lar mı?

-lik, -lık, -luk, -lük at ýasaýjy goşulmalar (İsimden İsim Yapan Ekler)

-lik, -lık, -luk, -lük önümlü goşulma bolup, goşulan sözüň asyl manysy bilen baglanyşykly sözlere dürli many berýär.

1. Käriň, hünäriň we wezipäniň adyny aňladýar. Meselem: **öğretmen-lik, sekreter-lik.**

2. Zatlaryň bir ýere jemlenmegini, köp ýerini aňladýar. Meselem: **orman-lık, taş-lık, yeşil-lik, dag-lık, bataklık.**

3. Egin-eşikleriň adyny aňladýar. Meselem: **gece-lik, yağmur-luk, ter-lik, gerdan-lık.**

4. Belli bir zada ýaraýan, şoňa niýetlenen zatlaryň adyny aňladýar. Meselem: **kulak-lık, kalem-lik, tuz-luk, korku-luk, parmak-lık.**

5. Ýagdaýyň, häsiýetiň, hiliň adyny bildirýär. Meselem: **çocuk-luk, genç-lik, zengin-lik.**

MYSALLAR / ÖRNEKLER:

İyilik et denize at, balık bilmezse Halık bilir.

Kiralık ev arıyoruz

Bir anlık dalgınlık büyük kazalara yol açabilir.

Büyüklik sende kalsın, onu affet.

Yüzündeki kırışıklıklar belirginleşmiş.

Zorla güzellik olmaz.

Dolmalık biber ve patlıcan alalım

-li, -lı, -lü, -lu at ýasaýjy goşulmalar (İsimden İsim Yapan Ekler)

-li, -lı, -lü, -lu goşulmaları türkmen dilinde at we syrat ýasamaga ukyply bolsa, türk dilinde diňe atdan at ýasamaga ukyplydyr. Çünki, türk diliniň grammatikasyna laýyklykda syratlar sözlemiň içinde aýyklaýan sözüne görä kesgitlenýär. Bu goşulmalar türk dilinde köplenç halatda belli bir predmetdäki, düşünedäki, janly zatlardaky hili, alamaty, gylyk-häsiyeti bilen baglanyşykly dörän görnüşini bildirýän sözlerdir. Meselem: **akıl-lı, şekerli, toz-lu, görgü-lü, sevim-li, yarar-lı.**

-li, -lı, -lü, -lu goşulmaları ikinji halatda şahsyýetiň ýaşayan ýerini görkezýän has ve jyns atlary ýasamkda ulanylýar. Meselem: **Aşkabat`lı, Ankara`lı, Ürdün`lü, İstanbul`lu, köy-lü, şehir-li.**

MYSALLAR / ÖRNEKLER:

Orta şekerli kahve alırim.
Valınyalı dondurmaya
baylırim.
Mantının yanında sarmısaklı
yoğurt harika olur.
Tatlı dil yılanı deliğinden
çıkırır.
Gönüllü olan ders anlatabilir.
Afrikalı çocuklar açlık ve
hastalıklarla boğuşuyor.

Kobra zehirli bir yılanır

-siz, -sız, -süz, -süz at ýasaýjy goşulmalar (İsimden İsim Yapan Ekler)

Bu goşulmalar hem **-li, -lı, -lü, -lu** goşulmaları bilen antonomik gatnaşygy emele getirýär. Meselem: **sınır-lı sınır-sız, bilgi-li bilgi-siz, sayı-lı sayı-sız, kural-lı kural-sız**

MYSALLAR / ÖRNEKLER:

O evsiz barksız üstelik de
kimsesiz bir çocuk.
Çocuksuz ev meyvesiz ağaç
gibidir
Sessiz sakın bir yerde yaşamak
iterim
Hiçbir problem çözümsüz
değildir
Deniz dalgasız olmaz yiğit
sevdası olmaz

Deve çölde uzun süre susuz kalabilir

8.1 Gönükme

Soraglara jogap beriñ.

1. Nerelisiniz?

2. Hangi şehirde yaşıyorsunuz?

3. Hangi dili konuşuyorsunuz?

4. Kaç yaşındasınız?

5. Yabancı dil biliyor musunuz?

6. Hangi okulda okuyorsunuz?

7. Şehrinizin nüfusu ne kadar?

8. Başkentinizin adı ne?

9. Devlet başkanınızın adı ne?

10. Bayrağınız ne renk?

8.2 Gönükme

Aşakda görkezilen ýurtlaryň ýanynda o ýurdyň dilini, paýtagtyny we pul birligini yazyň.

Ülke adı	Dil	Başkent	Para birimi
Türkmenistan	Türkmençe	Aşgabat	Manat
Türkiye			
Rusya			
ABD			
İngiltere			
Fransa			
Çin			
Japonya			
Belçika			
Almanya			
Suriye			
Mısır			
Hindistan			
Kazakistan			
İran			
Pakistan			
Meksika			
İspanya			
BAE			
Macaristan			
Polonya			
Suudi Arabistan			
Yunanistan			
Avustralya			
Moğolistan			
Norveç			
İsveç			

8.3 Gönükme

Boşluklara geljek zaman işliginiň goşulmalaryny goşuň

Mysal / Örnek:

Yarın akşam trenle İstanbul'a gideceğim.

Bundan sonra her sabah erken kalk..... Öğleden sonra doktora git....., çünkü çok hasta. Hafta sonu hep birlikte dağa tırman..... Okullar bir ay sonra kapan..... Gelecek yıl üniversite sınavına tekrar gir..... Dersten sonra arkadaşlarla basketbol oyna..... Siz hepimizden özür dile..... Her zaman büyüklerinin sözünü dinle..... Bu akşam babamla her şeyi açık açık konuş..... Gelecekte daha farklı problemlerimiz ol..... Herkes senin bu hâline çok şaşır..... Dilekçenizi inceledikten sonra sizi ara..... Hava soğuk, ince giyinme, hasta ol..... Az sonra yağmur yağ..... Dolapta meyve ol....., yıkayıp getir. Yarın evi boya....., duvarlar çok kirli. Kendime yeni bir pantolon al..... Saat yedide otelde ol....., kokteyl var. Artık her gün düzenli çalış..... Yakında beni çok daha iyi anla..... Bir saat sonra arkadaşlarla ata bin..... Tren sekiz saat sonra İstanbul'da ol..... Burada bir hafta kal.....

8.4 Gönükme

Soraglara jogap beriň.

1) Doğum günü partisi için neler hazırlayacaksınız?

2) Bu yaz nereye gideceksiniz?

3) Bodrum'a kiminle uğrayacaksınız?

4) Öğrenciler kütüphanede ne yapacaklar?

5) Bu meyvelerin hepsini yiyecek misin?

6) Niçin yurt dışına gideceksin?

7) Ne zaman bize geleceksiniz?

8) Saat kaçta fabrikada olacaksınız?

9) İş yerine neyle gideceksin, orada ne kadar kalacaksın?

10) Bayramda nerede olacaksınız?

11) Sence bugün hava nasıl olacak?

12) Bugün yeni şeyler öğrenecek miyiz?

13) İşin bittikten sonra neler yapacaksın?

8.5 Gönükme

Aşakdaki boşluklara **-lı / -lık / -sız** goşulmalaryny goýuň.

Mysal / Örnek:

Ahmet çok akıllı bir çocuk.

Murat Beyin büyük oğlu çok terbiye.....bir çocuk.
Kahvaltıda peynir.....börek yedik ve süt.....çay içtik. Marangoza
kitap.....ve ayakkabı.....yaptırdık. Dün güneş.....bir hava
vardı, bugün şiddet..... yağmur yağdı! Kardeşim
çilek.....pastayı çok seviyor. Asit..... içecekler mide için
zarar..... Marketten dolma.....ve pilâv.....pirinç aldık.
Kalorifer....., asansör....., telefon.....ve uydu anten.....bir
daire kiraladık. Birçok küçük çocuk hasta....., aç.....ya da
cahil.....yüzünden ölüyor. Derse kitap..... ve
defter.....gelmeyin. Elbise çok güzel, ama biraz paha.....
Göz.....takıyorum ama gözüm bozuk değil. Su.....yemekleri
daha çok seviyorum. Çizgi.....gömler sana çok yakışıyor.
Kabuk.....fındık kabuk.....fındıktan daha ucuz. Su mavi

etek....., çanta.....kadın kim? Hayatta her zaman karakteri
güç.....biri ol! Portakal.....kek yer misin?
Yağmur.....havalarda yürümeyi severim. Sakın vicdan.....biri
olma! Allah rahat.....versin!

8.6 Gönükme

Soraglara jogap beriñ.

1) Bugünkü konferansa katılacak mısın?

Evet, ...

Hayır, ...

2) Türkçe kitaplar okuyor musunuz ?

Evet, ...

Hayır, ...

3) Köye bu hafta sonu mu gideceksiniz?

Evet, ...

Hayır, ...

4) Türkiye'ye hiç gittiniz mi?

Evet, ...

Hayır, ...

5) Bugün beni arayacak mısın?

Evet, ...

Hayır, ...

6) Ben bu konuyu iyice araştırıyım mı?

Evet, ...

Hayır, ...

7) Türkçeden sonra başka bir dil öğrenecek misiniz?

Evet, ...

Hayır, ...

8) Yolculuğunuz çok güzel miydi?

Evet, ...

Hayır, ...

8.7 Gönükme

Aşakdaky sözlemleri türk diline terjime ediň.

Siz haýsy döwletde ýaşaýarsyňyz? Siziň döwletiňiz haýsy yklymda ýerleşýär? Siziň yurduňyzda nähili pul birligi ulanylýar? Düýäde 188 ýurt bar. Düýäniň ortaça ilaty 7 miliarda barabar. Düýäniň iň uly ilatly ýurdy Hytaýdyr. Siziň yurduňyzyň nämesi meşhur. Nusaý Türkmenistanyň çäklerinde ýerleşýär. Täçmahal Delide ýerleşýär. Biz tomusky dynç alyşda Antaliýa gitjek. Angliýa Ýewropa yklymynda ýerleşýär. Hytaýyň pul birligi yuan. Fransiýanyň paýtagty Pariž şäheridir. Su ýyl dünýäniň uly şäherlerine syýahat etjek.

SÖZLÜK

Acele etmek-howlukmak	Muazzam-ägirt uly
Batı-günbatar	Müstakbel-geljekki
Bölge-sebit	kesinleştmek-anyklaşdyrmak
Cami-metjit	Nadir-seýrek
Ciddi-1. agras 2. çyndan hem	Neden- sebäp
Çarşı-bazar	Nitelik-áýratynlyk
Çevik-çeyce	Oybirliği-bir ağızdan
Çin Seddi- Hyraý diwarlary	Petrol- nebit
Doğu-gündoğar	Petrol rafinerisi- nebiti gaýtadan
Düzene koymak-yola goýmak	işleýän zawod
Evlenmek-durmuş gurmak	Rüya-düş
Gelir-girdeýji	Sanayi-senagat
Genel kurul-baş assambleýa	Saray- köşk
Güney-günorta	Sınır-araçäk
İhtişam-gözellik	Suni-emeli
Kamu kuruluşlary- döwlet	Tarafsız- bitarap
edaralary	Tarih-sene
Kıta-ýklym	Tebrik etmek-gutlamak
Konum-ýagdaý	BM-BMG
Koruma bölgesi-goraghana	Tesis etmek- gurmak
Kuzey-demirgazyk	Türbe-kümmet
Maneviyat-ruhy dünýä	Yeraltı-ýerasty

VIII. DERS BOÝUNÇA TEST SORAGLARY

1. Benim öğretmen..... Ankara' .....

Ýokardaky boşluga aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

- A)-im,-li
- B)-im,-lı
- C)-üm,-lү
- D)-im,-lu

2. -lık,-lik,-luk,-lүk goşulmasyny aşakdaky sözleriň haýsysynda kär aňladýar?

- A) saygısızlık
- B) mühendislik
- C) sekreterlik
- D) Kalabalık

3. Bazı ölkelerde kadınlar gönöl ..... askerlik yapıyor.

Ýokardaky boşluga aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

- A) -lı   B)-li   C)-lu   D) -lү

4. Çocuğa boş yere haksız..... ettiniz.

Ýokardaky boşluga aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

- A) -siz   B) -lı   C) -lık   D) -lik

5. Aşakdakylaryň haýsysy türki döwlet däl?

- A) Türkmenistan
- B) Özbekistan
- C) Tacikistan
- D) Tataristan

6. Aşakdaky sölemleriň haýsysynda geljek zaman işliginiň ýokluk şekli ýalňyş ýazylypdyr?

- A) Ne kadar anlatsan da anlamıyacak
- B) Bu yardımı kabul etmeyecek
- C) Bu sene Avrupaya gitmeyecek
- D) Sana kötü davranmayacak.

7. Yarından sonra saat 8' ..... uçak..... Türkiye' ..... gid..... .
Ýokardaky boşluklara aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

- A) –de / -le / -ye / -iyorum
- B) –te / -la / -e / -iyorum
- C) –de / -la / -ye / -eceğim
- D) –ta / -yla / -ya / -eceğim

8. Aşakdaky sözlemleriň haýsysynda –lık, -lik, -luk, -lük goşulmasyny kabul eden söz ýer aňladýar?

- A)Öğretmenlik mesleğinden hoşlanıyorum.
- B)Beş milyarlık arabaya biniyorsun.
- C)Kediler çöplüğü karıştırıyorlar.
- D)Arkadaşlık bağlarımız çok güçlü.

9. ”Gitmeyecek miyiz?” işligine goşulyp gelen goşulmalaryň haýsysy sorag aňladýar?

- A)-me
- B)-ecek
- C)-meyecek
- D)-mi

10. **A- Şubat senin için çok iyi bir ay olacak.**

B-Gerçek mi? Ne olacak?

A-.....

Ýokardaky gepleşikte boş goýulan ýere aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

- A) Sen baba olacaksın.
- B) Sana piyangodan araba çıkacak.
- C) Trafik kazası yapacaksın.
- D) Yeni bir işe başlayacaksın.

11. **A- Ne zaman tamirci çağıracaksın?**

B-.....

A-Lütfen çabuk ol!

Ýokardaky gepleşikte boş goýulan ýere aşakdakylaryň haýsysy goýulmaly?

- A)Dün
- B)Gelecek ay
- C)Hemen
- D)Yarın

12. Aşakdaky sözleriň haýsysy ýalňys ýazylypdyr?

- A)Rusça   B)Almança   C)Türkçe   D)İngilizce

13. *A:İsminiz ne?*

B:David

A:Nerede oturuyorsunuz?

B:Londra'da

A:Hangi dili konuşursunuz?

B:.....

Gepleşigiň soňynda aşkdakylaryň haýsysy goýulmaly?

- A)İtalyanca   B)İspanyolca   C)Çince   D)İngilizce

14.   İngiltere

..... (milliyet)

..... (dil)

..... (başkent)

Ýokardaky boşluklara aşkdakylaryň haýsysy goýulmaly?

A) İngiliz - Londra – İngilizce

B) İngilizce - İngiliz - Londra

C) İngiliz - İngilizce – Londra

D) Londra - İngiliz - İngilizce

15. Pakistanlylar haýsy dilde gepleýärler?

- A) Pakistanca   B) Urduca   C) İngilizce   D) İspanyolca

16. Aşakdaky dilleriň haýsysy aýry dil maşgalasyna degişli?

- A) İngilizce   B) Fransızca   C) Farsça   D) İtalyanca

17. İngiltere Avrupa ..... . Boşluga aşkdaky sözleriň haýsysy goýulmaly?

A) kıtasındadır   B) ülkesindedir

C) şehridir   D) devletindedir

18. Aşkdakylaryň haýsysy dogry ýazylyan?

- A) Türkce   B) Türkmençe   C) İngilizce   D) Rusca

19. Aşakdaky deňeşdirmeleriň haýsysy ýalňyş?

A) Pakistan- Urduca

B) Amerikan- İngilizce

C) Hint- Hindice

D) Çin- Çince

20. Aşakdaky deňeşdirmeleriň haýsysy ýalňyş?

A) Fransa - Paris

B) Çin - Pekin

C) Kırğızistan – Bişkek

D) Türkiye – İstanbul

Mazmuny

Sözbaşy	5
I Ders Türk elipbiýi	6
Gepleşik / tanışma	8
Türk dilindäki sesler	9
Çekimli sesleriň toparlara bölünişi	9
Çekimsiz sesleriň topara bölünişi	10
Sesleriň sazlaşygy	10
Çekimli sesleriň sazlaşygy	10
Ýogyn we inçe çekimlileriň sazlaşygy	11
Dodaklanýan we dodaklanmaýan çekimlileriň sazlaşygy	11
Çekimsiz sesleriň sazlaşygy	12
At çalyşmalary	12
Görkezme çalyşmalary	12
Sorag çalyşmalary	13
I. Ders boýunça test soraglary	15
II. DERS Ugur aňladýan sözler	17
Gepleşik / Öğrenci işleri neredede?	18
Tekst: Bizim Evimiz	19
Tekst: Evimizin Salonu	20
Sanlar	20
Işligiň häzirki zaman şekli	21
Dymyk çekimsizleriň açyk çekimsizlere öwürilmegi	22
II. Ders boýunça test soraglary	27
III. Ders: Garyndaş atlary	32
Gepleşik: Yaz Tatili Proqramlary	33
Tekst: Benim Ailem	34
Goşgy: Anne Sevgisi	35
Düşüm kategoriýasy	35
III. Ders boýunça test soraglary	45
IV. Ders: Uniwersitetde	50

Tekst: Bizim üniversitemiz	51
Gepleşik: Teneffüste	52
Değişlilik goşulamary	53
Söz düzümleri	54
Aýyrgyçly (ysnyşma) söz düzümi	55
Habarlyk goşulmalary	55
IV ders boýunça test soraglary	62
V ders: Kärler	65
Gepleşik: Neden Öğretmenlik mesleğini seçtiniz?	65
Tekst: Aslan ile Yusuf	67
Şygyr: Katip	68
Işligiň häzirki-geljek zaman şekli	71
Erkin okayýş: Bir çocuğun duyarlılığı	76
V ders boýunça test soraglary	77
VI ders: Gün tertibi	82
Gepleşik: Konser Saat Kaçta?	82
Tekst: Suray'ın Bir Günü	83
Pasyllar	84
Işligiň arzuw şekli	85
“İle” sözsoňy kömekçisi	86
Goşgy: Ben İsterim ki	87
Tekst: Deniz Yıldızı	93
VI ders boýunça test soraglary	94
VII ders: Beden agzalary	99
Tekst: Beden dili	100
Gepleşik: Engellilere dayanışma göstermeliyiz	101
Tekst: Tek kollu Şampiyon	102
Işligiň mälüm öten zamany	103
Habarlyk goşulmalarynyň mälüm öten zamany	104
Şygyr: Kara Değil mi	106
Tekst: Siyah Duvar	110

VII ders boýunça test soraglary	112
VIII ders: Ýurtlar	116
Tekst: Türkmenistan	118
Tekst: Türkiye	120
Tekst: Merv	121
Tekst: İstanbul	123
Tekst: Turizm Cenneti Avaza	124
Işligiň geljek zaman şekli	125
-li, -lı, -lü, -lu at ýasaýjy goşulmalar	127
-siz, -sız, -süz, -süz at ýasaýjy goşulmalar	127
VIII ders boýunça test soraglary	134
Mazmuny	138